

Vilniaus universiteto
Komunikacijos fakulteto
Informacijos ir komunikacijos katedra

Lina Paukštienė
Muziejininkystės magistratūros studijų programos studentė

**ŠIUOLAIKIŠKOS ŠEIMOS POREIKIAI IR GALIMYBĖS
MODERNIAME MUZIEJUJE**

Magistro darbas

Vadovė doc.dr. Nastazija Keršytė

Vilnius, 2008

REFERATO LAPAS

Paukštienė, Lina

Pa 385 Šiuolaikiškos šeimos poreikiai ir galimybės moderniam muziejuje: magistro darbas /

Paukštienė, Lina; mokslinis vadovas doc.dr. Keršytė, Nastazija; Vilniaus universitetas.

Komunikacijos fakultetas. Informacijos ir komunikacijos katedra.- Vilnius, 2008.- 72, lap.- Maš. -
Santr. angl.-Bibliogr.: p.68-72 (61 pavad.).

UDK 069

Raktiniai žodžiai: *šiuolaikiška šeima, modernus muziejus, šeimos ir muziejaus sąveika, šeimų mokymasis muziejuje, muziejinė edukacija, edukatorius, kuratorius, ekspozicija, paroda, muziejiniai objektai, edukaciniai renginiai.*

Magistro darbo objektas - šeimos ir muziejaus santykis. *Darbo tikslas* - atskleisti šeimos ir muziejaus sąveiką bei pateikti mokslines rekomendacijas, kaip šią sąveiką vystyti. *Darbo uždaviniai:* atskleisti šiuolaikiškos šeimos ir modernaus muziejaus sampratą; išanalizuoti šeimos ir muziejaus santykio problematiką; išnagrinėti šeimos mokymosi muziejuje specifiką ir reikšmę.

Darbe buvo naudojami teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai. Lyginamojo metodo naudojimas padėjo išsiaiškinti, kas yra bendra ir ypatinga įvairiose šeimų muziejaus sąveikos teorijose, išskirti praktinio pritaikomumo tendencijas. Analizės ir sintezės metodai leido išskirti pagrindinius šiuolaikiškos šeimos ir modernaus muziejaus sąvokų požymius. Abstrakcija leido išskirti darbui reikšmingus duomenis iš pakankamai didelio informacijos srauto. Apibendrinimo metodas padėjo apdoroti empirinių tyrimų rezultatus, parengti išvadas ir rekomendacijas.

Tyrimo metu naudoti tiek kiekybiniai, tiek kokybiniai empiriniai tyrimo metodai. Šeimomis muziejuose besilankančių tėvų anketavimo metodu buvo siekiama surinkti duomenis apie į muziejų atėjusios šeimos charakteristikas ir poreikius. Naudojant eksperto interviu buvo gauti duomenys apie muziejaus galimybes tenkinant šeimos interesus. Betarpiško stebėjimo metodu buvo analizuojami muziejaus edukaciniuose renginiuose dalyvaujančių šeimų mokymosi bei kūrybos procesai. Apžvalginiai, laisvi pokalbiai su muziejų ekspertais Lietuvoje bei užsienio valstybėse leido

susipažinti su šių muziejų patirtimi organizuojant paslaugas šeimoms. Autorės penkerių metų profesinė patirtis, leido suvokti muziejaus specifiką, objektyviai vertinti jame vykstančius procesus.

Darbe prieita išvadų, jog šiuolaikiškos šeimos ir modernūs muziejai turi bendrus poreikius, kurie plačiausiai pasireiškia muziejinės edukacijos srityje: šeimai aktualu prasmingai praleisti laisvalaikį, o muziejui atsiveria galimybės pritraukti itin skaitlingą lankytojų grupę. Šių abipusių poreikių patenkinimas sukuria naują tiek šeimos, tiek muziejaus kokybę. Tyrimas patvirtino ir teorines prielaidas, kad šiuolaikiškos šeimos poreikiai muziejuje yra: socialinė interakcija tarpusavyje, edukacinė patirtis, aktyviai bei smagiai praleistas laikas. Tokiu būdu darbe pateiktos rekomendacijos muziejams darbo su šeimomis srityje.

Tyrimo rezultatai buvo pritaikyti praktikoje tobulinant Radvilų rūmų, Taikomosios dailės muziejaus ir Vilniaus paveikslų galerijos edukacinių renginių kokybę. Šis darbas galėtų būti naudojamas muziejaus darbuotojų kompetencijos kėlimui, taip pat pasitarnautų ir teoriniam muziejininkystės vystymui.

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. ŠIUOLAIKIŠKOS ŠEIMOS IR MODERNAUS MUZIEJAUS SAMPRATOS.....	7
1.1. Šeimos samprata.....	7
1.2. Šiuolaikiškos šeimos požymiai.....	9
1.3. Muziejaus samprata.....	12
1.4. Modernaus muziejaus požymiai.....	14
2. ŠEIMOS IR MUZIEJAUS SĄVEIKA.....	17
2.1. Šeimos lankymosi muziejuje tikslai ir lūkesčiai.....	17
2.2. Šeima ir mokymasis muziejuje.....	22
• Muziejaus edukacijos filosofija	23
• Šeimų mokymosi muziejuje teorijos.....	31
• Šeimų mokymosi muziejuje stiliai ir ypatybės.....	35
2.3. Pagalba šeimai muziejuje.....	40
3. ŠEIMŲ POREIKIŲ IR GALIMYBIŲ TYRIMAS LIETUVOS DAILĖS MUZIEJUJE.....	46
3.1. Tyrimo bazė ir metodologija.....	46
3.2. Tyrimo rezultatai.....	50
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	66
Bibliografijos sąrašas.....	68
Modern Museum for Needs and Possibilities of a Contemporary Family (summary).....	73
Priedai	
<i>1 priedas.</i> Eksperto interviu klausimynas	
<i>2 priedas.</i> Anketos pavyzdys	
<i>3 priedas.</i> Anketavimo medžiaga	

IVADAS

Temos aktualumas. Ilgą laiką pagrindinė muziejų funkcija buvo žmonijos atminties saugojimas ir perdavimas ateities kartoms. Muziejų veikla buvo nukreipta į meno, archeologijos, etnografijos, mokslo, technikos ir kitų objektų kaupimą, saugojimą, tyrinėjimą bei jų eksponavimą. Tačiau šiuo metu yra neabejojama, kad muziejai atlieka daug platesnį vaidmenį visuomenėje. Lankytojai muziejuje turiningai leidžia laisvalaikį, susitinka ir bendrauja su savo draugais ar artimaisiais. Jie ne tik apžiūri eksponatus, grožisi, džiaugiasi jais, bet ir semiasi žinių. Taigi, muziejaus atsakomybės ribos išsiplečia – pastaruoju metu vis didesnis dėmesys yra skiriamas muziejų edukaciniam potencialui bei palankios ir draugiškos muziejinės aplinkos kūrimui. Nepriklausomai nuo muziejaus rūšies lankytojų ugdymas per įvairias edukacines patirtis tampa pakankamai svarbia muziejaus funkcija. Muziejai jau pradeda segmentuoti lankytojus ir kiekvienam apsibrėžtam segmentui stengiamasi pasiūlyti skirtingas paslaugas. Tokiu būdu išaiškėja ir mažiausiai dėmesio mūsų muziejuose susilaukiantis segmentas – šeima. Daugelyje užsienio muziejų, ypač Skandinavijos šalyse, Didžiojoje Britanijoje, JAV, Australijoje šeimos yra prioritetingoje vietoje ir dėmesio, ir skiriamų lėšų prasme, kuriamos įvairiausios specializuotos programos. Tuo tarpu daugelyje Lietuvos muziejų paslaugos šeimoms yra tuščia ir menkai užpildyta niša, kuri dar tik dėliojasi iš pavienių projektų, vykdomų įvairiuose muziejuose, kaip naujai kuriama mozaika.

Daugelis potencialių lankytojų laisvalaikį siekia praleisti su šeima, tačiau muziejaus erdvė šiam tikslui kol kas yra pasirenkama gana retai. Manoma, kad muziejuje nuobodu ir, geriausiu atveju, galima tik tyliai pasivaikščioti. Tokiu būdu muziejai netenka lankytojų, o lankytojai su savo šeimomis praranda tobulėjimo ir rekreacijos galimybes.

Temos naujumas. Muziejų lankytojus tyrinėja bei analizuoja įvairių šalių autoriai, tačiau išimtinai šeimų tyrimais užsiima tik nedaugelis. Autorė Lynn D. Dierking yra pasaulyje pripažinta mokslininkė, kurios pagrindinė tyrimų sritis yra vaikų, šeimų ir suaugusiųjų mokymosi procesas bei elgsena neformalioje aplinkoje. Bendradarbiaujant su John H. Falk ji yra išleidusi keturias mokslines knygas, kurios yra ypatingai aktualios edukacijos srityje dirbantiems specialistams.¹ George E. Hein yra mokymosi teorijų muziejuje kūrėjas, knygos „Muziejai yra mokymosi vietos“, kuri buvo

---

¹The Museum Experience, Whalesback Books, 1992; Collaboration: Critical Criteria for Success, Association of Science-Technology Centers, 1997; Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning, AltaMira, 2000; Lessons without Limit: How Free-Choice Learning is Transforming Education, AltaMira, 2002

parašyta kartu su Mary Alexander, autorius.² Mokymosi muziejuje tematika rašo ir Eilean Hooper-Greenhill, Marcia Brumit Kropf bei Inez S. Wolins, Jane Marie Litwak, Minda Borun, Merethe Froyland ir kiti. Lynda Kelly labiau tyrinėja mokymosi rezultatus ir jų vertinimo kriterijus.³ Barbara J. Soren specializuojasi viso gyvenimo mokymosi analizėje, taip pat muziejaus publikų kūrimo ir vystymo tyrimuose.⁴ Psichologijos profesorius Scott G. Paris tyrinėja vaikų mokymąsi, motyvaciją bei įvairias pažinimo strategijas.⁵ John R. Kelly daugiausiai rašo apie žmonių laisvalaikio problematiką.⁶ Richard Wood, Jessica Luke, Marianna Adams, Claudia Haas savo straipsniuose atskleidžia kai kuriuos šeimų ir muziejų santykio aspektus.⁷

Tačiau reikia pažymėti, kad šeimai, kaip specifiniam muziejų lankytojų kontingentui, minėti autoriai skiria tik epizodinį dėmesį. Sisteminės šiuolaikiškos šeimos ir modernaus muziejaus santykio analizės nėra.

Mokslinė problema yra ta, kad Lietuvoje nėra mokslinių tyrimų apie šeimą ir muziejų, jų tarpusavio santykių potencialą ir realijas.

Šiame darbe keliamą hipotezę, kad Lietuvos muziejai turi būti orientuoti į šeimų poreikių tenkinimą, bei siekti, kad šeima taptų skaitlingiausia lankytojų grupe.

Tyrimo objektu pasirinktas šeimos ir muziejaus santykis.

Tokiu būdu šiame darbe keliamas tikslas yra atskleisti šeimos ir muziejaus sąveiką bei pateikti mokslines rekomendacijas, kaip šią sąveiką vystyti.

Tiksliui pasiekti apsibrėžti šie uždaviniai:

1. Atskleisti šiuolaikiškos šeimos ir modernaus muziejaus sampratą.

---

² Museums: Places of Learning. Washington, DC: American Association of Museums, 1998

³ Developing a Model of Museum Visiting [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.amonline.net.au/amarc/>>

⁴ Meeting the Needs of Museum Visitors. In G.D. Lord & B. Lord (Eds.). The Manual of Museum Planning. London: The Stationary Office, 1999

⁵ Perspectives on Object-centered Learning in Museums. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2002

⁶ Leisure socialization: replication and extension. Journal of Leisure Research, 9 - 1997

⁷ Wood, R.. Families. In Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning. Museums and Galleries Commission, London, 1996;

Adams, M.; Luke, J.. From Heart to Head to Hand: A Synthesis of Issues and Strategies Raised at the Forum Content to Play Symposium [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą:

<http://getty.edu/education/symposium/Adams_luke.pdf>

Haas, C.. Families and Children Challenging Museums. In The Manual of Museum learning, 2007 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą:

<<http://books.google.com/books?id=fSF4PPkA8wwC&printsec=frontcover&hl=lt&sig=WVBQT8Wqebtg4yjiDo2iUo5k3FY#PPA49,M1>>

2. Išanalizuoti šeimos ir muziejaus santykio problematiką.
3. Išnagrinėti šeimos mokymosi muziejuje specifiką ir reikšmę.

Tyrimo metu naudoti tiek kiekybiniai, tiek kokybiniai empiriniai tyrimo metodai:

1. *Šeimomis muziejuose besilankančių tėvų anketavimas.* Šiuo metodu buvo siekiama surinkti mokslinius duomenis apie į muziejų atėjusios šeimos charakteristikas ir poreikius. Pirmųjų trijų empirinių metodų taikymas detaliai aprašytas trečiajame darbo skyriuje „Šeimų poreikių ir galimybių tyrimas Lietuvos dailės muziejuje“.
2. *Edukacinę veiklą Lietuvos muziejuje organizuojančio eksperto interviu.* Naudojant šį metodą buvo gauti duomenys apie muziejaus galimybes tenkinant šeimos interesus. Be to, šis metodas leido padaryti tikslesnius anketinio metodo rezultatų apibendrinimus.
3. *Betarpiškas stebėjimas.* Rinkdama medžiagą baigiamajam darbui autorė betarpiškai stebėjo Lietuvos dailės muziejuje besilankančias šeimas, ypač dalyvaujančias edukaciniuose renginiuose, analizavo jų reakcijas, bendravimo su vaikais ypatybes, mokymosi bei kūrybos procesus. Šis metodas leido autorei suprasti, koks turėtų būti šeimai pritaikytas muziejus ir tinkamai pasirengti anketavimo metodo taikymui.
4. *Profesinės patirties apibendrinimas.* Autorė jau penkerius metus dirba Lietuvos dailės muziejaus Meno pažinimo centre edukacinių programų koordinatorė. Pagrindinė šio padalinio funkcija yra muziejinė edukacija, jos tobulinimas ir plėtojimas taikant naujausius mokslinius teorinius metodus. Autorė, kartu su centre dirbančiomis kolegėmis, kūrė ir įgyvendino specializuotas edukacines programas šeimoms, surado joms būtinas finansavimo galimybes bei užtikrino šių programų tęstinumą. Tokia patirtis leido suvokti muziejaus specifiką, objektyviai vertinti jame vykstančius procesus.
5. *Apžvalginiai, laisvi pokalbiai su muziejų ekspertais* dirbančiais įvairiuose Lenkijos, Danijos, Prancūzijos, Didžiosios Britanijos, Graikijos, Sicilijos, Maltos, Latvijos, Estijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Lietuvos muziejuose. Šis metodas leido susipažinti su šių muziejų patirtimi organizuojant paslaugas šeimoms.

Darbe taip pat naudoti teoriniai tyrimo metodai:

1. *Lyginamasis* metodas padėjo išsiaiškinti, kas yra bendra ir ypatinga įvairiose šeimų muziejaus sąveikos teorijose, išskirti praktinio pritaikomumo tendencijas.
2. *Analizės ir sintezės* metodai leido išskirti pagrindinius šiuolaikiškos šeimos ir modernaus muziejaus sąvokų požymius.

3. *Abstrakcija* buvo naudojama visiems darbo uždaviniams pasiekti, todėl buvo pritaikytos visos jos formos: apibendrinamoji ir izoliuojančioji abstrakcija bei idealizacija. Abstrakcija leido išskirti darbui reikšmingus duomenis iš pakankamai didelio informacijos srauto.
4. *Apibendrinimo* metodas padėjo apdoroti empirinių tyrimų rezultatus, parengti išvadas ir rekomendacijas.

Darbo struktūra. Baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados ir rekomendacijos bei priedai.

Pirmajame skyriuje analizuojamos šiuolaikiškos šeimos ir modernaus muziejaus sampratos, pateikiamos aktualios šių institutų klasifikacijos, išskiriamos tyrimui reikšmingos funkcijos.

Antrajame skyriuje analizuojama šeimos ir muziejaus sąveika atskleidžiant šeimos tikslus ir lūkesčius muziejinėje erdvėje, mokymosi galimybes ir apibrėžiant, kokios yra muziejaus galimybės padėti šeimai prasmingai leisti laiką.

Trečiajame skyriuje pateikiamas empirinio tyrimo aprašymas, kuriame išdėstoma tyrimo metodika, eiga ir apibendrinami rezultatai.

Mokslinė ir praktinė vertė. Tyrimo rezultatai buvo pritaikyti praktikoje tobulinant Radvilų rūmų, Taikomosios dailės muziejaus ir Vilniaus paveikslų galerijos edukacinių renginių šeimoms kokybę. Šis darbas galėtų būti naudojamas muziejaus darbuotojų kompetencijos kėlimui, taip pat pasitarnautų ir teoriniam muziejininkystės vystymui.

1. Šiuolaikiškos šeimos ir modernaus muziejaus sampratos

1.1. Šeimos samprata

Šeima yra tautos stabilumo, tęstinumo garantija, prieglobstis žmogui nuo susvetimėjusio pasaulio ir įtampos. Nuo pat atsiradimo šeima buvo žmonijos kultūrinių, dorovinių vertybių, žmogaus psichologinės kultūros puoselėtoja ir skleidėja. Šeimoje atsinaujina visuomenė, ugdoma jos pamaina, išsaugomas tautos identitetas. Kad ta pamaina pateisintų tautos lūkesčius, šeima turi būti tvirta. Tik tokioje šeimoje įmanomas tinkamas jaunosios kartos ugdymas, tautos pažanga.⁸ Šeimos svarba visuomenei ir valstybei pabrėžiama net Konstitucijoje, kurioje sakoma, kad šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas.⁹

Šiame darbe nagrinėjant šeimos ir muziejaus santykį būtina apibrėžti šeimos sąvoką, atskleisti jos funkcijas, rūšis ir vystymosi tendencijas.

Sociologas, etnografas Claudas Lévi-Straussas išskiria šiuos šeimai būdingus bruožus:

1. Ji kyla iš santuokos;
2. Ją sudaro vyras, žmona, vaikai, gimę iš jų sąjungos, taip pat prisijungę prie šio branduolio kiti giminaičiai;
3. Šeimos narius jungia teisėti ryšiai, ekonominio, religinio ir kitokio pobūdžio teisės ir pareigos, apibrėžtas tinklas lytinių teisių ir draudimų, visuma įvairių ir nevienarūšių psichologinių jausmų, tokių kaip kad meilė, prisirišimas, pagarba, baimė ir kt.¹⁰

Analogiškai šeima apibrėžiama ir Sociologijos žodyne, kuriame rašoma, jog šeima – vienas ar daugiau vyrų, gyvenančių su viena ar daugiau žmonių, socialiai organizuota forma palaikančių lytinius santykius pagal visuomenėje priimtas teises ir pareigas, gyvenančių kartu su savo palikuonimis.¹¹

Reikia pastabėti, kad toks šeimos bruožų išskyrimas nebeatitinka laikmečio realybės. Pirmiausia, dabartinė šeima gali kilti ne tik iš santuokos. Vis daugiau šeimų gyvena ir susilaukia palikuonių be santuokinių ryšių, nors ši, naujoji šeimos rūšis dar nėra dominuojanti. Pagal Visuomenės nuomonės

⁸ Miškinis, K.. Šeima žmogaus gyvenime : knyga kiekvienam, norinčiam šeimoje siekti darnos ir išvengti nesklandumų, užauginti gerus vaikus ir būti laimingam. Kaunas: Aušra, 2003, p.7

⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija, 38 str. [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. vasario 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=274999>

¹⁰ Lévi-Strauss, C.. Textes de et sur Lévi-Strauss, coll. Idées. Paris : Gallimard, 1979, p.67

¹¹ Dictionary of Sociology. New York, 1965, p.59

ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ 2007 lapkričio mėn. tyrimo rezultatus, du trečdaliai Lietuvos gyventojų šeimą tapatina su santuoka.¹² Be to, dabar yra vis daugiau nepilnų šeimų, populiarėja įsivaikinimas, dirbtinis apvaisinimas, todėl teiginys, kad šeimą sudaro vyras, žmona ir iš jų sąjungos gimę vaikai, nebeteisingas.

Apibrėždami šeimą kai kurie tyrinėtojai linkę akcentuoti gyvenimą kartu; ekonominę kooperaciją bei seksualinę reprodukciją.¹³

Vienas šeimotyros pradininkų Lietuvoje, Zenonas Bajoriūnas, išskiria šiuos šeimų požymius:

- Šeima – specifinis pačių bendriausių mūsų visuomenės dėsningumų, jos esmės – atspindys.
- Šeima – sąlygiškai uždaras socialinis psichologinis vienetas (automatiškai aktyviai bendraujančių ir vienas kitą veikiančių žmonių grupė; jos nariai vieni nuo kitų labai priklauso, vieni už kitus atsakingi; jų santykiai intymiausi, atrodo, lyg apsiriboję nuo išorinio pasaulio).¹⁴

Šios šeimos sampratos iš esmės apima pagrindinius šeimos požymius, ir tokiomis sampratomis bus remiamasi šiame darbe, todėl domins savita šeimos gyvenimo organizacija, papročiai, tradicijos, tarpusavio priklausomybės, atsakomybės ir globos saitai.

Vis dėlto, tyrimas nukreiptas į šeimos ir muziejaus santykį, todėl jame bus tiriamos ne tik izoliuotos šeimos, bet ir su draugais, bendradarbiais, giminėmis į muziejų ateinanti šeima ar jos dalis, t.y. bet kokia maža, susidedanti iš kelių kartų, grupė, kuri deklaruoja save kaip šeimą, kitaip tariant, nebūtinai visi nariai turi būti susieti kraujo ryšiu. Tai gali būti mama, vaikas ir mamos draugė; vaikai ir seneliai ir begalė įvairiausių kitų variantų.

Profesorius Kęstutis Miškinis teigia, kad bendriausia šeimos funkcija yra laimės siekimas. Ji apima visą grupę kitų funkcijų:¹⁵

1. Žmonių giminės tęsimas.
2. Vaikų socializacija ir auklėjimas.
3. Ūkinė-ekonominė šeimos funkcija.
4. Rekreacija (lot. recreatio – jėgų atgavimas, pasveikimas).
5. Bendravimas.

¹² Visockas, G.. Apginkime lietuvišką šeimą. In Žvigsniai, XXI amžiaus priedas [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.xxiamzius.lt/priedai/zvilgsniai/1-1.html> >

¹³ Matulienė, G.. Šeimos psichologija: vadovėlis. Kaunas: Technologija, 1997, p.49

¹⁴ Bajoriūnas, Z.. Familistikos pagrindai (edukologinis aspektas): Monografija. Vilnius, VPU leidykla, 1994, p.19

¹⁵ Miškinis, K.. Šeima žmogaus gyvenime : knyga kiekvienam, norinčiam šeimoje siekti darnos ir išvengti nesklaidumų, užauginti gerus vaikus ir būti laimingam. Kaunas, Aušra, 2003, p.22

6. Lytinių poreikių tenkinimas.
7. Tautos etnosu tęstinumas.

Galime pastebėti, kad muziejus turi potencialias galimybes prisidėti prie didelės dalies šių funkcijų vykdymo – tai vaikų socializacija ir auklėjimas, rekreacija, bendravimas ir tautos etnosu tęstinumas. Pažymėtina, kad būtent šios funkcijos dabartinėje šeimoje patiria rimtą krizę, todėl muziejaus galimybės čia ypatingai aktualios.

Auklėjimo ir mokymo funkcija taip pat pabrėžiama Šeimos teisių chartijos preambulėje, kurioje rašoma, kad šeima yra daugiau negu vien teisinis, visuomeninis ir ekonominis vienetas, tai – meilės ir solidarumo bendruomenė, unikalios suderintos mokymo ir perduoti kultūrinės, etinės, visuomeninės, dvasinės bei religinės vertybės, kurios yra esminės jos narių ir visuomenės vystymuisi ir gerovei.¹⁶ Sociologas Romualdas Grigas taip pat pabrėžia, kad šeima efektyviau, raiškiau, negu bet kuri kita visuomenės institucija gali perteikti ir, svarbiausia, individualizuoti reikšmingiausias žmogaus brendimui kultūrinio, dvasinio palikimo vertybes ir normas.¹⁷ Tam pritaria ir profesorius Juozas Vytautas Uzdila, kuris teigia, kad šeima yra niekuo nepakeičiama ugdymo versmė susidarant vaikui dvasinį pasaulį.¹⁸

1.2. Šiuolaikiškos šeimos požymiai

Lietuvos valstybinės šeimos koncepcijos projekte¹⁹ išskiriamos šios šeimos rūšys, kurios itin aktualios muziejams kuriant ir įgyvendinant specifines programas skirtingų poreikių bei ypatingo dėmesio reikalaujančioms šeimoms:

1. Darni šeima – šeima, atliekanti būdingas šeimos funkcijas, kurios užtikrina visų jos narių fizinę, psichinę bei dvasinę gerovę.
2. Daugiavaikė šeima - šeima, auginanti tris ir daugiau vaikų.
3. Išplėstinė šeima – šeima, kurios narius sudaro kelios kartos: tėvai, vaikai, seneliai, proseneliai ir kiti asmenys, susieti giminystės arba teisiniais (globėjai/globotiniai) ryšiais.

---

¹⁶ Popiežiaus Pauliaus VI enciklika *Humanae vitae*. Priedas Nr. 2. Šeimos teisių chartija. Vilnius, Katalikų pasaulio leidykla, 1993, p.35

¹⁷ Grigas, R.. Šeima ir dabartinis pasaulis. Vilnius, Mokslo, 1988, p.42

¹⁸ Uzdila, J.. Etninė šeimotyra – naujas mokslas. Lietuvos mokslas, 3t. kn.7,1995, p.53

¹⁹ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl valstybinės šeimos koncepcijos patvirtinimo“ projektas [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą:

< http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=301354&p_query=&p_tr2 >

4. Krizę išgyvenanti šeima – sudėtingą gyvenimo tarpsnį, kuris kyla dėl tam tikrų psichologinių, socialinių, sveikatos, ekonominių ar kt. problemų, išgyvenanti šeima (besiskiriančios; atotolio - kai vienas arba abu tėvai laikinai gyvena užsienyje, o jų vaikai likę gyventi gimtinėje, dažnai įgyja našlaičio sindromą; ligonį slaugančios, netektį patyrusios ar kitų problemų turinčios šeimos).
5. Nepilna šeima - artimos giminystės ir gyvenimo kartu siejamų asmenų grupė, kurioje nėra vieno iš sutuoktinių dėl įstatymų nustatyta tvarka nutrauktos santuokos arba mirus vienam iš sutuoktinių, dėl ko yra sunkiau atlikti šeimos funkcijas.
6. Socialinės rizikos šeima - šeima, kurioje auga vaikų iki 18 metų ir kurioje bent vienas iš tėvų piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, dėl socialinių įgūdžių stokos nemoka ar negali tinkamai prižiūrėti vaikų, naudoja prieš juos psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, gaunamą valstybės paramą panaudoja ne šeimos interesams ir todėl iškyla pavojus vaikų fiziniams, protiniams, dvasiniams, doroviniams vystymuisi bei saugumui.

Dažnai galima išgirsti sakant, kad šeima yra tokia, kokia yra visuomenė. Be abejo, besikeičiant visuomenei šeima keičiasi, bet ji stabilesnė ir yra geriausia humaniška bendrija greitai besikeičiančiose visuomenėse. Socialinių tyrimų instituto atliktame tyrime „Šeimos transformacija: perėjimas nuo tradicinės prie modernios šeimos“²⁰ išskiriamos dvi šeimos rūšys:

1. Tradicinė šeima, kuri turi šiuos bruožus: ankstyva santuoka, šeima kuriama tuokiantis, pirmieji vaikai gimdomi jauname amžiuje, vyrauja vidutinės šeimos, maža nesantuokinių vaikų dalis.
2. Moderni šeima, kurioje mažėja santuokų, santuokos atidedamos vyresniam amžiui (santuokos „senėja“), daugėja neregistruotų šeimų, pirmųjų vaikų gimdymas atidedamas vyresniam amžiui (gimstamumas „senėja“), mažėja gimstamumas, įsivyroja šeimos, auginančios mažai vaikų, didėja nesantuokinių vaikų dalis, daugėja viengungių, plinta savanoriška bevaikystė.

Visgi mes norėtume pažymėti, kad tokiems procesams apibūdinti žodis „modernumas“ nėra tinkamas, kadangi modernumas turi tam tikrą teigiamą atspalvį. Tuo tarpu tokie šiuolaikiškoje šeimoje vykstantys pokyčiai iš esmės yra neigiami, griauinantys pačią šeimos idėją. Tradicinės

---

²⁰ Lietuvos demografinė situacija ir šeimos politika. In Šeimos revoliucija? Iššūkiai šeimos politikai. Socialinių tyrimų institutas, 2003 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sti.lt/leid_pristat/Tekstai/revoliuc/CH1-2.pdf>

šeimos irimo procesas Vakarų šalyse prasidėjo apie 1965 m., o Lietuvoje – praėjusio dešimtmečio pradžioje (nuo 1990 m.). Šiuos procesus vis labiau toleruoja ir visuomenė.

Tačiau reikia pripažinti, kad požiūriui į nykstantį šeimos institutą tebėra būdingi nemaži prieštaravimai: dar tebėra gajos nuostatos dėl tradicinės šeimos išsaugojimo. Pagal Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ 2007 lapkričio mėn. tyrimo rezultatus net 67% respondentų, paklausti, ką jie laiko tikra šeima, atsakė, kad tai yra sutuoktiniai su jų vaikais ar įvaikiais, jei tokių esama. Šis tyrimas paneigė nuomonę, jog „santuoka tampa atgyvena“ ir daugelis gyvena ne santuokoje. Gyvenantys su partneriu arba partnere ne santuokoje sudaro tik 7,4%. visų suaugusiųjų Lietuvos gyventojų, o tarp jaunimo iki 29 metų amžiaus – apie 16 proc. Skirtingai nuo kitų amžiaus grupių jaunimas tikros šeimos sampratai dažniau priskiria ir sugyventinius bei vienišas motinas, kam dažnai turi įtakos ir jo paties gyvenimo būdas – ikisantuokinės gyvenimo partnerio arba partnerės paieškos, neįsipareigojant pastoviam santykiui. Tačiau tokia situacija nereiškia, kad jauni žmonės nelaiko santuokos norimu ar siektinu gyvenimo modeliu. 65% jaunimo iki 29 metų amžiaus labai nori, kad jų vaikai, anūkai gimtų susituokusių tėvų šeimoje. Net 81 proc. iš jų mano, kad moteris yra saugesnė ir oriau jaučiasi gyvendama su vyru santuokoje, ką, kaip socialinį faktą, patvirtina daugelis pastarąjį dešimtmetį kitose pasaulio šalyse atliktų sociologinių tyrimų.²¹

Taigi, galime daryti išvadą, kad dabartiniai šeimos pokyčiai nėra griauinantys, nors pedagogas J.Vaitkevičius tokius šeimoje vykstančius pokyčius vadina šeimos destabilizacija, šeimotyryninkė V.Stankūnienė – transformacija, o sociologas R.Grigas – šeimos krize.²²

Vis dėlto šeimos nuvertėjimo tendencijos egzistuoja ir tai vertintume neigiamai, kadangi šeima praranda savo esmę: plinta neregistruoti santykiai, daugėja nevedusių asmenų, nesantuokinių vaikų, senėja vedybos, gausėja abortų, skyrybų. XX a. antroje pusėje įprasta realija tapo naujas šeimos tipas – nepilna šeima. Nepilna šeima yra tokia, kurioje nėra vieno ar kelių tarpusavio santykių subjektų – vyro, žmonos, tėvo, motinos, vaikų.²³ Skaudžiausias dalykas – besiplečiantis šeimų irimas ir jos nuvertinimas.²⁴ Tokiu būdu galime daryti išvadas, kad šiuolaikiška šeima pasižymi įvairiomis šeimos formos ir turinio atmainomis. Tai – vieno tėvo ir vaiko, senelių ir anūkų šeimos, antros santuokos sutuoktinių vaikai gyvenantys kartu su pirmosios santuokos vaikais,

²¹ Visockas, G.. Apginkime lietuvišką šeimą. In XXI amžiaus priedas Žvigsniai, Nr. 3, 2008 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xxiamzius.lt/priedai/zvilgsniai/1-1.html>>

²² Miškinis, K.. Šeima žmogaus gyvenime : knyga kiekvienam, norinčiam šeimoje siekti darnos ir išvengti nesklandumų, užauginti gerus vaikus ir būti laimingam. Kaunas, Aušra, 2003, p.7

²³ Litvinienė, J.. Šeima - vaiko ugdymo institucija. Klaipėda, Klaipėdos univ. 1-kla, 2002, p.17

²⁴ Litvinienė, J.. Šeima - vaiko ugdymo institucija. Klaipėda, Klaipėdos univ. 1-kla, 2002, p.136

skirtingų rasių, etninių grupių, skirtingų kultūrų ir tikėjimų žmonių. Šiuolaikiška šeima skiriasi nuo tradicinės ir tuo, kad nėra sėsli, gali neturėti nuolatinės gyvenamosios vietos dėl skurdo ar darbo paieškų, ar prabangaus gyvenimo būdo. Yra dėl darbo reikalų nuolat migruojančių šeimos narių, kurie su giminėmis bendrauja telefonu ar internetu.

Taigi, pakitus šeimos formai ir turiniui, šeimos gyvenimo būdai, būtina imtis visų įmanomų priemonių, kad apsaugoti tradicinės šeimos vertybes modernaus pasaulio sąlygomis. Reikia pastebėti, kad šiuolaikiška šeima šioje srityje turi ir daugybę privalumų, kadangi tokia šeima nėra uždara, nuolat siekia tobulėti, įgyti daugiau žinių, efektyviai ir prasmingai kartu leisti laisvalaikį. Šiuolaikiška šeima suvokia, jog mokymasis yra jos viso gyvenimo dalis, jis vyksta nuolat ir visur, jis padeda gyventi besikeičiančiame pasaulyje. Viso gyvenimo mokymosi misiją šeimai gali padėti vykdyti ir modernus muziejus.

1.3. Muziejaus samprata

Tarptautiniame žodžių žodyne muziejus (gr.museion – mūzų šventovė) apibūdinamas kaip kultūros švietimo įstaiga, renkanti, sauganti, tirianti ir eksponuojanti gamtos, istorijos materialinės ir dvasinės kultūros vertybes.²⁵

Lietuvos Respublikos muziejų įstatyme ši institucija apibrėžiam kaip juridinis asmuo, veikiantis kaip biudžetinė, viešoji įstaiga ar kitos teisinės formos juridinis asmuo, įsteigtas įstatymų nustatyta tvarka, kurio svarbiausia veikla yra kaupti, saugoti, restauruoti, tirti, eksponuoti bei populiarinti materialines ir dvasines kultūros vertybes bei gamtos objektus.²⁶

Įvairiose šalyse naudojamos įvairios muziejaus sąvokos. Pavyzdžiui, Kanados muziejų asociacija pateikia šį muziejaus apibrėžimą: muziejai yra visuomenės įdomumui sukurtos institucijos. Jie patraukia savo lankytojų dėmesį, padeda giliau suvokti autentišką žmonijos kultūrinį ir gamtos paveldą, sukelia pasitenkinimą. Muziejai išgyja, saugo, tyrinėja, interpretuoja, eksponuoja materialinius ir nematerialinius gamtos ir visuomenės liudijimus. Kaip švietimo institucijos, muziejai tampa forumais, kurie sudaro sąlygas kritiškam tyrinėjimui ir nagrinėjimui.²⁷

²⁵ Tarptautinių žodžių žodynas. Vyriausioji enciklopedijų redakcija, Vilnius, 1985, p.333

²⁶ Lietuvos Respublikos muziejų įstatymas, 2003 [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. gegužės 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.muziejai.lt/Informacija/Muz_ist_pakeistas.htm>

²⁷ Canadian museums association. Museum definition [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.ca/en/info_resources/reports_guidelines/museum_definition/index.php>

Australijoje muziejus yra apibrėžiamas kaip institucija, kuri padeda žmonėms suvokti pasaulį naudojant objektus ir idėjas, interpretuojant praeitį, dabartį ir prognozuojant ateitį. Muziejus saugo ir tyrinėja kolekcijas, padaro objektus ir informaciją prieinamus realioje ir virtualioje aplinkose. Muziejai yra sukurti visuomenės domėjimuisi kaip ilgalaikės, pelno nesiekiančios organizacijos, kurios suteikia bendruomenei ilgalaikes vertybes.²⁸

Amerikoje, nepaisant itin didžiulės muziejų įvairovės, juos vienija vienas bendras bruožas: jie teikia bendruomenei unikalią pagalbą rinkdami, saugodami ir interpretuodami šio pasaulio daiktus.²⁹

Tačiau vyraujantis ir labiausiai populiarus yra pasaulio muziejus vienijančios Tarptautinės muziejų tarybos (ICOM) Statute užfiksuotas muziejaus apibrėžimas: „nesiekianti pelno, ilgalaikė, atvira, visuomenei bei jos vystymuisi tarnaujanti institucija, kuri įsigyja, konservuoja, tyrinėja, komunikuoja ir eksponuoja žmonijos ir ją supančios aplinkos materialinį ir nematerialinį paveldą švietimo, mokslo ir laisvalaikio tikslais“.³⁰

Išanalizuosime pagrindinius šiose sąvokose pateikiamus muziejų požymius:

1. Muziejus yra atvira institucija (įstaiga), tai yra visiems prieinamas formalizuotas darinys ir tai skiria jį nuo privačių kolekcijų.
2. Muziejus yra pastovi arba ilgalaikė institucija ir tai atskiria jį nuo laikinų parodų, renginių ir t.t..
3. Muziejus yra sauganti institucija saugojimą suprantant plačiąja prasme, t.y. įskaitant kaupimą, konservavimą, registravimą ir dokumentavimą. Čia reikia pabrėžti, kad nei viena šių funkcijų nėra lemiamą, o svarbi jų visuma. Saugojimo funkcija atskiria muziejus nuo mokymo ir mokslo institucijų.
4. Muziejus yra tyrinėjanti ir eksponuojanti institucija. Tai leidžia atskirti jį nuo archyvų ir bibliotekų.
5. Muziejus yra žinių generatorius turint mintyje mokslinius tyrinėjimus, komunikavimą, eksponavimą ir populiarinimą. Tai skiria muziejų nuo parduotuvių, aukcionų, privačių galerijų ir kitų pelno siekiančių institucijų.

---

²⁸ What is a Museum. In Museums Australia Constitution, 2002 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.museumsaustralia.org.au/site/page13.php>>

²⁹ American Association of Museums [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aam-us.org/aboutmuseums/whatis.cfm>>

³⁰ ICOM Statutes, 2007 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://icom.museum/statutes.html#2>>

Reikia pastebėti, kad muziejaus sąvoka nėra pastovi – ji kinta kartu su besikeičiančiu muziejumi. Dar 1945 metais Francis Henry Taylor pabrėžė muziejaus sąvokos problematiškumą ir teigė, kad kiekviena karta privalės savaip interpretuoti šį madingą žodį „muziejus“ pagal tai, kokie bus to laikmečio visuomenės poreikiai.³¹

Modernaus muziejaus požymiai

Muziejai šiandien yra labai įvairūs savo formos, dydžio, turinio ir tikslų prasme. Todėl muziejus galima klasifikuoti pagal įvairius kriterijus: pagal rinkinius, pagal teritorinę administracinę priklausomumą, pagal paskirtį, pagal eksponavimo pobūdį, ir pan.. Tačiau, mums šiame darbe aktualu muziejus diferencijuoti pagal recepciją, t.y. pagal lankytojo kriterijų, o būtent šeimos požiūriu. Pagal tai muziejų skirstysime į akademinį arba tradicinį ir modernų.

Tradicinio muziejaus šalininkai tvirtina, kad pagrindiniai muziejaus įsipareigojimai yra kolekcijai, o ne visuomenei, jų pagrindinė veikla yra tyrimai ir visuomenė turi jaustis dėkinga, kad yra prileidžiama prie muziejinių objektų.

1971 m. Duncan Cameron straipsnis „Muziejus: šventykla ar forumas?“³² sukėlė aršius debatus, nes jo mintys gerokai skyrėsi nuo to meto požiūrio į muziejų. Jis teigė, kad muziejai patyrė tapatumo krizę, nes jų vaidmuo suskilo į dvi dalis: šventyklą ir forumą. Anot šio autoriaus, muziejai turi prisiimti abu vaidmenis, bet ypatingai svarbu, kad muziejai pradėtų reformuotis ir sukurtų kultūrinių galimybių lygiateisiškumą, nes visuomenė daugiau nebetoleruos tokių institucijų, kurios tarnauja visuomenės mažumai, t.y elitui.

Mintys apie socialinę ir edukacinę muziejų misiją turėjo atgarsį ir tuometinėje Amerikos muziejų asociacijoje.³³ Laurence Vail Coleman nuomone, moderna muziejaus esmė slypi edukacinėje paskirtyje, kuri yra taip pat susijusi su muziejaus, kaip moralinio ir kultūrinio autoriteto vaidmeniu.³⁴ Kiti autoriai modernų muziejų suvokia kaip socializuojančią instituciją, kurios veikloje dalyvauja visuomenė ir tapatina jo atsiradimą su XX amžiaus pabaiga.

---

³¹ Taylor, F. H.. Babel's Tower: The Dilemma of the Modern Museum. New York, 1945, p.39.

³² Cameron, D.. The Museum a Temple, or the Forum. In Reinventing the Museum – Historical and Contemporary Perspectives on the Paradigm Shift [interaktyvus]. 2004, [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.], p.61. Prieiga per internetą: <http://books.google.com/books?hl=lt&lr=&id=dA89fhQ1DwC&oi=fnd&pg=PA61&dq=traditional+museum+&ots=Jd8O9sjPPK&sig=_Yj-aFP4ELsr7OCB5b4Cz3UpBY0#PPA3,M1>

³³ Code of Ethics for Museums [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aam-us.org/museumresources/ethics/coe.cfm>>

³⁴ Coleman, L. V.. Museum Buildings. Washington, American Association of Museums, 1950, p.7

Modernius muziejus remiantis „naujosios muziejinkystės“³⁵ principais galima dar skirstyti į: bendruomeninius muziejus ir visa apimančius muziejus.³⁶

Bendruomeninis muziejus - augantis iš apačios, o ne primetamas iš viršaus. Jis atsiranda kaip reakcija į vietovėje gyvenančių ir dirbančių žmonių poreikius bei pageidavimus ir aktyviai įtraukia juos į kiekvieną jo planavimo, kūrimo, o vėliau atidarymo ir funkcionavimo etapą. Jame naudojamosi ekspertų paslaugomis, tačiau tai būtina yra bendradarbiaujanti, kooperacinė įmonė, kurioje profesionalai tėra partneriai bendroje bendruomenės veikloje.

Visa apimantis muziejus siekia kultūrinio įtraukimo, atstovaujant, dalyvaujant ir suteikiant prieigą tiems individams ar bendruomenėms, kurios dažnai lieka neįtrauktos. Į muziejų netgi žvelgiama kaip į socialinės regeneracijos priemonę, kurios tikslas – pagerinti individo gyvenimo kokybę. Muziejus taip pat gali būti plačios socialinės kaitos įrankiu, skatinančiu teigiamus socialinius pokyčius, pvz. propaguojant didesnę toleranciją mažumoms. Iš esmės, muziejai turėtų atlikti savo vaidmenį, generuodami socialinius pokyčius ir įtraukdami bei įgalindami žmones rasti savo vietą pasaulyje bei mokytis išnaudoti savo potencialą, pilnai dalyvauti visuomenėje ir prisidėti prie ateities gerinimo.

Mūsų nuomone, ypatingai nuodugniai modernaus muziejaus požymius pateikė Graham Blek:³⁷

1. Daiktų lobynas, kuris yra svarbus visoms vietinėms bendruomenėms.
2. Fizinės, ekonominės, kultūrinės, socialinės regeneracijos (atkūrimo) tarpininkas.
3. Visiems prieinamas – intelektualiai, fiziškai, socialiai, kultūriškai, ekonomiškai.
4. Svarbus visai visuomenei, kuri yra įtraukta į muziejaus vystymą ir pristatymą.
5. Turi tikslą pagerinti žmonių gyvenimą.
6. Kultūrinės įvairovės, socialinių ryšių ir socialinio įtraukimo propaguotojas.
7. Savo bendruomenės ir kaimyninių bendruomenių atsinaujinimo iniciatorius.
8. Naujų lankytojų pritraukimo iniciatorius.

---

³⁵ Tradicinėje muziejinkystėje kalbama apie konkrečias muziejaus organizacines ir procedūrinės struktūras. Aštunto dešimtmečio pradžioje atsiradusi naujoji muziejinkystė muziejus sieja su visuomenės poreikiais, daugiausiai dėmesio skiriama socialiniam paveldo vaidmeniui.

³⁶ Mensch, P.. Muziejinkystė ir vadyba: priešai ar draugai? [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bms.edu.lv/resources/Muziejinkyste-angl-LT.pdf>>

³⁷ Black, G.. The Engaging Museum – Developing Museums for Visitor Involvement [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 7 d.] p.4. Prieiga per internetą: <<http://books.google.com/books?id=qqbHvovDupMC&printsec=frontcover&hl=lt&sig=8eHukIVvMMKxsmnh3AD46OnIEcs#PPA4,M1>>

9. Edukacinių poreikių tenkintojas, neatskiriama besimokančios bendruomenės dalis.
10. Bendruomenės susitikimų vieta.
11. Patrauklus turistams.
12. Pelningas.
13. Kokybiškų paslaugų teikimo pavyzdys, su kaupiu vertas sumokėtų pinigų.

Išanalizavę modernaus muziejaus požymius galime apibendrinti, kad toks muziejus sparčiai eina suartėjimo su lankytoju ir prisitaikymo prie jo poreikių keliu. Besikeičiančioje šiandienos visuomenėje toks muziejus atsiduria paslaugų sferos rinkoje, ir dėmesys jį supančiai visuomenei tampa jo išlikimo sąlyga. Išanalizavę šiuolaikiškos šeimos požymius galima konstatuoti, kad ji yra potenciali modernaus muziejaus lankytoja. Todėl būtina giliau moksliai išanalizuoti šiuolaikiškos šeimos ir modernaus muziejaus sąveiką.

2. Šeimos ir muziejaus sąveika

Pasaulio muziejų atvirumas naujai lankytojų grupei, t.y. vaikams kartu su jų tėvais, nėra labai senas reiškinys. Muziejai, kaip reikšmingi interaktyvūs mokymosi centrai, atsivėrė šeimoms iš pradžių Didžiojoje Britanijoje, vėliau JAV, Australijoje, o apie 1990 metus ši tendencija pasklido ir įvairiuose Europos šalių muziejuose.³⁸ Autorės profesinė patirtis rodo, kad šio amžiaus pradžioje šeimos ir vaikai yra vertinami kaip vienos iš svarbiausių lankytojų grupių viso pasaulio muziejuose. Tokiu būdu kuriami originalūs ir interaktyvūs, šeimoms draugiški muziejai, kuriuose diegiami nauji projektai ir programos.

Šeimos ir muziejaus sąveika yra abipusė: iš vienos pusės šeima, kaip pakankamai svarbi, skaitlinga lankytojų grupė, verčia muziejus taikytis prie jų tikslų, poreikių, socialinės interakcijos ar mokymosi ypatybių ekspozicijų salėje, laisvalaikio suvokimo ir netgi finansinių galimybių. Šeimų buvimas muziejuje gali įtakoti ir ekspozicijos pateikimo būdus, ir specialių erdvių atsiradimą, ir papildomų edukatorių poreikį, ir naujų paslaugų kūrimą.

Iš kitos pusės, muziejai suteikia šeimoms tokią informaciją bei patirtis, kurių neįmanoma gauti niekur kitur. Autorius Richard Wood akcentuoja, kad visa muziejų ateitis priklauso nuo to, kokią įtaką jie dabar padarys šeimoms, kurios yra be abejonės didžiosios nuomonių formuotojos, socialinių, kultūrinių, estetinių vertybių generuotojos visoje visuomenėje.³⁹ Šią mintį papildė ir autorius John R. Kelly teigdamas, jog suaugusių žmonių rekreacijos būdų pasirinkimas žymiai labiau priklauso nuo to, kokios laisvalaikio formos buvo pasirenkamos žmogaus vaikystėje šeimoje, o ne mokykloje.⁴⁰ Tokiu būdu darome išvadą, kad, jeigu muziejai tikisi būti suvokti ir remiami rytojaus suaugusiųjų, jie turi reaguoti ir atsiliepti į šiandienos šeimas, jų poreikius bei tikslus.

Šeimos lankymosi muziejuje tikslai ir lūkesčiai

Apsilankius daugelyje muziejų galima pastebėti, kad tiek Lietuvoje, tiek kitose valstybėse šeimai muziejus nėra prioritetinga vieta kartu praleisti laiką ar netgi mokytis, nes šiais laikais

³⁸ Haas, C.. Families and Children Challenging Museums. In The Manual of Museum learning, 2007 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 7 d.] p.50. Prieiga per internetą:

<<http://books.google.com/books?id=fSF4PPkA8wwC&printsec=frontcover&hl=lt&sig=WVBT8Wqebtg4yjjDo2iUo5k3FY#PPA49,M1>>

³⁹ Wood, R.. Families. In Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning. Museums and Galleries Commission. London, 1996, p.77

⁴⁰ Kelly, J. R.. Leisure socialization: replication and extension. Journal of Leisure Research, 1997, No. 9

muziejui sunku konkuruoti su kitomis šeimų laisvalaikio poreikius atitinkančiomis institucijomis. Tam, kad šeimos ateitų į muziejų, jos turi būti kviečiamos ir motyvuojamos, o pagrindinė muziejų užduotis yra išsiskirti ir sugebėti įrodyti šeimai, kodėl jie yra verti pasirinkimo.⁴¹ Tokiu būdu pirmiausia būtina išanalizuoti šeimos tikslus ir lūkesčius, susijusius su muziejaus lankymu.

Autorės Marcia Brumit Kropf ir Inez S. Wolins teigia, kad šeimos tikslai muziejuje yra labiausiai susiję su bendravimo ir edukaciniais aspektais.⁴² Jane Marie Litwak akcentuoja, jog šeimos eina į muziejų vedinos pagrindinio tikslo - mokytis kartu.⁴³ Scott G. Paris pateikia tam tikrą tikslų hierarchiją ir papildo, jog šeimos visų pirma ieško socialinės patirties jų šeimos grupei, po to juos domina siūlomos patirtys vaikams ir galiausiai, be jokių abejonių, mokymasis.⁴⁴ George E. Hein ir Mary Alexander manymu, visi šie tikslai yra vienodai svarbūs, t.y. šeimos į muziejų ateina norėdamos ką nors išmokti, būti palinksmintos ir pabendrauti.⁴⁵

Paprastai tėvai vertina apsilankymą muziejuje kaip teigiamą edukacinę patirtį savo vaikams, nes, originalių objektų ir muziejuje dirbančių žinovų dėka, vaikai sužino daugiau apie istoriją, meną ir mokslą. Reikia pabrėžti, kad pagal įvairių muziejų tyrimų rezultatus išryškėja, jog šeimoms ne tiek svarbu rezultatas (ar jos ką nors išmoks muziejuje), kiek jos nori visapusiškos ir apjungiančios patirties, kuria galima dalintis tarpusavyje su savo vaikais.⁴⁶ Autorius Scott G. Paris papildo šį apibendrinimą teigdamas, jog šeimai norisi tiesiog sutvirtinti šeimos ryšius, šeima tikisi, kad apsilankymas muziejuje bus panašus į tam tikras atostogas, kurios dar turės ir papildomą tobulėjimo atspalvį.⁴⁷ Tokiu būdu akcentuojama, kad šeimai svarbesnis socialinis vyksmas muziejuje, o ne mokymosi galimybė.

---

⁴¹ Kelly, J. R.. Leisure socialization: replication and extension. *Journal of Leisure Research*, 1997, No. 9

⁴² Kropf, M. & Wolins, I.. How families learn: Considerations for program development. *Marriage & Family Review* [interaktyvus] . 1989. [žiūrėta 2008 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.informalscience.org/knowledge/citation_view.php?refID=1145>

⁴³ Litwak, J.. Enhancing museum learning by facilitating the visitor social agenda. *Visitor Studies: Theory, Research and Practice*, 5, p.111

⁴⁴ Paris, G.. Perspectives on Object-centered Learning in Museums [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2008 m. sausio 5 d.] p.246. Prieiga per internetą:

<<http://books.google.com/books?id=fuURPstypefUC&dq=%22family+behavior+and+learning+&lr=&hl=lt>>

⁴⁵ Hein, G. E. and Alexander, M.. *Museums: Places of learning*. Washington, DC: American Association of Museums, 1998, p.22

⁴⁶ Adams, M., Luke, J.. From Heart to Head to Hand: A Synthesis of Issues and Strategies Raised at the Forum Content to Play Symposium [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą:

<http://getty.edu/education/symposium/Adams_luke.pdf>

⁴⁷ Paris, G.. Perspectives on Object-centered Learning in Museums [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.] p.246. Prieiga per internetą:

<<http://books.google.com/books?id=fuURPstypefUC&dq=%22family+behavior+and+learning+&lr=&hl=lt>>

Socialinės interakcijos svarbą pažymi ir autoriai Lynn D. Dierking bei John H. Falk teigdami, kad muziejus padeda šeimoms užmegzti tarpusavio ryšius, aptarti šeimos istoriją, taip pat puoselėti ir bendrą šeimos suvokimą.⁴⁸ Tačiau pateikdami unikalią aplinką, muziejai taip pat palengvina ir šeimos mokymąsi bendradarbiaujant. Muziejinėje aplinkoje ir suaugę, ir vaikai padeda vieni kitiems suvokti ekspoziciją remdamiesi savitais daugialybiais požiūriais, tuo tarpu poros dalinasi patirtimi ir tokiu būdu dar labiau sutvirtina savo ryšius.⁴⁹ Autorius Richard Wood apibendrina ir įprasmina šiuos pastebėjimus mintimi, kad apsilankymas muziejuje šeimai tampa vienijančia ceremonija, kuri yra maloni iš pagrindų ir yra kupina tam tikrų prasmų, kurios viršija muziejaus pateiktas estetines ar intelektualines pasiūlas.⁵⁰

Scott G. Paris pastebi, jog yra ir tokių šeimų, kurioms vienas iš apsilankymo muziejuje tikslų yra tam tikras tęstinis dalyvavimas bendruomenės įvykiuose, nes visuomenės požiūriu, tai - aktyvių miestiečių skiriamasis ženklas.⁵¹ Lynda Kelly teigimu, muziejaus lankymas šeimai taip pat yra ir galimybė susijungti su platesniu bendruomenės ratu, kuriame gyvenama.⁵² Muziejus paprastai išreiškia tam tikras bendruomenei priimtinas vertybes ir bendras žinias, kurios yra svarbios visai visuomenei. Tokiu būdu muziejus tampa ta erdve, kurioje tėvai siekia padėti vaikams suvokti platesnę kultūros dalį.

Tėvų apsilankymą muziejuje neretai lemia jų pačių prisiminimai, kai jie patys buvo muziejuje su savo tėvais. Yra manoma, kad prisiminimai turi tiesioginės įtakos vėlesniam muziejų lankymui. Barbara J. Soren teigimu, tokie „grįžę“ suaugę lankytojai jau su savo šeima būna linkę vėl žiūrėti tuos pačius objektus ar ekspozicijas, kuriuos matė ir tyrinėjo vaikystėje.⁵³

Laikas praleistas muziejuje su šeima turi būti smagus ir linksmas - tai yra viena iš pagrindinių sąlygų, kurią tėvai iškelia muziejui. Lynda Kelly teigimu ši nuostata lemia ir konkrečiau

---

⁴⁸ Dierking, L. & Falk, J.. Family behavior and learning in informal science settings: A review of the research. Science Education, 1994, No.78

⁴⁹ Falk, J. H. and Dierking, L.D.. Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning. Walnut Creek: Alta Mira, 2000, p.138, p.95

⁵⁰ Wood, R.. Families. In Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning. Museums and Galleries Commission, London, 1996, p.77

⁵¹ Paris, G.. Perspectives on Object-centered Learning in Museums [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.] p.246. Prieiga per internetą:

<<http://books.google.com/books?id=fuURPstypefUC&dq=%22family+behavior+and+learning+&lr=&hl=lt>>

⁵² Kelly, L.. Developing a Model of Museum Visiting [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.amonline.net.au/amarc/>>

⁵³ Soren, J. B.. Meeting the Needs of Museum Visitors. In The Manual of Museum Planning, 1999 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą:

<<http://books.google.com/books?id=uFsevlL6PM4C&printsec=frontcover&lr=&hl=lt&sig=FfgzIB4cbAE-3u890cwwqETbr90#PPA57,M1p.57>>

muziejaus pasirinkimą.⁵⁴ Autorė taip pat pažymi, kad neretai muziejaus pasirinkimą lemia ir visos šeimos arba tik vaikų interesai – tuo metu namuose gvildinama tema, skaitomos knygos, televizijos laidos ar medžiaga, kurią vaikai mokosi mokykloje.

2003 metais atliktame Australijos muziejų lankytojų analizės centro šeimų tyrime⁵⁵ atsispindi tėvų lūkesčiai susiję su parodomis. Tėvai pageidauja tokių parodų, kurios būtų tinkamos jų vaikams, t.y.:

- leistų vaikams mokytis jiems maloniu būdu;
- suteiktų naujas patirtis ir išvalgas;
- papildytų mokyklinės žinias;
- būtų interaktyvios, leistų eksperimentuoti ir liesti;
- reikėtų minimaliai skaityti;
- būtų eksponuojamos atitinkamame aukštyje;
- objektai eksponuojami stengiantis išvengti eilių;
- būti pritaikytos įvairaus amžiaus ir sugebėjimų lankytojams;
- tėvams parodos taip pat turėtų būti įdomios.

Tėvų lūkesčių tyrimą papildė vaikų (7-11 metų amžiaus) nuomonių tyrimas, kurį 1997 metais atliko Didžiosios Britanijos menų taryba ir muziejų bei galerijų komisija.⁵⁶ Tyrimas nustatė, jog:

- vaikams patinka tyrinėti praeitį, pažymėtina atitinkama atmosfera bei galimybė persirengti tam tikros epochos drabužiais;
- vaikams patinka liesti ir jaustis esant vyksme;
- vaikams patinka interaktyvios ekspozicijos, kompiuteriai, kūrybiniai užsiėmimai, varžybos, sekti pėdomis ir visi kiti aktyvūs elementai;
- vaikai stengiasi muziejuje veikti geriausiai, kaip tik sugeba – tiek mokytis, tiek smagiai leisti laiką. Jie gauna nepaprastai daug žinių, kurios padeda mokytis ir grįžus į mokyklą;

---

⁵⁴ Kelly, L.. Developing a Model of Museum Visiting [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aronline.net.au/amarc/>>

⁵⁵ Black, G.. The Engaging Museum – Developing Museums for Visitor Involment.[interaktyvus] 2005 [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.] p.25. Prieiga per internetą: http://books.google.com/books?id=9umeJxOaaG0C&printsec=frontcover&hl=lt&sig=DuOfLFaZX8CrErjbBFpBW4Td_X8#PPA25,M1

⁵⁶ Ten pat, p.25

- paprastai, jei vaikai apsilanko muziejuje su savo klase ir jiems tai patinka, vėliau jie atsiveda ir savo tėvus.

Amerikiečių autorė Minda Borun⁵⁷ nustatė septynis požymius, pagal kuriuos parodą galima vertinti, kaip palankią ir draugišką šeimos poreikiams:

- ji turi būti daugiabriaunė, kad šeimos nariai visi vienu metu galėtų ratu sustoti aplink ją;
- ji turi būti suorganizuota taip, kad žiūrėti galėtų keli žmonės vienu metu;
- ji turi būti prieinama, kad vaikai ir jų tėvai galėtų lengvai ja naudotis;
- ji turi sukelti skirtingų nuomonių, kurios sudarytų palankią progą diskusijoms;
- ji turi būti patraukli, priimtina įvairioms mokymosi formoms ir žinių lygiams;
- tekstai turi būti įskaitomi ir suskirstyti į suprantamus segmentus;
- eksponuojama medžiaga turi būti susijusi su ankstesnėmis lankytojų žiniomis ir patirtimi.

Dauguma užsienio muziejuose dirbančių edukatorių paprastai puikiai išmano, kaip praktiškai turi atrodyti paroda ar ekspozicija palanki šeimai, žino teorinius šeimų muziejuje tyrimų apibendrinimus, tačiau į jų nuomonę ne visada atsižvelgia parodas organizuojantys kuratoriai, kartais susiduriama su tam tikra konfrontacija ir nesusikalbėjimu tarpusavyje.⁵⁸ Dirbdama Lietuvos muziejuose autorė pastebėjo analogišką situaciją, kai kuratoriai siekia savo užsibrėžtų tikslų, o edukatoriai turi tik prisitaikyti prie jau sugalvotos ir patvirtintos parodos koncepcijos, niekaip jos neįtakodami. Be to, tokios koncepcijos nesiremia lankytojų nuomonių tyrimais. Todėl yra labai svarbu, kad kuratoriai ir edukatoriai surastų bendrus sąlyčio taškus ir bendromis jėgomis bandytų perteikti parodos idėją šeimoms, atsilieptų į jų tikslus bei poreikius. Muziejuje turėtų būti sudaryta ir patvirtinta speciali į šeimas orientuota programa, kurios laikytųsi visi muziejaus darbuotojai.

2001 metais JAV Paslaugų lankytojams asociacija suformulavo sąrašą poreikių, pavadinimu „Pagrindinės lankytojų teisės“⁵⁹, į kuriuos turi atsižvelgti bet kuri paslaugas teikianti institucija:

- Komfortas: patenkinkite mano pagrindinius poreikius.

⁵⁷ Adams, M., Luke, J.. From Heart to Head to Hand: A Synthesis of Issues and Strategies Raised at the Forum Content to Play Symposium [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą:

<http://getty.edu/education/symposium/Adams_Luke.pdf>

⁵⁸ Haas, C.. Families and Children Challenging Museums. In The Manual of Museum learning [interaktyvus] 2007. [žiūrėta 2008 m. sausio 7 d.] p.50. Prieiga per internetą:

<<http://books.google.com/books?id=fSF4PPkA8wwC&printsec=frontcover&hl=lt&sig=WVBQT8Wqebtg4yjiDo2iUo5k3FY#PPA49,M1>>

⁵⁹ Black, G.. The Engaging Museum – Developing Museums for Visitor Involment [interaktyvus]. 2005[žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.] p.32. Prieiga per internetą:

<http://books.google.com/books?id=9umeJxOaaG0C&printsec=frontcover&hl=lt&sig=DuOfLFaZX8CrErjbBFpBW4Td_X8#PPA32,M1>

- Orientacija: padėkite man lengviau susiorientuoti aplinkoje.
- Sutikimas: leiskite pasijusti laukiamam.
- Malonumas: aš noriu smagiai praleisti laiką.
- Socializavimasis: aš atėjau praleisti laiką kartu su savo šeima.
- Pagarba: gerbkite mane už tai, kas aš esu ir kiek aš žinau.
- Komunikacija: padėkite man suprasti ir leiskite man kalbėti.
- Mokymasis: aš noriu išmokti ką nors naujo.
- Pasirinkimas ir kontrolė: leiskite man rinktis ir šiek tiek kontroliuoti situaciją.
- Iššūkis ir pasitikėjimas: pateikite man iššūkį, aš susidorosiu.
- Atgaiva: padėkite man išeiti žvalesniam ir susigražinusiam jėgas.

Apibendrinant galima teigti, kad šeimos tikisi iš muziejų draugiško požiūrio, jausios aplinkos, kurioje būtų patenkinti ir tėvų, ir vaikų poreikiai užsiimti kūryba, bendrauti tarpusavyje, leisti laisvalaikį. Prasmingai įgyvendinti šiuos poreikius galima tik tikslingai ar spontaniškai mokantis. Juk kitaip neįmanoma įtakoti žmonių bendravimo, pakeisti jų įpročių, negalima stipriai įtakoti laisvalaikio suvokimo.

Šeima ir mokymasis muziejuje

Lankytojus tyrinėjantys mokslininkai akcentuoja, jog paprastai malonią ir smagią šeimos patirtį lydi pakankamai svarūs tęstiniai mokymosi rezultatai.⁶⁰ Mokymasis neturi ribų ir muziejai gali būti suvokti kaip viso gyvenimo mokymosi dirva visiems lankytojams. Jei manysime, jog mokymasis yra procesas, kurio metu gaunamos žinios, tuomet muziejus tampa puikia ir provokuojančia mokymosi aplinka.

Mokymasis muziejuje prasideda nuo tos akimirkos, kai šeima susiduria su jai įdomiu objektu ir aplinka. Šeimos nariai kalbasi apie tai, ką jie jau žino iš savo ankstesnės patirties, dalinasi prisiminimais, diskusijose persipina praeitis, esamasis vyksmas ir netgi visos šeimos istorija ir tokiu

---

⁶⁰ Haas, C.. Families and Children Challenging Museums. In The Manual of Museum Learning [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008 m. sausio 7 d.] p.51. Prieiga per internetą: <<http://books.google.com/books?id=fSF4PPkA8wwC&printsec=frontcover&hl=lt&sig=WVBOT8Wqebtg4yjjDo2iUo5k3FY#PPA51,M1>>

būdu gimsta visos šeimos narių pasidalintas unikalus suvokimas.⁶¹ Nuo šeimos įtakos priklauso ir vaiko mokymasis viso gyvenimo bėgyje, kokie bus jo požiūriai, vertybės ir netgi visa pasaulėžiūra. Kai kurie ekspertai teigia, kad vaiko mokymąsi tolimesniame gyvenime, intelektą, socialinį supratingumą ir kūrybinį mąstymą labiausiai įtakoja tai, kad jo šeima nuo pat vaiko mažumės vedžiojo jį kartu į muziejų.⁶² Šių svarstymų pagrindu daugelyje pasaulio muziejų didėja pasiūla šeimai, plečiasi edukacija užsiimantys skyriai, bandoma apsibrėžti tam tikrą edukacijos filosofiją ir strategiją, nuolat ieškoma mokymo ir mokymosi koncepcijų, kurios padėtų šeimai tikslingai interpretuoti muziejinius objektus, idant jie taptų įdomesniais, labiau prieinamais ir įtakojančiais. Tačiau neretai muziejuje dirbantys praktikai vis dėlto susiduria su problema, kokią edukacinę politiką pasirinkti, kurių mokslinių apibendrinimų laikytis ir kaip dirbti su šeimomis kiekvieną dieną. Todėl labai svarbu pirmiausia apžvelgti svarbiausius teorinius apibendrinimus, kurie padėtų atsakyti į klausimus: kaip yra mokomasi muziejuje ir kokiomis koncepcijomis vadovautis.

2.2.1. Muziejaus edukacijos filosofija

Profesorius George E. Hein sukūrė pakankamai išsamų ir efektyvų modelį, kuris gali gerokai palengvinti visos muziejaus edukacijos filosofijos pasirinkimą. Jo modelis iliustruoja dar amžiaus pradžioje iškeltas John Dewey idėjas⁶³. Šis autorius pirmasis išreiškė mintį, kad edukacijos teorijų istorija yra paženklinta tam tikra priešprieša tarp kelių požiūrių susijusių su žinių prigimties vertinimu: žinias sudaro tam tikros idėjos, sukonstruotos žmogaus galvoje (idealistinis požiūris); žinios egzistuoja nepriklausomai nuo žmogaus, kažkur išorėje (realistinis požiūris).

George E. Hein modelyje (žr.1 schema) sutelpta ir realistinis, ir idealistinis požiūriai, taip pat ir skirtingos mokymosi teorijos, autorius susieja kiekvieną kombinaciją su įvairiais pedagoginiais metodais. Šis modelis tarsi sufleruoja edukatoriui, jog tam, kad surasti savo muziejui ar ekspozicijai tinkamiausią teoriją ir pritaikyti ją atėjusiai šeimai, reikia įsigilinti į jas visas, nes jos visos turi savų privalumų ir trūkumų.

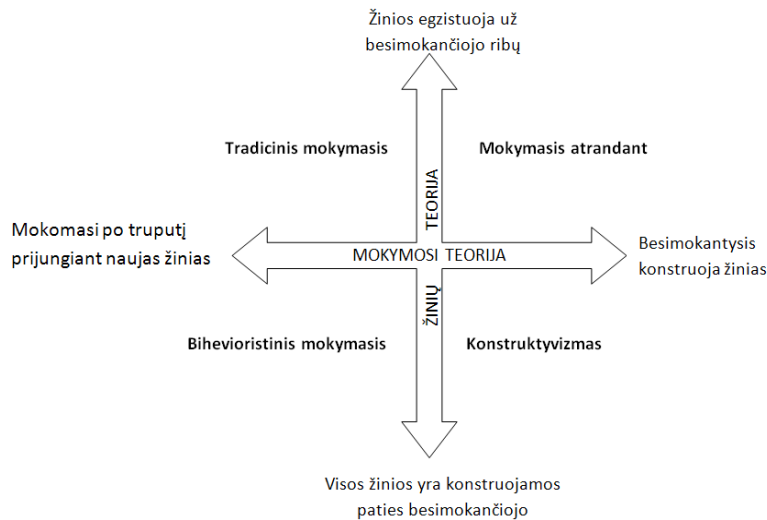
---

⁶¹ Falk, J. H. and Dierking D.L.. Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning. Walnut Creek: Alta Mira, 2000, p.138

⁶² Ten pat, p.95

⁶³ Hein, G. E.. Museum Education. In A Companion to Museum Studies, Oxford: Blackwell Pub., 2006, Chapter 20 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lesley.edu/faculty/ghein/downloads/MuseumEdBlackwellHein.pdf>>

1 schema. George E. Hein modelis

Didaktinis, aiškinamasis metodas siejasi su mokymosi mokykloje modeliu. Edukatorius pateikia principus, duoda pavyzdžius, kurie juos iliustruoja ir kartoja medžiagą tol, kol lankytojai ją įsimena. Šio metodo pagrindas yra: tai, kas yra išmokstama – koncentruojamasi ties gaunamomis žiniomis. Muziejų, kurie vadovaujasi šiuo mokymo metodu, pagrindiniai bruožai:⁶⁴

- Ekspozicijos yra sudarytos nuoseklia tvarka, turinčios aiškią pradžią ir pabaigą. Taip pat gali būti, kad ekspozicijos sudaromos kaip “studijų atvejai” – komponentai sugrupuoti, iliustruojantys kokią nors temą.
- Kiekvienas eksponuojamas objektas bei pati ekspozicija turi didaktinius elementus – etiketes, pano, kuriuose yra pateikiama pagrindinė informacija ir žinios, kurios turėtų būti išmokstamos.

Plėtojant šį metodą yra koncentruojamasi ties objektu. Edukatoriaus užduotis yra struktūriškai išanalizuoti objektą, atrasti ir pateikti lankytojui svarbiausius akcentus, pagrindines žinias, kurias yra lengviausia įsidėmėti. Mokymosi procesas grindžiamas perdavimo – priėmimo principu. Muziejaus lankytojas mokosi absorbuodamas jam pateiktą informaciją. Informacija yra pateikiama dalimis, žingsnis po žingsnio pridedant gaunamus pranešimus prie jau sukauptos informacijos. Lankytojas yra traktuojamas kaip pasyvus mokymo proceso dalyvis, kuriam tiesiog turi būti suteiktos žinios. Jei lankytojui nepavyksta absorbuoti suteiktos informacijos, tai vertinama,

⁶⁴ Hein, G. E.. Learning in the Museum. London: Routledge, 1998, p. 27

kaip jo paties problema. Komunikacijos procesas naudojant šį modelį yra linijinis, nukreiptas viena kryptimi.

Šio metodo trūkumai yra akivaizdūs, nes jame ignoruojamas lankytojas ir jo poreikiai, jam nepaliekama erdvė rinktis pačiam, ką ir kaip mokytis, koku tempu ar intensyvumu. Tai pakankamai autoritarinis būdas.⁶⁵ Mes manome, kad šis būdas nėra tinkamas šeimoms, tačiau negalima atmesti idėjos, kad kai kuriems pavieniams lankytojams jis tikų ir būtų netgi pageidautinas. Tai pigus, gana paprastas ir edukatoriams pažįstamas mokymo metodas, kuris nereikalauja ypatingų žinių apie mokymo procesą. Šis metodas yra taikomas muziejuje, pavyzdžiui, vedant ekskursijas po ekspoziciją.

Stimulo – reakcijos metodo pagrindinė idėja yra ta, kad mokymosi dėka kinta lankytojo elgesys, o mokymas yra procesas, kuris suformuoja norimą elgesį.⁶⁶ Manoma, kad lankytojas jaučia motyvaciją, kurią skatina pozityvus edukatoriaus vertinimas ir lankytojo noras gerai atlikti užduotį. Visa esmė glūdi lankytojo reakcijoje į mokytojo stimulą, kurį mokytojas sudėlioja atsižvelgiant į mokymo tikslą. Paprastai naudojant šią teoriją muziejuje, turinys turi būti pateiktas suskaidytas į smulkias dalis, bet visos dalys turi vesti prie užsibrėžtų mokymo tikslų. Naudojami įvairūs testai, užduočių sąsiuviniai ir pan., kuriuose reikia tiesiog pasirinkti teisingą atsakymą. Besimokantysis paprastai turi fiziškai reaguoti į pateiktą stimulą: apibraukti, išrinkti. Gali būti naudojama ir speciali įranga, kur besimokantysis turi įdėti teisingą kortelę, paspausti kokį nors mygtuką, įmesti ką nors į dėžutę ir pan.. Ši teorija kartais yra naudojama muziejuose, tačiau labiausiai pasiteisina nuotolinio mokymosi srityje, kai norima išugdyti specialius įgūdžius.

Muziejai, naudojantys šį būdą turi būti užtikrinti, kad šeimoms užteks motyvacijos mokytis, taip pat jų nariai nenuliūs, kai nepavyks rasti teisingo atsakymo, galbūt šeimos nariai galės pasivaržyti vieni su kitais ir tai bus savaimė smagu. Edukatoriaus pareiga naudojant šį metodą sukurti efektyvią klausimų – užduočių, susijusių su eksponuojama paroda sistemą, kuri padėtų pasiekti užsibrėžtą mokymo tikslą. Edukatorius taip pat negali pamiršti, kad mokymo procesas muziejuje turi būti patrauklus, motyvuojantis, nenuobodus ir nevarginantis, todėl šis metodas turėtų būti taikomas apdairiai, įvertinus lankytojų asmenines savybes ir atėjimo į muziejų tikslus. Pati ekspozicija, jos pateikimo būdai ir priemonės, taikant šį metodą nėra labai svarbūs.

---

⁶⁵ Klarke, P.. Museums and Learning [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mlasouthwest.org.uk/mli/pdf/pc_models.PDF>

⁶⁶ Dierking, D. L.. Historical survey of Theories of Learning. In Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning. Museums and Galleries Commission, London, 1996, p. 21

Mokymosi atrandant teorija sukurta vadovaujantis idėja, jog mokymasis yra aktyvus procesas, kuomet mokymosi metu žmonės patiria pokyčius, daug labiau įsijaučia į mokymosi medžiagą nei ją stebėdami. Lankytojai turi galimybę sužinoti atsakymus išsiaiškindami patys, mokydamiesi aktyvaus veiksmo metu – dalyvaudami praktiniuose užsiėmimuose. Muziejai turi galimybę mokytį per objektus – leisti lankytojui tyrinėti ir naudotis savo pačių mintimis. Ši teorija yra neatsiejama nuo Jean Piaget požiūrio, kad apskritai žmogaus mąstymas yra pažinimo struktūromis paremta veikla, kuri atspindi išorinį pasaulį ir mąstymas keičiasi individo ir aplinkos dėka. Be to, autorius aprašo intelektualinę funkciją, kaip adaptacinį procesą, kuriame pažinimo struktūros palaipsniui keičiasi. Adaptacija turi dvi puses ir tai yra: asimiliacija – naujų įspūdžių gavimas egzistuojančiose struktūrose, naujo derėjimas su senu; ir akomodacija – nauji įspūdžiai nesiderina su senais – kyla poreikis keisti struktūras. Šių dviejų funkcijų veikla vienu metu turi sudaryti pusiausvyrą. Daugeliui žmonių mokymasis yra asimiliacijos procesas ir yra labai svarbus mokymosi aspektas.⁶⁷ Taigi, muziejus kaip tik ir gali padėti lankytojui asimiliuoti naujas žinias per palaipsnių jų atradimą. Muziejams, kurie naudoja mokymosi per atradimus metodą, yra būdingi šie bruožai⁶⁸:

- Ekspozicijos yra sudarytos taip, kad būtų galima jas tyrinėti – dažniausiai laisvai vaikščioti tarp ekspozicijos komponentų.
- Didaktiniuose komponentuose (etiketėse, aprašuose) yra pateikiama ne iš anksto paruošta informacija, bet užduodami klausimai, kurie paskatina lankytoją domėtis ir aiškintis pačiam.
- Lankytojui yra pateikiama keletas muziejaus edukatorių parengtų reikšmių-atsakymų, kad jis galėtų savo interpretaciją palyginti su „teisinga“ ekspozicijos interpretacija.
- Yra parengtos kelios mokymosi programos, kurių metu sukeliamas lankytojų susidomėjimas įvairiomis veiklomis ir skatinama priimti sprendimus.
- Rengiami praktiniai užsiėmimai suaugusiems, kurių metu pateikiami specialūs liudijimai ar kitos įrodymų formos, kad dalyviai galėtų apmąstyti, apsvarstyti ir suprasti tikrąją pateiktos medžiagos prasmę.

Parodos, parengtos pagal atradimų mokymosi teorijos modelį gali būti parengtos ir pagal linijinį eksponavimo būdą, su aiškia pradžia ir pabaiga, ir be jo. Jeigu ekspozicija siekiama sukelti tam tikrus lankytojo sprendimus, ekspozicijos komponentai gali būti išdėstyti pagal šį principą. Jeigu

---

⁶⁷ Žukauskienė, R.. Raidos psichologija. Margi raštai, 2004, p. 123

⁶⁸ Hein, G. E.. Learning in the Museum. London: Routledge, 1998, p.33

kiekviename ekspozicijos sektoriuje pateikiama skirtinga reikšmė, specifinio eksponatų išdėstymo kelio galima nesilaikyti.

Mokymosi proceso plėtojimui reikia iš anksto paruošti tinkamą aplinką, kurioje individualūs lankytojai būtų stimuliuojami susidomėti ir dalyvauti įvykiuose, kurie juos ves į trokštamą tikslą. Tikslas yra iš anksto pateikti nedidelį paaiškinimą taip, kad lankytojai galėtų po truputėlį ką nors sužinoti, kol galiausiai bus priimtas teisingas sprendimas – gautas atsakymas. Atradimų pedagogika turi pateikti užuominas apie idėjas ir reikšmes, kurias norima išmokyti. Užsiėmimai ir išvalgos kurios neveda tikslo link yra nepageidaujami.

Svarbiausia taikant šią teoriją yra lankytojų aktyvumas, o aktyviausi muziejuje paprastai būna vaikai. Suaugę dažnai mėgsta pasyvesnę veiklą, todėl darbe su vaikais ši teorija labiausiai pasiteisina. Jean Piaget išskiria keturias vaikų pažintinės raidos stadijas,⁶⁹ kurioms būdingi tam tikri suvokimo ir mąstymo ribotumai dėl specifinio vaikų amžiaus. Taikydami mokymosi atrandant teoriją, edukatoriai privalo skirti nemažai dėmesio šio autoriaus mintims, žinoti pagrindinius vaikų mąstymo raidos etapus, nes kitokiu atveju, vadovaudamiesi mokymosi atrandant metodą gali patirti nesėkmę. Taip pat gana svarbus vaidmuo tenka edukatoriui, kuris turi žinoti, kad tai nėra vien tik aktyvi veikla. Toks požiūris būtų klaidingas, nes pagal šią teoriją kiekviena veikla turi turėti tikslą, o įgytos žinios turi būti aiškiai apibrėžtos ir įvertintos. Svarbi yra ir visa ekspozicijos aplinka, nes ji turi būti sukonstruota taip, kad tarnautų būsimiems atradimo tikslams, taigi mokymasis čia tiesiogiai susijęs su parengta ekspozicija. Teorija turi nemažai privalumų: mokomasi aktyviai, atraktyviai ir smagiai. Tokio pobūdžio užsiėmimai vykstantys muziejuje jį nepaprastai pagyvina.⁷⁰

Konstruktivistinio mokymosi teorija remiasi idėja, kad mokymasis yra aktyvus besimokančiojo pastangomis formuojamas reikšmių ir prasmų procesas. Mokymasis traktuojamas kaip sudėtinio turinio procesas, kurį formuoja socialinės ir kultūrinės įtakos. Konstruktivistinis mokymasis paprastai turi nemažai teigiamų pasekmių, čia edukatoriaus funkcija yra sudaryti kiek įmanoma paslankesnes mokymo struktūras, schemas, įvertinant ir suvokiant, kad tokio mokymo pasekmės gali būti labai įvairios. George E. Hein išskiria pagrindinius mokymosi principus be kurių, autoriaus teigimu, neįmanoma paaiškinti mokymosi muziejuje:⁷¹

---

⁶⁹ Žukauskienė, R.. Raidos psichologija. Margi raštai, 2004, p.128

⁷⁰ Klarke, P.. Museums and Learning [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mlasouthwest.org.uk/mli/pdf/pc_models.PDF>

⁷¹ Hein, G. E.. Constructivist Learning Theory. In Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning, Museums and Galleries Commission, London, 1996, p. 30

- Mokymasis yra aktyvus procesas, kuriame besimokantysis naudoja jutimus ir būtent jų pagalba suformuoja naujų žinių reikšmę, prasmę.
- Žmonės mokosi mokytis, kai mokosi: mokymasis susideda ir iš reikšmės suformavimo ir iš reikšmės sistemos sudarymo. Pavyzdžiui, jei mes chronologiškai mokomės istorinių įvykių datas, mes tuo pačiu suprantame ir išmokstame pačios chronologijos reikšmę.
- Mokymasis tiesiogiai susijęs su kalba: ta kalba, kurią naudojame įtakoja mokymąsi. Mokslininkai nustatė, kad žmonės mokydami kalba patys su savimi.
- Mokymasis yra socialinė veikla: jis susijęs su kitais žmonėmis, mokytojais, šeima, įskaitant ir žmones, kurie atsiduria ekspozicijoje šalia mūsų.
- Mokymasis yra sudėtinis procesas: atskirų faktų ir teorijų mokymasis yra susijęs su jau išmoktais. Mokymosi procese žmogų veikia išankstinės nuostatos ar baimės, todėl mokymosi neįmanoma atskirti nuo besimokančiojo gyvenimo.
- Kuo daugiau besimokantysis žino, tuo daugiau gali išmokti. Naujos žinios konstruojamos sluoksniais individo galvoje. Kiekviena pastanga išmokyti turi glaudžiai sietis su žinojimu, ką besimokantysis jau žino.
- Mokymasis užtrunka. Mokymuisi neužtenka dešimties minučių muziejuje.
- Motyvacija yra pagrindinis sėkmingo mokymosi komponentas.

Taigi, konstruktyvaus mokymosi samprata reikalauja dviejų komponentų. Visų pirma reikia pripažinti, kad mokymosi procese yra būtinas aktyvus dalyvavimas. Dėl to konstruktyvistų ekspozicijoje yra sukuriama galimybė eksperimentuoti, ieškoti sprendimų aktyviai protaujant bei per praktinį darbą. Antra, reikia suprasti, kad nėra vieno teisingo atsakymo. Visi į galvą atėję atsakymai vertinami kaip teisingi.

Konstruktyvistinė teorija yra panaši į mokymosi atrandant teoriją ir teikia galimybę lankytojiui konstruoti žinias. Tačiau šis metodas suteikia galimybę pripažinti ir patvirtinti lankytojo sprendimus nepaisant to, jog jie skiriasi nuo kuratorių parengto sprendimo. Taigi, konstruktyvistinė ekspozicija muziejuje turi šiuos bruožus:⁷²

- ekspozicijoje yra daug pradžios taškų, nėra specifinės eksponatų išdėstymo trajektorijos ir nėra aiškios pradžios bei pabaigos;
- plėtojama daug aktyvaus mokymosi modelių (programų);

---

⁷² Hein, G. E.. Learning in the Museum. London: Routledge, 1998, p.35

- pristatoma keletas žiūros taškų;
- sudaromos sąlygos lankytojams rasti sąsajas su eksponatais per įvairius užsiėmimus, kuriuose yra panaudojama jų gyvenimiška patirtis;
- muziejus turi plėtoti užsiėmimus ir paslaugas, kurių metu lankytojai galėtų eksperimentuoti, numatyti ir suformuluoti sprendimus.

Konstruktivistinė ekspozicija turėtų pristatyti įvairias perspektyvas, patvirtinti įvairius objektų interpretavimo būdus ir siūsti skirtingus žiūros taškus ir skirtingas tiesas apie pristatomus objektus. Muziejus yra prilyginamas enciklopedijai, kur lankytojas pasirenka kuri dalyką ar jo dalį norėtų sekti. Linijinis eksponatų išdėstymo būdas šio tipo muziejuose yra neįmanomas. Kraštutinė konstruktivistų teorija sakytu, jog mokymosi procesas gali būti plėtojamas be mokymo, mokytojo ir, kad geriausias mokytojas yra patirtis.

Konstruktivistinėje aplinkoje nereikalaujama suprasti ekspozicijos siunčiamų pranešimų vienareikšmiškai – teisingai, t.y. taip, kaip numatė sudarytojai, bet yra skatinama interpretuoti ir suvokti individualiai, pagal kiekvieno lankytojo gyvenimišką patirtį. Konstruktivizmo teorijoje yra svarbu ne tai, ką lankytojas išmoksta, kokią ekspozicijos prasmę suvokia, o kaip sąveikauja su ekspozicija, ką ir kaip joje supranta.⁷³

Taigi, palyginus mokymosi atrandant teoriją ir konstruktivizmo teoriją, galima išvelgti esminius skirtumus: vienu atveju, mokinys ieškojimų pabaigoje turi gauti „teisingą“, muziejaus nustatytą sprendimą, siekdamas jo iš anksto parengtu modeliu, kitu atveju – suvokti ekspoziciją savaip, remiantis patirtimi ir žiniomis, nebūtinai siekiant teisingo atsakymo. Tačiau abu šie būdai turi ir bendrų bruožų – mokymosi procesas yra aktyvus, besimokantysis turi būti motyvuotas ir aktyviai jame dalyvauti.

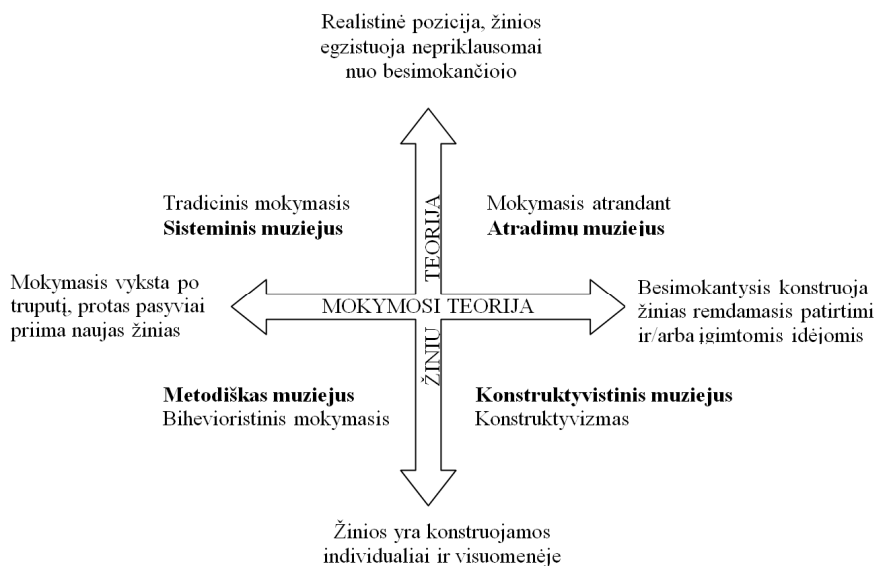
Antroje schemeje pavaizduota, kaip priklausomai nuo to, kuri modelį pasirinks muziejus, kaip savo edukacinės filosofijos pagrindą, nuo to priklausys ir tam tikrų edukacinių programų kūrimas, ekspozicijų sudarymas bei dėstymas ir ne tik šeimoms, bet ir visoms lankytojų grupėms. Jei muziejaus misija bus tik perduoti sukaupią informaciją savo parodomis, ekspozicijomis visuomenei, tuomet bus pasirinkta realistinė kryptis ir suvokimas, jog žinios egzistuoja kažkur už žmogaus ribų ir jos yra vis labiau įgyjamos, kuo daugiau yra aiškinama. Jei muziejus pasirinks poziciją, jog žinios yra tiesiogiai susijusios su asmeninėmis ir socialinėmis lankytojo savybėmis, tuomet bus pasirinkta

---

⁷³ Hein, G. E.. Evaluating teaching and learning in museums. In Museum, Media, Message, sud. Eilean Hooper-Greenhill. London: Routledge, 2004, p.189

idealistinė kryptis, bus stengiamasi atskleisti daugialypes perspektyvas ir leisti lankytojams laisvai kurti jų asmenines prasmes remiantis jų pačių patirtimi. Tokiu būdu visas mokymosi procesas bus vertinamas iš konstruktyvistinės pozicijos, mokymasis iš muziejaus ar muziejuje bus ne tik tai, ko muziejus nori išmokyti lankytoją, bet labiau tai, kokią prasmę, reikšmę lankytojas priskiria muziejuje įgytai patirčiai.⁷⁴ Vis dėlto muziejuose atliktų tyrimų duomenys rodo, kad realistinis požiūris mažiausiai tinka muziejinėje aplinkoje, nes jis neapima visokeriopos patirties, kuri kyla iš neformalaus ir laisvai pasirenkamo mokymosi.⁷⁵ Kai tyrėjai pradėjo vertinti, matuoti mokymąsi įvairiais aspektais išryškėjo akivaizdi persvara konstruktyvistinio muziejaus naudai.

2 schema. Muziejaus tipas pagal žinių ir mokymosi teorijas (George E.Hein)

Apibendrinant galima akcentuoti, jog tam tikros edukacijos filosofijos pasirinkimas ir vystymas padeda edukatoriams atsakyti į šiuos klausimus: kas yra žinios ir kur jos yra, kaip žmonės mokosi, kokia yra aktyvumo reikšmė mokymosi procese, kokia pedagogikos kryptis yra labiausiai tinkama, kad pasirinktos teorijos efektyviai tarnautų praktikoje.

⁷⁴ Adams, M.; Falk, H.J.; Dierking, L.D.. Museums learning and research. In Researching visual Arts Education in Museums and Galleries [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.] p.17. Prieiga per internetą: <<http://books.google.com/books?id=fKZ-IRDc9vwC&printsec=frontcover&hl=lt&sig=nNgn5bCn2Ox-D1iuX4shr4wcPt8#PPA17,M1>>

⁷⁵ Hein, G. E. and Alexander, M.. Museums: Places of learning. Washington, DC: American Association of Museums, 1998, p.35

Tokie filosofiniai apibendrinimai yra būtini siekiant pradėti bet kokią edukacinę darbą muziejuje. Apsibrėžimas tam tikros išdiskutuotos strategijos, kuri dera su muziejaus vizija ir misija, padeda suvienyti parodų kuratorių ir edukatorių mintis ir darbus lankytojų labui.

2.2.2. Šeimų mokymosi muziejuje teorijos

Šeimų mokymąsi muziejuje geriausiai apibūdina ir paaiškina *kontekstualus mokymosi modelis*, kurį pristatė amerikiečių autoriai John H. Falk ir Lynn D. Dierking. (Šis modelis yra dominuojantis daugelyje pasaulio muziejų, kai yra siekiama sukurti efektyvią ir palankią mokymosi aplinką šeimai.) Pagal šį modelį, mokymąsi muziejuje lemia asmeninio, socialinio ir fizinio kontekstų sąveika – visi jie įtakoja kiekvieno lankytojo patirtį.⁷⁶

Asmeninis kontekstas apibrėžia visas asmenines charakteristikas, kurias žmogus atsineša į mokymosi procesą – t.y. motyvacija ir lūkesčiai, anksčiau įgytos žinios, susidomėjimas ir įsitikinimai, pasirinkimas ir kontrolė. Paprasčiau, kiekvienas lankytojas turi apjungti tai, ką jis mato, veikia ar jaučia su tuo, ką jis jau žino, supranta ir pripažįsta ir visa tai vyksta aplinkoje, kurioje galima laisvai pasirinkti ir reikštis. Čia svarbu tai, kaip žmogus apdoroja informaciją, suvokia objektus ir idėjas, koks yra jo mokymosi stilius ir pan..

Socialinį kontekstą sudaro šeimos viduje vykstantis tarpininkavimas, kai bendradarbiaujant padedama mokytis vieni kitiems.

Fizinį kontekstą sudaro lankytojo orientacija, muziejaus interjeras, muziejiniai objektai ir aplinka, tam tikri įvykiai ir patirtys už muziejaus ribų. Nuo jo paprastai priklauso mokymosi kokybė ir naujų prasmų konstravimas. Labiausiai čia atkreiptinas dėmesys į tai, jog mokymosi erdvė turi būti ne tik estetiškai patraukli, bet teikti ir fizinį bei emocinį komfortą.

Skiriamasis muziejuje vykstančio mokymosi bruožas yra tas, kad jis vyksta laisvai įsitraukiant ir pasirenkant. Laisvą įsitraukimą į mokymąsi pagrinde įtakoja motyvacija ir emocijos (t.y. asmeninio konteksto sfera), nes mokymasis tokiu būdu nėra apsunkintas procesas, jis kyla iš susidomėjimo, naujos žinios yra konstruojamos ant jau esamos patirties ir seniau įgytų žinių.⁷⁷ Dauguma autorių taip pat pripažįsta, kad mokymosi procese lemiamą vaidmenį vaidina motyvacija,

---

⁷⁶ Dierking, D. L.. Contemporary Theories of Learning. Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning. Museums and Galleries Commission, London, 1996, p.25

⁷⁷Contextual Model of Learning [interaktyvus]. Institute for learning innovation, 2006 [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ilinet.org/contextualmodel.htm>>

t.y. lankytojas turi norėti išmokti ir turėti tam motyvą. Autorius Scott G. Paris išskiria šešis komponentus,⁷⁸ paaiškinančius, kaip vidinė motyvacija priklauso nuo konteksto, atkreipia dėmesį į muziejų, kaip mokymosi erdvę. Jis teigia, kad muziejų programa turi būti sudaryta taip, kad lankytojai:

1. Susikurtų asmeninę prasmę – žmonės turi stipresnę motyvą mokytis dalykų, kurie jau asmeniškai su jais susiję ir jiems naudingi. Dažniausiai dėl to lankytojai ir ateina į muziejų, o įsimintiniausi įspūdžiai išlieka keletą metų po apsilankymo.
2. Laisvai pasirinktų – teisė patiems pasirinkti, ką mokytis, suteikia lankytojams daugiau energijos mokytis. Pasirengimas ir eksperimentinės užduotys stimuliuoja susidomėjimą ir norą dalyvauti.
3. Pajustų iššūkį – veikla parodose turi būti nei per daug sudėtinga, nei per daug lengva. Lankytojas gali pajusti taip vadinamą „tėkmės“ potyrį, jei užsiėmimai yra to paties lygmens kaip ir įgūdžiai bei gebėjimai.
4. Turėtų galimybę kontroliuoti – įrodyta, kad vaikai, kurie patys gali kontroliuoti ir vadovuti savo mokymosi procesui, pasiekia geresnių mokymosi rezultatų.
5. Bendradarbiautų vykdydami užduotis – socialinė interakcija motyvuojama dėl keleto priežasčių. Žmonės stimuliuoja vieni kitų mintis, duoda vieni kitiems naujų idėjų, paskatina diskusiją ar pokalbį ir padrąsina vienas kitą bendrai dirbti. Žmonės labiau stengiasi dirbdami grupėse, turi įvairaus lygmens kompetencijos, todėl pamatymas, ką kiti gali padaryti, gali suteikti pasitikėjimo: „ir aš tai galiu padaryti“.
6. Patirtų mokymosi džiaugsmą – veikla, kai sprendimai priimami kartu su kitais, skatina lankytojus didesnę dėmesį kreipti į patį procesą, o ne į teisingo atsakymo paiešką. Šis savęs tyrinėjimo procesas gali sukelti pasitikėjimo ir pasididžiavimo meistriskumu jausmą.

Apibendrinant galima teigti, jog asmeninis kontekstas nėra vienintelis veiksnys įtakojantis laisvą įsitraukimą į mokymąsi, nes lankytojas retai kada ateina į muziejų vienas, o mokosi vienas – dar rečiau, čia didelę įtaką turi socialinis kontekstas. Mokymasis tampa ne tik individualiu, bet ir grupiniu užsiėmimu šeimai, todėl muziejus gali stimuliuoti tokio pobūdžio mokymąsi, arba gali bent jau sudaryti sąlygas naudodamas tam tikras formas. Pavyzdžiui, tekstų pagalba galima pateikti klausimus, kurie sukels diskusijas šeimos tarpe, pateikti tam tikras užduotis ar patarti šeimai, kaip atskleisti savo atžalai įdomiausius ekspozicijos aspektus ir pan..

---

⁷⁸ Paris, S.G.. Situated motivation and informal learning. Journal of Museum Education, 1997, p.22

Labai dažnai laisvanoriškas įsitraukimas į mokymąsi yra tiesiogiai susijęs su tam tikros žmonių grupės pasidalinta patirtimi. Netgi tie šeimos nariai, kurie pasirenka mokytis savarankiškai muziejuje (pavyzdžiui, šeima nutaria išsiskirstyti ir susitikti po tam tikro laiko), vis tiek tampa įtraukti į tam tikrą grupę, nes juos supa kiti muziejaus lankytojai, darbuotojai. Taigi, laisvanoriškas mokymasis nevyksta vakuume, izoliuotai nuo realaus pasaulio. Paprastai kiekvieną šeimos narį dar supa ir pakankamai turtinga savo turiniu muziejinė aplinka, kuri padeda įsiprasminti pateiktas idėjas ar koncepcijas. Fizinis kontekstas mokantis yra ne mažiau svarbus už asmeninį ar socialinį. Paprastai šeimą muziejuje veikia viskas: paties pastato architektūra ir kvapas, ekspozicijos dizainas, vaizdai, garsai – visa tai gali įtakoti įsitraukimą į laisvanorišką mokymąsi. Autorė Anne Roberts yra taikliai pastebėjusi, kad pasaulyje, kuris suteikia tiek daug perspektyvų, sąlygos prasmės susidarymui yra vienodai svarbios, kaip ir pati prasmė.⁷⁹

Edukatoriai grindžiantys savo sumanymus kontekstualaus mokymosi modelio pagalba, paprastai būna įsisąmoninę kelis teorijos pagrindinius aspektus:

- mokymasis prasideda nuo individo;
- mokymasis įtraukia kitus;
- mokymasis vyksta tam tikroje aplinkoje;
- mokymasis užtrunka.⁸⁰

Norvegų autorė Merethe Froyland siūlo šeimų mokyme naudoti *daugkartinio patyrimo įvairiose aplinkose teoriją*, MEMUS (Multiple Experiences in Multiple Settings)⁸¹, kuri susišaukia su anksčiau darbe analizuotais apibendrinimais ir teigia, jog mokymasis yra aktyvus, ilgai trunkantis procesas, remiasi besimokančiojo motyvacija, kuri įtakoja mokymosi pasiekimus. Iš esmės visa MEMUS teorija remiasi Howard Gardner⁸² suformuluota daugybinio intelekto teorija, kuri teigia, kad mes, žmonės, turime įgimtą biopsichologinį potencialą, susidedantį iš keleto lygiaverčių intelektų. Įvardinami septyni intelektai:

---

⁷⁹ Adams, M.; Falk, H.; J., Dierking, L. D.. Museums Learning and Research. In Researching Visual Arts Education in Museums and Galleries [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.] p.17. Prieiga per internetą: <<http://books.google.com/books?id=fKZ-IRDc9vwC&printsec=frontcover&hl=lt&sig=nNgn5bCn2Ox-D1iuX4shr4wcPt8#PPA17,M1>>

⁸⁰ Contextual Model of Learning [interaktyvus]. Institute for learning innovation, 2006 [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ilinet.org/contextualmodel.htm>>

⁸¹ Froyland, M.. Daugkartinis patyrimas įvairiose aplinkose – MEMUS muziejų pedagogikos teorinis pagrindimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bms.edu.lv/bms2005_lat/images/stories/BMS_images/Merethe_lit.pdf>

⁸² Gardner, H.. Multiple Intelligences. In Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning. Museums and Galleries Commission, London, 1996, p.35

- lingvistinis – jautrumas žodžių ir kalbos garsui, struktūrai, reikšmei ir funkcijoms;
- loginis - matematinis – jautrumas ir gebėjimas atskirti logines ir skaitmenines struktūras, gebėjimas išlaikyti ilgas samprotavimo grandines;
- erdvinis – gebėjimas tiksliai suvokti vizualinį, erdvinį pasaulį;
- muzikinis – gebėjimas kurti ir jausti ritmą, absoliuti klausa ir rezonansas;
- kūno - kinetinis – gebėjimas kontroliuoti kūno judesius ir operuoti objektais;
- dvi formos asmeninio intelekto:
  - tarpasmeninis – socialinis gebėjimas adekvačiai suprasti ir reaguoti į kitų žmonių motyvacijas ir norus;
  - asmeninis – priėjimas prie savo paties jausmų ir gebėjimas atskirti juos, savo paties stipriųjų ir silpnųjų pusių pojūtis.

Muziejus naudodamasis šia teorija, kuri remiasi daugybiniu intelektu, gali siūlyti tokią veiklą ir metodiką, kuri stimuliuotų vieną ar net kelis iš karto aprašytus intelektus. Metodų kokybė gali būti įvertinama pagal rezultatus surinktus iš keleto muziejų atliktų studijų. Metodai gali būti suklasifikuoti, atsižvelgiant į išvardintus kiekvienam individui būdingus intelektus. Taikant lingvistinį metodą didžiausias dėmesys skiriamas teksto ekspozicijoje sudarymui. Tikslas – tekstas būtų maksimaliai patrauklus ir lankytojai jį skaitytų. Erdviniame - vizualiniame metode svarbiausia parodos fizinis kontekstas, dizainas, struktūra. Kūno - kinestetinis metodas akcentuoja interaktyvias parodas, kurias naudojamos principu „rankos pasirošę“, įtraukiami teatro, žaidybiniai elementai. Muzikinis metodas padeda suteikti ir kognityvų, ir emocinį aspektą mokymuisi. Natūralistinis metodas suteikia galimybę visuomenei susipažinti su objektų sisteminimu, rūšiavimu, skirtumų identifikavimu, kai kurie muziejai netgi atveria duris į muziejų saugyklas. Tarpasmeninis (socialinio supratimo) metodas veikia per socialinę interakciją, kai į muziejų yra pakviečiama, pavyzdžiui, šeima, kurios nariai bendraudami tarpusavyje, kooperuojasi ir mokosi muziejinėje aplinkoje. Kadangi ne visi lankytojai išmoksta per socialinę interakciją, būtina pasiūlyti ir individualaus mokymosi galimybę.

Naudodami šią daugkartinio patyrimo įvairiose aplinkose teoriją muziejai gali:

- sukurti mokymosi aplinkas, kur vidinė motyvacija mokytis yra varomoji jėga;
- suteikti visuomenei, turinčiai įvairius intelekto tipus ir požiūrius tai, kas jai tiktų ir kur Howard Gardner daugybinio intelekto teorija naudojama kaip pagrindas;

- suteikti visuomenei informaciją, kuri jiems yra tinkama ir įdomi, ir pateikti ją tinkamame kontekste;
- kartu su kitomis mokymosi vietomis ir aplinkomis naudoti tas pačias temas;
- tokiu būdu visuomenei pateikiama informacija įvairiais aspektais ir įvairiose aplinkose, kuri praplečia trumpą apsilankymą muziejuje. Taigi, omenyje turimas mokymasis, vykstantis po tam tikro laiko.⁸³

Paprastai kuriant naują ekspoziciją, interaktyvią erdvę, kambarį šeimai ar specializuotą edukacinę programą, įvairiuose užsienio muziejuose jau yra nusistovėjusi praktika remtis tam tikrais teoriniais apibendrinimais, derinti skirtingų mokslininkų teorijas tarpusavyje ir jų pagalba pagrįsti savo idėjas.

Reziumuojant galima būtų teigti, jog nėra teisingo arba klaidingo pasirinkimo naudojant vieną ar kitą teoriją, susijusią su šeimų mokymusi muziejuje. Kiekviena teorija įdeda savo indėlį ir padeda suvokti svarbiausius šeimos ir muziejaus sąveikos aspektus. Daugeliu atveju edukatoriams aktualu suvokti ir apsibrėžti, kokia yra muziejų lankanti šeima, kas yra šeimų mokymasis, kaip jis vyksta, kokių rezultatų siekiama viena ar kita paroda, edukacine programa ar interaktyvia erdve ir ar jų idėjos sutampa su konkretaus muziejaus misija, vizija ir tikslais.

2.2.3. Šeimų mokymosi muziejuje stiliai ir ypatybės

Pagal Lynn D. Dierking yra du mokymosi stiliai, kuriuos naudoja šeimos muziejuje – vadovaujamo pobūdžio, kai šeima bendradarbiauja tarpusavyje, arba nepriklausomas mokymasis. Vadovaujamas mokymasis vyksta, kai šeima yra nuolat kartu muziejuje, tėvai užduoda klausimus ir parenka galerijas ar ekspozicijų sales. Nepriklausomas mokymasis vyksta, kai šeima muziejuje išsiskiria ir susitinka tik kartkartėmis. Mokymasis gali būti efektyvus naudojant abu mokymosi stilius, tačiau tyrinėtojos Marcia Brumit Kropf ir Inez S. Wolins pataria, kad daugumai šeimų vis dėlto reikalingas vadovavimas (vieno iš tėvų ar muziejaus darbuotojo) arba bent jau žinios apie tai,

---

⁸³ Froyland, M.. Daugkartinis patyrimas įvairiose aplinkose – MEMUS muziejų pedagogikos teorinis pagrindimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bms.edu.lv/bms2005_lat/images/stories/BMS_images/Merethe_lit.pdf>

kaip įgyti ir konstruoti žinias apie muziejuje esančius objektus ir eksponatus.⁸⁴ Richard Wood papildo, kad mokymo būdas tėvams vadovaujant, kai yra pasakojama, rodoma, įvardijama, apibūdinama ir klausinėjama, yra vertintinas, kaip viena svarbiausių interakcijų mokymosi procese, kuri yra žymiai svarbesnė nei interakcija tarp objekto ir individo.⁸⁵ Tuo tarpu Marianna Adams ir Jessica Luke yra įsitikinusios, kad stebimų objektų prasmės ir reikšmės paprastai gimsta būtent tėvų ir vaikų pokalbių metu.⁸⁶

Šeimų mokymasis yra labiausiai įdomus tuo, jog jis pasižymi laisvu pasirinkimu ir neformalumu.⁸⁷ Iš esmės jis neturi iš anksto apibrėžtų tikslų ar strategijų arba tam tikra programa paremtų rezultatų. Šeimų mokymasis yra laisvai pasirenkama, nestruktūruota, dažnai atsitiktinė veikla. Taiklus yra John H. Falk šeimų, kaip muziejaus lankytojų palyginimas su pirkėjais parduotuvėje.⁸⁸ Autorius teigia, kad dauguma suaugusiųjų muziejaus lankytojų yra tie „rimti“ pirkėjai parduotuvėje, jie žino, ką jie nori matyti, jie tai pamato ir po to išeina. Šeimos yra tarsi vitrinų stebėtojai, jie tiesiog blaškosi po muziejų ir mėgaujasi maloniai praleistu laiku, išsigydami tik šį bei tą, pagauti impulso ir tik todėl, kad jiems tai pasirodė įdomu. Todėl muziejų užduotis ir būtų pabandyti padėti šeimoms iš vitrinų stebėtojų tapti „rimtais“ pirkėjais.

Lynn D. Dierking ir John H. Falk⁸⁹ tyrinėdami šeimų mokymąsi muziejuje pateikia tokias išvadas:

- Mamos rečiausiai parenka ties kuria paroda turi apsisotiti šeima. Kai mamos yra vienos su savo vaiku, jos aktyvesnės būdamos su sūnumi, nei su dukra.
- Šeimos vaikšto po muziejų iš anksto numatytu keliu, tai reiškia, kad galima nustatyti bendrą šeimų elgesį muziejuje.
- Šeimos narių diskusijos ir elgesys parodoje yra ženklas, kad jie kažką išmoko. Jie dažnai susieja parodos informaciją su ankstesne informacija.

---

⁸⁴ Kropft, M. & Wolins, I. How families learn: Considerations for program development. *Marriage and Family Review*, 13, 1989[interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą:

< http://www.informalscience.org/knowledge/citation_view.php?refID=1144 >

⁸⁵ Wood, R.. *Families. Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*. Museum and Galleries Commission, London, 1996, 78

⁸⁶ Adams, M.; Luke, J.. *From Heart to Head to Hand: A Synthesis of Issues and Strategies Raised at the Forum Content to Play Symposium* [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą:

<http://getty.edu/education/symposium/Adams_luke.pdf>

⁸⁷ Wood, R.. *Families. Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*. Museums and Galleries Commission, London, 1996, p.78

⁸⁸ Ten pat, p.79

⁸⁹ Dierking, D. L. & Falk, J.. *Family behavior and learning in informal science settings: A review of the research*. *Science Education*, 78, 1994

- Šeimos mokymasis priklauso nuo keleto kintamųjų: ankstesnių žinių, parodos tipo, lyties ir amžiaus, vaikų tėvų santykių ir kelintą kartą šeima ateina į parodą.
- Šeimos mokymasis yra paremtas ir žiniomis, ir patirtimi, kur socialiniai aspektai atlieka sprendžiamąjį vaidmenį.
- Nėra daug įrodymų teigiančių, kad išankstinės instrukcijos padeda vaikų mokymuisi šeimos aplinkoje.

Šeimos mokymasi muziejuje gali įtakoti daugybė skirtingų veiksnių. Tėvai vaidina lemiamą vaidmenį apibrėžiant, sąlygojant šeimos mokymosi rezultatus ir patys skirtingai suvokia savo vaidmenį apsilankymo muziejuje ir mokymosi metu.⁹⁰ Kai kurie mato save mokytojų vaidmenyje, o kai kurie – ne. Tėvai ne visada sugeba atsipalaiduoti ir mėgautis, kai jiems reikia užsiimti vaikų mokymo procesu ekspozicijoje. Nuo to, kokiam vaidmeniui tėvai save priskiria priklauso ir visas pažinimo procesas, jis gali tapti efektyvesniu arba nuslopti, taip pat nuo tėvų vaidmens priklauso ir kaip bus paveiktas vaikų mokymasis muziejuje. Kai vaikai užsiima bendra veikla su suaugusiais, išauga mokymosi malonumas, žymiai geriau suvokiamas akademinis turinys. Šeimos mokymasis muziejuje yra stipriai įtakojamas ir skirto laiko, kurį šeima praleidžia aktyviai sąveikaudama su eksponatais ekspozicijoje. Mokslininkai surado ryšį tarp tam tikro laiko trukmės, kurį šeima praleidžia prie tam tikro eksponato, žodinės interakcijos tarp šeimos narių ir nustatė, jog visa tai yra tiesiogiai susiję su informacijos lygiu ir kiekiu, kurie išlieka vaiko atmintyje.⁹¹

Ypatingą vietą muziejuje užima šeima su mažais vaikais. Manoma, jog jaunieji lankytojai (pradinių klasių moksleiviai ir darželinukai) būdami muziejuje su savo tėveliais konstruoja žinias ir suvokimą apie pasaulį per asmeninę, socialinę ir kultūriškai tarpininkaujančią patirtis. Todėl muziejus gali suvaidinti gana svarbų vaidmenį skatindamas tokio pobūdžio mokymąsi.⁹² Maži vaikai ateina į muziejus su nepaprastai įvairiapusiais interesais ir mokymosi stiliais, todėl muziejaus darbuotojų pareiga yra vadovautis įvairialypėmis strategijomis sukuriant prasmingas patirtis ir pasiūlyti optimaliausias mokymosi sąlygas.

⁹⁰Gelman, R.; Massey, C.; McManus, P. M. Characterizing supporting environments for cognitive development: Lessons from children in a museum. In L. B. Resnick, J. M. Levine, & S. D. Teasley (Eds.), *Perspectives on socially shared cognition*. Washington, DC: American Psychology Society, 1991

⁹¹ Crowley, K. & Callanan, M.. Describing and supporting collaborative scientific thinking in parent-child interactions. *Journal of Museum Education*, 23, 1998

⁹² Piscitelli, B.; Everett, M.; Weier, K. and the QUT Museums Collaborative. *Enhancing Young Children's Museum Experiences: A Manual for Museum Staff*, 2003[interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://eab.ed.qut.edu.au/activities/projects/museum/manual/QUTMC_Manual_for_Museum_Staff.pdf>

Užsienio mokslininkai nemažai dėmesio skiria jaunųjų muziejaus lankytojų studijoms ir vertina juos, kaip pakankamai reikšmingą ir skaitlingą lankytojų grupę, dalyvaujančią įvairiausioje muziejinėje pasiūloje su savo tėvais ar mokytojais. Tyrėjai siekia išsiaiškinti, ką ir kaip vaikai išmoksta muziejuose, kaip vyksta mokymosi procesas, kokios yra jaunųjų lankytojų charakteristikos. Po tris metus vykusio tyrimo Australijos mokslininkai nustatė, kad muziejų pasaulyje, jaunesni lankytojai turi savo charakteristikas, kurios atskleidžia, kad jie yra nekantrūs, bet atsakingai besimokantys lankytojai.⁹³ Mažieji yra energingi, gabūs, smalsūs, aktyvūs, stipriai jaučiantys, tiriantys, žaismingi, pilni klausimų ir idėjų, daug žinantys, bendraujantys, kūrybingi, nepriklausomi, gali būti netgi teorijų kūrėjai. Vienoje iš šio tyrimo dalių apie 4-7 metų vaikų muziejines patirtis buvo nustatyti veiksniai, kurie įtakoja vaikų mokymąsi, apibendrinta:⁹⁴

- Vaikų interesai ir labiausiai įsimintini aspektai yra labai įvairiapusiai, individualistiški; kiekvieno vaiko prisiminimai, mokymasis yra išskirtiniai. Tai nustebino mokslininkus, nes jie buvo įsitikinę, kad atsakydami į tyrėjų užduotus klausimus interviu metu vaikai kartos vieni kitų atsakymus, tačiau efektas buvo priešingas.
- Didelio masto ekspozicijos su dideliais objektais veikia vaikus labiau, palieka įsimintinesį įspūdį, ypatingai tie, kuriuos galima liesti arba su jais žaisti, karstyti.
- Visi vaikai gerai prisiminė tas patirtis, kurių metu jie išgirdo arba visi kartu kūrė kokią nors istoriją, diskutavo tarpusavyje (pavyzdžiui, tyrinėdami meno kūrinius). Taip yra todėl, kad klausymasis suaugusiųjų skaitomų ar pasakojamų istorijų yra gerai pažįstamas ir mėgiamas užsiėmimas vaikų tarpe. Tas pats minėtina ir apie teatrinis užsiėmimus muziejuose.
- Nustatyta, kad ryšiai tarp to, ką vaikai mokosi mokykloje ir ką sužino muziejuose yra labai silpni.
- Pažymima ir tai, jog vaikai kartoja kai kurias įsimintinas patirtis įgytas muziejuose grįžę į namus.
- Todėl svarbu yra padėti vaikams visais įmanomais būdais surasti ryšius tarp to, ką jie gali sužinoti muziejuje ir jų kasdieninės gyvenimiškos patirties.

---

⁹³ Piscitelli, B.; Everett, M.; Weier, K. and the QUT Museums Collaborative. Enhancing Young Children's Museum Experiences: A Manual for Museum Staff, 2003[interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://eab.ed.qut.edu.au/activities/projects/museum/manual/QUTMC_Manual_for_Museum_Staff.pdf>

⁹⁴ Anderson, D., Piscitelli, B., Weier, K., Everett, M., Tayler, C.. Children's Museum Experiences: Identifying Powerful Mediators of Learning, 2001[interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://eab.ed.qut.edu.au/activities/projects/museum/papers/Curator_Andersonetal.doc>

Buvo nustatyta, kad tos muziejinės patirtys, kurios buvo tampriai susijusios su vaikams pažįstama kultūra ir kontekstais, pasitarnavo kaip stiprūs atminties, mokymosi ir malonios patirties veiksniai. Todėl manoma, kad parodos ir edukacinės programos, kurios siejasi su pačių vaikų kultūra, t.y. su jų papročiais, įsitikinimais, vertybėmis, turi didesnę reikšmę ir daro didesnę įtaką, negu tos, kurios neturi tokio konteksto. Ypatingai vaikams įstringa tos patirtys, t.y. istorijos, objektai, žaidimai, kurie yra lengvai vaikų identifikuojami, nes jie ir tampa svarbiausiais mokymosi veiksniais.

Atsižvelgiant į vaikų mokymąsi skatinančius veiksnius ir siekiant atsakyti į jų mokymosi poreikius, reikalingas grįžtamasis ryšys, todėl edukatoriai turi sudaryti sąlygas optimaliam mokymosi procesui. Tuo tarpu suaugusieji (tėvai), kurie yra su minėto amžiaus vaikais, turėtų vadovautis ir žinoti šiuos mokymosi - mokymo principus:⁹⁵

- Orientuotis į vaiką, t.y. reikia žinoti, kiek vaikas žino ir tik po to konstruoti naujas žinias senųjų pagrindu.
- Atsižvelgti į vaikų kultūrinį pagrindą, amžių, individualius skirtumus. Prisiminti, jog mokymasis yra dinamiška, abipusė interakcija tarp vaikų ir suaugusiųjų lydima pagarbos vieni kitų atžvilgiu.
- Būti paslankiems. Vadovautis, mintimi, kad kiekvienas vaikas sugeba dalyvauti visuose siūlomuose mokymosi modeliuose, nepriklausomai nuo gabumų ir įgūdžių.
- Žaidimas – pagrindas. Vaikai labiausiai mėgsta dalyvauti tokiuose užsiėmimuose, kai gali užsiimti praktine veikla patys (literatūroje praktinė veikla vadinama „rankos pasiruošę“), mąstyti, dalyvauti maloniose žaidybinėse situacijose.
- Sudaryti sąlygas vaikams rinktis ir patiems modeliuoti savo mokymąsi.

Muziejus dažnai yra originali aplinka, kuri gali būti ir bauginanti, ir nuostabiai įdomi mažam vaikui – su daugybe užkaborių, didelių erdvių, neįprasta architektūra ir pan.. Pati muziejaus architektūra dažnai savaime yra prikaustanti dėmesį, ir tampa dar įdomesnė, kai jaunieji lankytojai gali tyrinėti įvairius objektus ir įsitraukti į užsiėmimus, kurie gerokai skiriasi nuo to, ką jie veikia namuose ar mokykloje. Maži vaikai reaguoja pačiais įvairiausiais būdais į muziejaus objektų įvairovę ir neįprastumą: reakciją lydi sumišimas, nuostaba ir smalsumas.

---

⁹⁵Piscitelli, B.; Everett, M.; Weier, K. and the QUT Museums Collaborative. Enhancing Young Children's Museum Experiences: A Manual for Museum Staff, 2003[interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://eab.ed.qut.edu.au/activities/projects/museum/manual/QUTMC_Manual_for_Museum_Staff.pdf>

Vaikai paprastai labai skuba tik atėję į muziejų, mėgsta apžiūrėti daug eksponatų vienu metu ir bando save suorientuoti erdvėje. Po orientavimosi stadijos seka įsikūrimo stadija. Maždaug po trisdešimties minučių vaikai nusiramina ir nebebėgioja nuo vieno eksponato prie kito, tuomet jie jau tyrinėja tikslingai atsirinkdami ir dirba žymiai tyliau. Neretai vaikai turi savo interesus ir planus, kurie, deja, ne visada sutampa su parodu kuratorių norima perduoti idėja.⁹⁶

Tipiškas šeimos apsilankymas su mažais vaikais muziejuje susideda iš šių keturių fazių:

- Susiorientavimo fazė (3-10 minučių).
- Intensyvus, gilus ekspozicijos peržiūrėjimas (25-30 minučių).
- Atsirinkimas tam tikrų objektų ir jų tyrinėjimas (30-40 minučių).
- Išėjimas iš muziejaus (5 -10 minučių).⁹⁷

Kiti autoriai pabrėžia, jog nepaisant vaikų amžiaus, su kuriais ateina tėvai, išskirtinos šios šeimos apsilankymo muziejuje sudedamosios dalys: tik atėjusi šeima į muziejų praleidžia keletą minučių bandydama susiorientuoti, tuomet 30- 45 minutes praleidžia ekspozicijoje ir pagaliau dar 30 minučių tiesiog vaikštinėja, sustodama tik prie tam tikrų pasirinktų eksponatų.⁹⁸

Pagalba šeimai muziejuje

Paprastai šeimoms yra kuriamos pačios įvairiausios specializuotos programos ir užsiėmimai. Pagrindiniai skirtumai slypi tame, kokį informacijos gavimo būdą pasirenka šeima:

- tėvai nori būti savarankiški su savo vaikais muziejuje;
- tėvai pasitelkia edukatorių pagalbą.

Specifiniuose tam tikros srities muziejuose šeima, norėdama išmokti ar sužinoti ką nors naujo, sunkiai išsiverčia be edukatorių pagalbos, nebent tėvai turi specializuotą išsilavinimą. Pavyzdžiui, daugelio meno muziejų praktikoje yra nusistovėję šie būdai, kurie palengvina šeimos mokymąsi:

---

⁹⁶ Paris, G.. Children Learning with Objects in Informal Learning Environments. In Perspectives on Object-centered Learning in Museums, 2002 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.] p.45. Prieiga per internetą: <http://books.google.com/books?id=fuURPstypefUC&dq=%22family+behavior+and+learning+&lr=&hl=lt>

⁹⁷ Dierking, L. & Falk, J.. Family behavior and learning in informal science settings: A review of the research. Science Education, 78, 1994

⁹⁸ Wood, R.. Families. Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning. Museums and Galleries Commission, London, 1996, p.79

- Tėvams pasufleruojama, kaip interpretuoti vieną ar kitą meno kūrinį ir paaiškinti savo vaikui. Tai daroma informacinių leidinukų ar specialių anotacijų prie kiekvieno objekto pagalba. Šis metodas padeda užmegzti dialogą tarp tėvų ir vaikų. Tokiu būdu tėvai yra pagrindiniai pasakotojai ir mokytojai, o muziejaus pateikta informacija atlieka tik pagalbinę funkciją.
- Užduočių paketai šeimoms, kurių pagalba visa šeima gali tyrinėti parodoje esančius objektus. Paprastai tokiuose leidiniuose reikia atsakyti į tam tikrus klausimus, įminti galvosūkį, tėvai ir vaikai tokiu būdu yra priversti atidžiai iširti tam tikrus eksponatus, užmegzti dialogą, palyginti iškilusias skirtingas nuomones. Tokios užduotys meno muziejuose skatina vaikų smalsumą ir padeda interpretuoti kartais gana sudėtingą turinį. Tokiu būdu ir tėvai, ir vaikai mokosi kaip lygus su lygiu, kartu tampa besimokančiais. Kai kurie muziejai netgi siūlo pasiimti užduočių paketus namo, siekiant, kad mokymosi procesas tęstųsi ir inspiruotų naujų žinių siekį.
- „Pasiruošusių rankų“ užsiėmimai ir instaliacijos, kai vaikai gali žaisti drauge su savo tėvais atvirose ir laisvai pasirenkamose mokymosi erdvėse. Tokio tipo erdvės ir užsiėmimai padeda vaikams ir tėvams laisvai eksperimentuoti, negalvojant apie galutinį ar iš anksto suplanuotą rezultatą. Sėkmingam mokymuisi lemiamą vaidmenį čia vaidina kūrybiškumas ir socialinė interakcija, nėra standartizuotų atsakymų ir viskas priklauso nuo individualybių. Šio proceso metu galima iškelti begales skirtingų klausimų ir gauti dar daugiau skirtingų atsakymų. Tokio mokymosi būdo metu tėvai ir vaikai vėl tampa besimokančiais, kartu turinčiais vienodas galimybes.
- Vyksmas meno dirbtuvėse, dailininkų studijose ir vaikams, ir tėvams. Šių organizuotų užsiėmimų metu šeima kviečiama pasinerti į kūrybines interpretacijas pilnai tam tikslui pritaikytoje aplinkoje. Dažniausiai šiuos užsiėmimus veda patyrę muziejuje dirbantys edukatoriai, kurie išaiškina būdus ir technikas, tuomet leidžia šeimai interpretuoti.
- Individualus šeimų mokymosi būdas, kai vaikai ir tėvai nutaria apžiūrėti ekspoziciją atskirai. Tėvams tokiu atveju pasiūlomas, pavyzdžiui, audeo gidas po parodą, vaikams – tam tikri pagal amžių pritaikyti žemėlapiai ar kitokio pobūdžio smalsumą skatinančios užduotys. Paprastai po tokio tipo pasivaikščiojimo šeima dalinasi įspūdžiais, o kartais ir dar kartą apžiūri dėmesį patraukusius eksponatus.

Viena iš edukatorių darbo su šeimomis dalių yra padėti šeimai suplanuoti savo būsimą apsilankymą muziejuje. Šeimų apsilankymas muziejuje gali tapti maloniu, smagiu ir efektyviu

mokymosi prasme, jei bus struktūruotas ir suplanuotas, t.y. prieš atėjimą į muziejų, jo eigoje ir po jo. Manoma, kad prieš atėjimą į muziejų kiekvienai šeimai turi būti prieinama visa įmanoma informacija apie muziejų, jo ekspoziciją ir apie tai, ką su savo vaiku galima joje veikti, kaip mokytis savarankiškai, jei nėra organizuojami specialūs užsiėmimai. Šiam tikslui leidžiami specialūs metodiniai leidiniai skirti šeimoms, kurie yra labai populiarūs. Šie leidiniai padeda šeimoms paversti savo apsilankymą muziejuje ir smagiu, ir naudingu. Paprastai tokio pobūdžio leidiniuose yra tokios temos:

- kaip susirasti informaciją apie dominantį muziejų ar ekspoziciją ir kaip tinkamai pasiruošti apsilankymui muziejuje;
- kur kreiptis ir kokios teirautis informacijos atvykus į muziejų;
- koks turi būti apsilankymo muziejuje planas;
- kokia turėtų būti apsilankymo trukmė ir sudedamosios dalys;
- metodiniai patarimai, kaip dirbti ir mokytis su savo vaikais ekspozicijoje ir sužadinti jų motyvaciją bei smalsumą.

Muziejai skiriasi ne tik savo rinkiniais, bet skirtingi yra ir būdai, kurių pagalba tam tikrame muziejuje yra mokomasi. Todėl leidiniuose šeimai dažnai yra paaiškinama, kuo vieni muziejai skiriasi nuo kitų ir ko šeima gali tikėtis. Pavyzdžiui, viename leidinyje tėvams rašoma, kad „Meno muziejus ir galerijos yra tos erdvės, kuriose mes matome pasitelkdami menininkų akis. Mes naudojame savo vaizduotę bandydami suvokti, ką menininkas mums nori pasakyti kiekvienu savo darbu. Mes stebime skulptūros linijas ir žavimės jos vientisumo grožiu. Mes esame apsupti šviesos ir spalvų, kartais nedarniais realybės vaizdiniais, kuriuos pavaizdavo menininko akis ir ranka. Kartu su paveikslais, graviūromis, piešiniais ir skulptūromis, daugelis meno muziejų turi ir juvelyrinių dirbinių, baldų bei liaudies meno.“⁹⁹

Metodiniuose patarimuose šeimoms yra aiškinama, kaip padėti sau ir savo vaikams mokytis muziejuje, patariama atidžiai stebėti muziejinius objektus, nes tai yra būdas, kuris įtraukia ir vaikų, ir tėvų mąstymą. Tokiu būdu eksponatai tampa mokymosi objektais, stimuliuojančiais kritinio mąstymo įgūdžius. Tėvams primenama, jog kritinio mąstymo įgūdžius sudaro:

- Palyginimas – suradimas panašumų ir skirtumų objektuose.

---

⁹⁹Green, W. P.. Museums+learning. A guide for family learning, 1998 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.ed.gov/pubs/Museum/index.html>>

- Identifikavimas ir klasifikavimas – atpažinimas ir grupavimas daiktų, kurie tarpusavyje dera pagal tam tikrus požymius.
- Apibūdinimas – pateikimas žodinio ar rašytinio apie matytus objektus apibūdinimo.
- Numatymas – spėliojimas, kas galėjo nutikti.
- Apibendrinimas – pateikimas surinktos informacijos trumpa ir koncentruota forma.

Mokymasis iš objektų yra pakankamai įprastas būdas, kai šeima gerai pažįsta savo vaikus ir žino, koks mokymosi stilius tinka labiausiai. Tyrinėtojai išskiria tris pagrindinius mokymosi stilius: klausant (girdimasis) – vaikai geriau įsisavina informaciją, kai jiems yra skaitoma, pasakojama; matant (regimasis) – vaikai labiau mėgsta skaityti patys, mėgsta knygas su daug paveikslėlių, patys mėgsta piešti ne tik paveikslėlius, bet ir diagramas; liečiant (jutimasis) – vaikai labiausiai mėgsta liesti objektus, jausti jų tekstūrą, ypatingai mėgsta kūrybinius praktinius užsiėmimus, mėgsta žaisti. Kai kurie vaikai mokosi naudodami kartu kelis stilius, bet paprastai dominuoja vienas. Taigi, labai svarbu tėvams suvokti, kad svarbiausia yra bendrauti su savo vaiku ekspozicijoje, užduoti klausimus ir bandyti kartu rasti prasmingus atsakymus.

Siekiant sužadinti vaikų smalsumą, edukatoriai pataria ieškoti ekspozicijoje lengvai atpažįstamų daiktų ar detalių užduodant pačius paprasčiausius klausimus, pavyzdžiui, kiek mato medžių ar gyvūnų, kokia spalva svarbiausia. Edukatoriai taip pat pataria aptarti konkrečias vizualines priemones, kurios atskleidžia kokio nors paveikslo prasmę, prašyti vaikų apibūdinti, ką jie mato, išsiaiškinti, kaip jie padaro vienokias ar kitokias išvadas ir tokiu būdu atskleisti, ką norėjo pasakyti menininkas. Smagus žaidimas yra įsivaizduoti, kad paveikslas atgijo. Leisti vaikams sugalvoti paveikslui savo istoriją, nes kartais nežinojimas yra didelis privalumas kalbant apie meną.¹⁰⁰

Išskirtini trys etapai, kurie padeda paversti apsilankymą muziejuje ir smagiu, ir efektyviu: pasiruošimas ėjimui į muziejų, buvimas muziejuje, veikla po apsilankymo muziejuje.¹⁰¹

Pirmajame etape patariama: susirinkti norimą informaciją apie muziejų, ekspoziciją, siūlomas paslaugas šeimoms, bilietų kainas, papildomas paslaugas ir pan.. Paklausti vaikų, kuo jie domisi arba ką jie šiuo metu mokosi mokykloje. Jei šeima turi kokią nors knygą susijusią su būsima

¹⁰⁰ Anderson, M. and Sullivan, P.. Making a Family Museum Visit Fun for Toddlers, Teens, and In-Betweens [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pta.org/archive_article_details_1117563669531.html>

¹⁰¹ Tom, M.; Barough, Q.. Queens Family Museum Project. New York City Department of Education, 2007 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://qhss.org/LinkClick.aspx?fileticket=hPMJTb3d8Q4%3D&tabid=228&mid=816>>

muziejumi ar ekspozicija, patariama ją pavartyti kartu su savo vaikais, arba peržiūrėti internetinę muziejaus svetainę, kurioje gali būti ir koks nors žaidimas pritaikytas specialiai vaikams, kuris prisidėtų prie smalsumo sužadavimo. Pravartu apsvarstyti ir, kiek laiko šeima planuoja praleisti muziejuje. Priklausomai nuo vaikų amžiaus rekomenduojamas optimalus laikas nuo 20 minučių iki 2 valandų.

Būnant muziejuje edukatoriai rekomenduoja per daug nesureikšminti atėjimo į muziejų, nesistengti pamatyti visko ir būtinai daryti pertraukas. Pakanka pamatyti tris paveikslus, po to eiti priešpiečių, ypatingai, jei tai pirmas kartas, kai šeima su vaiku ateina į muziejų. Svarbiausia būti paslankiems ir nieko neforsuoti. Galima aplankyti muziejaus parduotuvę, joje nusipirkti tam tikrų daiktų, kurie gali sudominti vaikus pačioje ekspozicijoje, jei tėvai tinkamai suformuluos klausimus, kurių atsakymai bus randami eksponatuose.¹⁰² Pavyzdžiui, nupirkti keletą pašto ženklų ir paprašyti vaiko, kad jis surastų šiuos objektus ar paveikslėlius ekspozicijoje – paprastas, bet įdomus sprendimas.

Po apsilankymo muziejuje tėvai turėtų pasidomėti, kas jų vaikams patiko labiausiai, o kas gal ir nepatiko, pasidalinti savo įspūdžiais ir padėti vaikams atsakyti į muziejuje neatsakytus klausimus, pakalbėti apie tai, ką sužinojo.¹⁰³ Muziejuje išgytos smulkmenos ne tik primena vaikams įgytas žinias, bet neretai skatina ir plėsti.¹⁰⁴ Edukatoriai netgi ragina tėvus skatinti rinkti tam tikrą kolekciją. Vaikai parastai visuomet turi sukaupę įvairiausių menkniekių, todėl iš jų puikiausiai galima tinkamai sudėlioti ir surūšiuoti kolekciją, paženklinti, užrašyti pavadinimus. Vaikai gali rūšiuoti savo kolekciją pagal dydį, spalvą, tekstūrą. Tokiu būdu jie galės matyti savo kolekciją įvairiais aspektais.¹⁰⁵

Tokiu būdu mes manome, kad metodiniai leidiniai šeimoms vienareikšmiškai turi įtakos, kai šeima siekia maksimaliai pasinaudoti muziejaus pasiūla, patenkinti savo įvairiapusius poreikius.

---

¹⁰²Greene, W. P.. Museums+learning A guide for family learning, 1998 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ed.gov/pubs/Museum/index.html>>

¹⁰³Anderson, M. and Sullivan, P.. Making a Family Museum Visit Fun for Toddlers, Teens, and In-Betweens [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pta.org/archive_article_details_1117563669531.html>

¹⁰⁴Greene, W. P.. Museums+learning A guide for family learning, 1998 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ed.gov/pubs/Museum/index.html>>

¹⁰⁵Anderson, M. and Sullivan, P.. Making a Family Museum Visit Fun for Toddlers, Teens, and In-Betweens [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pta.org/archive_article_details_1117563669531.html>

Sėkmingai taikydama edukatorių siūlomą metodiką, šeima inspiruoja kūrybiškumą, gauna naudingų žinių ir tokiu būdu sėkmingai dalyvauja viso gyvenimo mokymosi procese.

Apibendrinant šeimos ir muziejaus sąveiką, galime teigti:

- Pagal užsienio ekspertų tyrimus šeimos tikisi iš muziejų draugiško požiūrio. Jos siekia smagiai ir turiningai praleisti laiką, pabendrauti tarpusavyje ir spontaniškai arba tikslingai mokytis. Šeimų mokymasis yra laisvai pasirenkama, nestruktūruota, dažnai atsitiktinė veikla. Nuo šeimos įtakos daugiausiai priklauso ir vaiko tolimesnis viso gyvenimo mokymasis ir muziejus šiuo atveju gali suvaidinti nemažą vaidmenį.
- Nėra teisingo arba klaidingo pasirinkimo naudojant vieną ar kitą teoriją, susijusią su šeimų mokymusi muziejuje. Kiekviena teorija įdeda savo indėlį ir padeda suvokti svarbiausius šeimos ir muziejaus sąveikos aspektus.
- Muziejai privalo reaguoti ir atsiliepti į šiandienos šeimas, jų poreikius bei tikslus, jei jie tikisi būti suvokti ir remiami rytojaus suaugusiųjų.
- Muziejus turi apsibrėžti, kokia muziejų lankančios šeimos charakteristika, kaip vyksta šeimų mokymasis, kokių rezultatų siekiama paroda, edukacine programa ar interaktyvia erdve ir (ar) edukatorių siūlomos idėjos sutampa su konkretaus muziejaus misija, vizija ir tikslais.
- Kintant laikmečiui keičiasi ir šeima, ir muziejus. Siekiant sužinoti šiuolaikiškų Lietuvos šeimų charakteristikas, poreikius bei santykį su muziejine erdve galbūt atskleisti tam tikrus specifinius požymius ir patvirtinti arba paneigti užsienio ekspertų išvadas, būtina atlikti naujus empirinius tyrimus.

3. Šeimų poreikių tyrimas Lietuvos dailės muziejuje

1. Tyrimo bazė ir metodologija

Daugelyje užsienio muziejų šeimų edukacijai yra skiriama pakankamai daug dėmesio ir lėšų, kuriamos įvairiausios specializuotos edukacinės programos, į šeimų poreikius yra orientuojamos net tik parodos, bet ir visa muziejų infrastruktūra. Tuo tarpu Lietuvos muziejai dažnai asocijuojasi su išalo žeme, kurioje savaitgaliais nieks nevyksta ir šeima mieliau pasirenka kino filmą, pasivaikščiojimą ar žygį po parduotuves.

Todėl tyrimui pasirinktas padėtį bandantis pakeisti Lietuvos dailės muziejaus Meno pažinimo centras, esantis Vilniuje, Radvilų rūmuose. Šis centras kuria ir įgyvendina edukacines programas, rengia ekskursijas, įvairius užsiėmimus, kitus renginius, kuriais skatina domėtis vaizduojamąja, taikomąja daile bei liaudies menu. Šis centras jau daugiau nei dešimtmetį netradiciniais būdais supažindina lankytojus su meno pasauliu.

Tyrimo baze pasirinkti Meno pažinimo centro sukurto specialaus šeštadienio popiečių ciklo šeimoms pavadinimu „Atraskime paslaptinę meno pasaulį ir kurkime drauge“ dalyviai. Siekiant geriau charakterizuoti tyrimo respondentus, trumpai apžvelgsime šį projektą.

Projektą rėmė Baltijos kultūros fondas ir Švedijos ambasada turėdami tikslą padėti Meno pažinimo centrui skatinti šeimų lankymąsi muziejuje, idant ateityje susiformuotų laisvalaikio praleidimo muziejuje tradicija. Šia iniciatyva taip pat buvo siekiama atkreipti kitų institucijų dėmesį bei paskatinti jų aktyvumą sprendžiant šeimų laisvalaikio problemas.

Šio ciklo tikslas – sudominti atėjusią šeimą eksponuojama paroda, įkvėpti kūrybai, suteikiant progą smagiai ir aktyviai kartu praleisti laiką. Be abejonės, projektas turėjo būti lydimas vaišių, todėl po kiekvieno kūrybinio užsiėmimo Švedijos ambasada visus dalyvaujančius šeimų narius vaišino bandelėmis ir sultimis.

Projektas buvo pristatytas spaudoje (straipsnis savaitraštyje „Literatūra ir menas“), kultūrai skirtose Lietuvos radijo laidose (trumpa reklama, interviu), internete (įdėta informacinė žinutė naujienų portaluose, išsamus aprašymas Lietuvos dailės muziejaus tinklalapyje www.ldm.lt).

Kiekvienas projekto kūrybinis užsiėmimas buvo organizuotas kaip renginys, turintis savo tikslą, struktūrą ir laiko rėmus, o pagrindinis vaidmuo juose teko Meno pažinimo centro edukatorėms. Toks modelis pasirinktas todėl, kad iš stebėjimo patirties buvo akivaizdu, jog į

Lietuvos dailės muziejų atėjusios šeimos dar neturi pakankamų įgūdžių, žinių ir patirties savarankiškam turiningo laisvalaikio praleidimui.

Visi užsiėmimai turėjo vienodą, iš dviejų dalių susidedančią struktūrą. I dalis buvo daugiau teorinė, jos metu šeima buvo supažindinama su tam tikra paroda, tema ar menininku, galėjo bendrauti su vadove ir tarpusavyje, užduoti rūpimus klausimus, diskutuoti. Ir vaikai, ir tėveliai buvo skatinami mąstyti, aktyviai dalyvauti, ieškoti atsakymų. I dalis užtrukdavo nuo 20 iki 30 minučių, priklausomai nuo susirinkusių vaikų amžiaus. II dalis – praktinė, jos metu šeima buvo supažindinama su tam tikra technika, priemonėmis ar saviraiškos galimybėmis ir galėjo laisvai pasinerti į kūrybinį, žaidybinį ar teatralizuotą vyksmą. II dalis užsitęsėdavo iki dviejų valandų ir net po tokio laiko šeimos neskubėdavo išeiti.

Tyrimo laikotarpiu, 2007 metų kovo - gegužės mėnesiais, projekte dalyvavo 450 dalyvių, praveista 14 popiečių.

2007 metų kovo mėnesį kūrybiniai užsiėmimai šeimoms vyko kiekvieną šeštadienį, 12 valandą Vilniaus paveikslų galerijoje, ekspozicijoje „Lietuvos dailė XVI–XX a. pr.“. Susipažinusios su Chodkevičių rūmais, išgirdę įdomesnius rūmų gyvavimo momentus, susirinkusios šeimos tapo rūmų dailininkais ir kūrė savo sugalvotą rūmų interjerą. Taip pat tyrinėjo vieno žymiausių XIX a. portretistų – Jono Rustemo – kūrybą. Vėliau, vaikai apibrėžė mamos ar tėčio siluetus, kūrė senovinius portretus. Išgirdę apie Vilniuje gyvenusius žymius XIX a. veikėjus, jų pomėgius, gyvenimo būdą, madas, šeimos susipažino su tuo metu paplitusia ir mėgiama pramoga – žaidimu kortomis. Apžiūrėję dailininko Rustemo sukurtas fantastines kortas, pasigamino savo ir visi kartu, susėdę ant pagalvėlių, sužaidė linksmą žaidimą. Paskutinės popietės metu šeimos apžiūrėjo ekspozicijoje esančius XIX a. Vilniaus vaizdus ir susidėję kūrinių reprodukcijas į aplankus, leidosi į pasivaikščiojimą po Vilniaus senamiestį, visi kartu bandydami atsekti, kas nuo to laiko pasikeitė, o kas išliko.

Balandžio mėnesį popietės vyko Radvilų rūmuose, Vytauto Kazimiero Jonyno kūrybos parodoje, skirtoje dailininko gimimo šimtmečiui. Šeimos ne tik sužinojo apie vieną iškiliausių lietuvių dailės istorijos asmenybių, bet ir patys įsiliejo į nekasdienį kūrybinį vyksmą Radvilų rūmuose esančioje dirbtuvėje. Susipažinę su dailininko Jonyno sukurtomis iliustracijomis, pasigamino rankų darbo popieriaus lapus ir kartu pabandė sukurti savo šeimos mėgstamiausios knygos viršelį. Ištyrinėję dailininko grafikos darbus, trumpai susipažino su įvairiomis grafikos technikomis, vėliau dirbtuvėje kūrė ekslibrius, lino ir kartono raižinius, vėliau darbus atspaudė

naudodami specialius dažus. Paskutinio kūrybinio užsiėmimo metu šeimos gilinosi į vitražo techniką ir kūrė vitražų projektus. Šiuo metu dauguma vykusių popiečių metu sukurtų darbų buvo eksponuojama Meno pažinimo centro patalpose.

Gegužės šeštadieniais šeimos rinkosi Taikomosios dailės muziejuje, parodoje „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Valdovų rūmų radiniai“. Kūrybinių užsiėmimų metu šeimos tyrinėjo archeologinius radinius, patvirtinančius, jog ilgus amžius Vilniaus Žemutinė pilis – Lietuvos didžiojo kunigaikščio rezidencija – buvo ir meno bei amatų centras. Vėliau visi kartu tapo valdovų amatininkais bei menininkais – koklininkais, juvelyrais, tapytojais – ir kūrė įvairiausius daiktus, kuriuos rodė ir pristatinėjo Lietuvos didžiajam kunigaikščiui (kunigaikščiu tapo vienas iš tėvelių). Ištyrinėję numizmatikos pavyzdžius, šeimos sužinojo, kada Lietuvoje buvo pradėtos kaldinti monetos, susipažino su iškiliausiu Lietuvos pinigų kalybos laikotarpiu (XVI a.), vėliau tapę vietos monetų kaldinimo meistrais, kaldino lietuviškas monetas, kūrė ir dekoravo pinigų kapšelius. Su mažesniais vaikučiais susirinkusios šeimos ieškojo ekspozicijoje įvairiausių, net ir fantastinių, gyvūnų atvaizdų, sustingusių archeologiniuose radiniuose, balduose, gobelenuose, aiškinosi, ką šie gyvūnai matė ir girdėjo gyvendami Valdovų rūmuose, vėliau iš modelino kūrė savo įsivaizduojamą gyvūną. Paskutinio susitikimo su šeimomis metu vyko ekskursija Taikomosios dailės muziejuje veikiančioje Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų radinių ir maketų ekspozicijoje. Vėliau ši ekskursija tęsėsi keliaujant Žemutinės pilies teritorija iki atstatomų rūmų. Šeimos išgirdo Vilniaus pilių raidos istoriją, stabtelėjo prie Šv. Onos ir Barboros bažnyčios liekanų, Arkikatedros bazilikos, diskutavo apie Valdovų rūmų atkūrimą, o pakeliui dar ieškojo paslėpto valdovų lobio. Ekskursija pasibaigė prie Gedimino paminklo Katedros aikštėje.

Visi kūrybiniai užsiėmimai vyko nemokamai. Norinčios dalyvauti šeimos turėjo registruotis iš anksto Meno pažinimo centro telefonais. Dalyvių skaičius buvo ribojamas iki dvidešimties (vaikų ir tėvelių) vieno užsiėmimo metu, tačiau šis apribojimas buvo gana sunkiai įgyvendinamas, nes užsiregistravusios šeimos atsivesdavo ir savo draugų šeimas, tokiu būdu viename užsiėmime kartais dalyvaudavo ir iki keturiasdešimties žmonių.

Tyrimo metodologija. Su aprašytojo projekto dalyviais atliktas kiekybinis ir kokybinis tyrimai – anketavimas, betarpiškas stebėjimas ir eksperto interviu. Kokybiniai metodai leido tiksliau interpretuoti anketavimo rezultatus.

Anketavimui buvo atrinktos 54 šeimos, kurios dalyvavo bent trijuose edukaciniuose užsiėmimuose. Vadovautasi prielaida, kad tokio apsilankymų skaičiaus respondentui (t.y. mamai

arba tėčiui) pakanka, siekiant susidaryti nuomonę, nes renginiai buvo tarpusavyje panašūs savo tikslais, eiga, struktūra, juos vedė tie patys vadovai, skyrėsi tik tematika. 28 anketos buvo išsiųstos elektroniniu paštu, visos kruopščiai ir operatyviai užpildytos (Renginiuose dalyvaujančios šeimos yra registruojamos, sukaupia ir elektroninių adresų duomenų bazė). Kiti 26 respondentai maloniai sutiko anketas užpildyti edukacinių renginių metu. Bendra respondentų reakcija į anketas buvo teigiama ir geranoriška, jautėsi, jog jie nėra abejingi muziejuje vykstantiems procesams, todėl mielai dalyvavo ir vykdomame tyrime.

Betarpiškas stebėjimas buvo vykdomas viso projekto „Atraskime paslaptinę meno pasaulį ir kurkime drauge“ laikotarpiu. Autorė tiesiogiai dalyvaudavo šio projekto renginiuose, analizavo šeimų psichologines charakteristikas, bendravimo su vaikais ypatybes, vaikų elgseną, kūrybos ir mokymosi procesus.

Eksperto interviu atliktas padarius anketinių duomenų analizę. Apklaustas muziejaus darbuotojas, kuris dirba edukacinį darbą muziejuje nuo pat edukacijos vystymosi pradžios Lietuvoje. Čia reikia pastebėti, kad tyrimui pasirinktas artimiausią kompetenciją turintis asmuo, kadangi specializuotų asmenų darbui su šeimomis Lietuvos muziejuose nėra, o šią funkciją paprastai vykdo edukacijos padaliniai. Interviu yra anoniminis, kadangi ekspertas nesutiko, kad jo pavardė būtų minima. Jis tai motyvavo tuo, kad paliesta nemažai diskusinių ir kontraversiška muziejuose vertinamų klausimų į kuriuos jis nebūtų norėjęs atsakinėti žinodamas, kad bus cituojamas. Ekspertas taip pat nesutiko, kad jo interviu išrašas būtų skelbiamas viešai, todėl prie baigiamojo darbo pridedamas tik interviu klausimynas. Nežiūrint to, pats apklausos procesas vyko sklandžiai, buvo užduota nemažai papildomų klausimų, kurie natūraliai įsiliejo į interviu.

Tyrimo problema yra ta, kad Lietuvoje nėra mokslinių duomenų apie tai, kaip dažnai šeimos lankosi muziejuose, koks į muziejų ateinančios šeimos portretas, poreikiai, tikslai, galimybės, ką muziejus turėtų suteikti šeimai.

Šio tyrimo tikslas – išanalizuoti šeimų ir muziejų sąveiką.

Tyrimo uždaviniai:

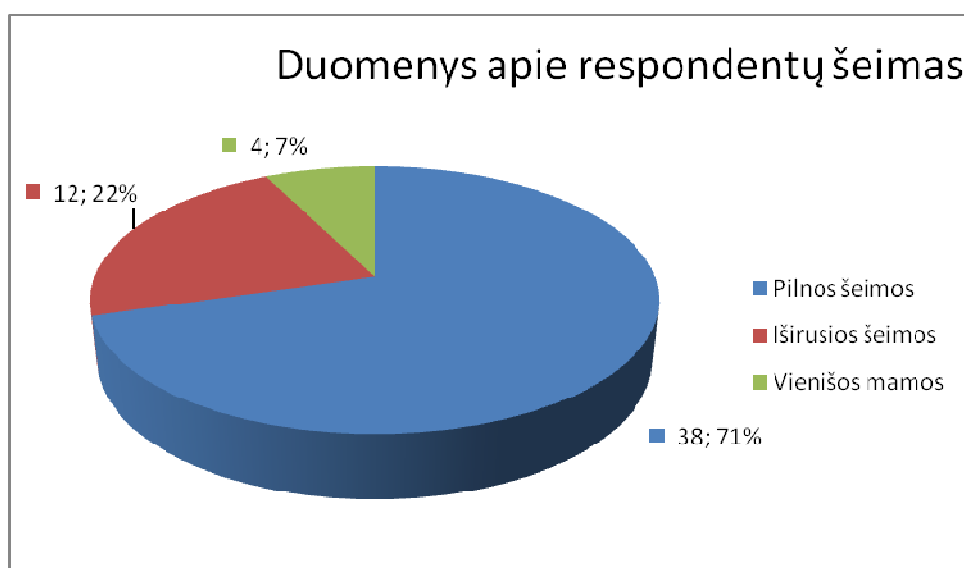
1. Atskleisti muziejaus edukacinius renginius lankančios šeimos charakteristikas.
2. Nustatyti tokių šeimų poreikius ir lūkesčius muziejuose.
3. Išanalizuoti muziejaus galimybes tenkinant šiuos šeimos interesus.

Tyrimo rezultatai

Muziejaus edukaciniuose renginiuose dalyvaujančios šeimos charakteristika

Vykdytoje apklausoje dalyvavo 51 mama ir 3 tėčiai, visi gyvenantys Vilniuje. 71% (38 resp.) iš apklaustų respondentų sudarė pilnos šeimos, kuriose yra ir mama, ir tėtis; 22% (12 resp.) - iširusios šeimos, kuriose viena mama augina vaikus, 7% (4 resp.) - vienišos mamos.

1 diagrama. Duomenys apie respondentų šeimas

Nepaisant to, jog daugiau negu pusė dalyvavusių šeimų buvo pilnos ir darnios šeimos, kūrybiniuose užsiėmimuose dominavo mamos su vaikais. Bandant išsiaiškinti tokios padėties priežastį buvo kalbinamos mamos, kurios teigė, kad tėčiai yra labai užsiėmę, daug dirba ir neturi laiko, o neretai ir noro su savo šeima eiti į tokius renginius. Kai kurios akcentavo, kad tėčiai labiau domisi sportu ir tuo metu, kol vaikai su mama muziejuje, tėčiai – sporto klube. Beveik visose šeimose mamos buvo prisiėmusios atsakomybę susijusią su vaiko pasaulėžiūros, estetinių nuostatų formavimu, turiningu laisvalaikiu. Įdomu tai, jog užsiėmimuose dalyvaujantys tėčiai (vienas ar du tėčiai visoje grupėje geriausiu atveju) lygiai taip pat kantriai užsiėmė su savo vaikais, kartais netgi sistemiškiau ir kūrybingiau, nors, pagal savo profesijas, su menais neturėjo nieko bendro. Būtent su tėčiais atėję vaikai visada jautėsi labai pasitikintys savimi. Iš pokalbių užsiėmimų metu, taip pat stebint vykdomas užduotis bei kūrybinį procesą, tapo akivaizdu, jog užsiėmimų dalyviai buvo labai

skirtingų pomėgių, profesijų ir žinių apie meną lygio, skyrėsi ir psichologinėmis savybėmis, tačiau tai visiškai netrukdė jiems užsiimti kūryba ir, esant būtinybei, padėti vieni kitiems.

Pagal vaikų skaičių šeimoje, daugiausiai dalyvavo šeimų, kurios augina du vaikus (58%), mažesnę dalį (33%) sudarė šeimos su vienu vaiku, mažumoje liko trijų vaikų (7%) ir keturių vaikų (2%) šeimos (žr. 1 lentelę). Šie duomenys parodo respondentų šeimų sudėtį, tačiau neatspindi visų šeimų grupių, kurios atėjo į muziejų ir deklaravo save kaip šeimas, nes neretai mamos atsivesdavo savo draugių ar giminaičių vaikus, prisijungdavo močiutė ar draugė ir pan.. Tokiu būdu susidarė tam tikra specifinė šeima, kuri susibūrė tam tikram laikui praleisti tam tikrą laisvalaikio dalį.

1 lentelė. Vaikų skaičius respondentų šeimose

Vaikų skaičius	1	2	3	4
Šeimų skaičius	18 (33%)	31 (58%)	4 (7%)	1 (2%)

2 lentelėje pavaizduota, kad pagal amžių didžiausią dalį respondentų sudarė mamos nuo 31 iki 40 metų. Jautėsi brandus ir rimtas jų požiūris į pasiūlytą veiklą muziejuje. Santykių su savo vaikais jos buvo pakančios, malonios, nusiteikusios kartu su vaiku pasinerti į kūrybą, visiškai nebijojo susitepti dažais ar, reikalui esant, kartu su vaiku sėdėti ant grindų.

2 lentelė. Respondentų skaičius pagal amžių

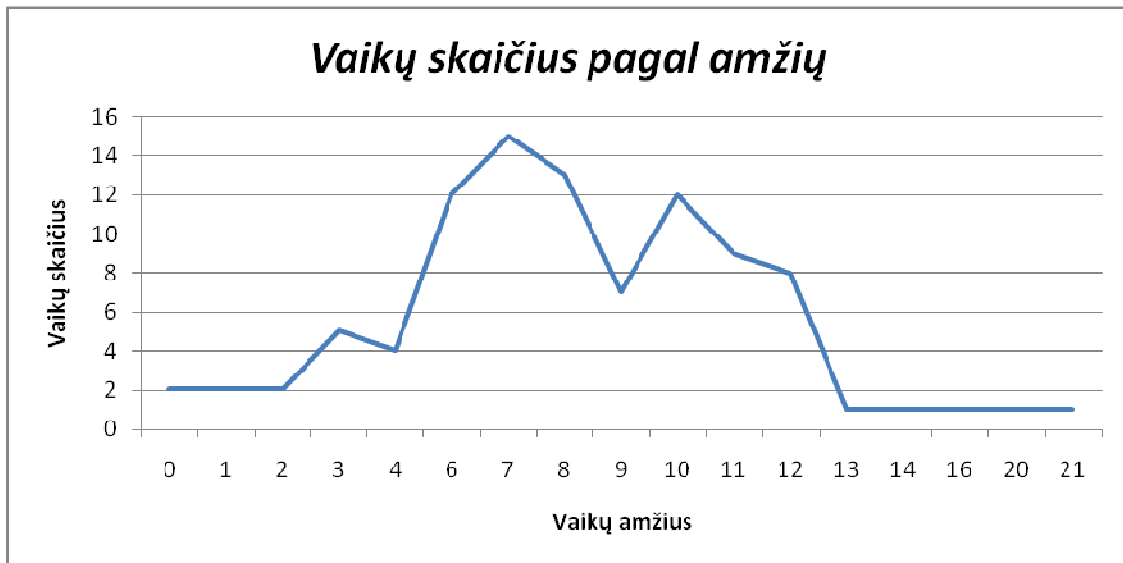
Amžius	20-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60
Mamų skaičius	1		18	25	6	1		
Tėčių skaičius			1	1				1

94% (51 resp.) apklaustų respondentų buvo su aukštuoju išsilavinimu. Tai atsispindėjo užsiėmimų metu užduodamuose klausimuose, kompiuteriniame raštingume (vieno užsiėmimo metu šeimai reikėjo savarankiškai susirasti atsakymą kompiuteryje, kad galėtų atlikti užduotį), taip pat atliktose užduotyse bei bendravime su vaikais.

Apklausa parodė, jog į kūrybinius užsiėmimus respondentai buvo atsivedę 96 vaikus ir jaunuolius nuo 0 iki 21 metų. Antroje diagramoje akivaizdžiai matosi, kad didžiausią grupę sudarė vaikai nuo 6 iki 12 metų amžiaus - 79% (76 vaikai), 13 - 21 metų amžiaus - 5% (5 vaikai ir jaunuoliai), 0 - 5 metų amžiaus 16% (15 vaikų). Užsiėmimų dalyviai nebuvo diferencijuojami į atskiras amžiaus grupes (toku būdu sesės ir broliai darbavosi kartu), nes buvo siekiama, kad visa šeima galėtų mokytis ir kurti drauge. Toks darbo metodas nesumažino užsiėmimų kokybės, nes

kiekvienos veiklos metu dirbo kelios vadovės, kurios profesionaliai palengvindavo tą pačią veiklą jaunesniems vaikams ir jų tėveliams, taip pat sudarydavo atskiras grupes toje pačioje erdvėje vyresniems vaikams ir jų tėvams. Visas darbo ir mokymosi procesas nuolat buvo sekamas ir koreguojamas.

2 diagrama. Vaikų skaičius pagal amžių

Atsižvelgdami į tai, jog didžiausią dalį lankytojų sudarė 6-12 metų amžiaus vaikai, galime daryti išvadą, jog jie vis dar mielai kartu su tėvais leidžia laiką ir turi dar gana tvirtą tarpusavio ryšį. Būtent į šią lankytojų grupę turi būti fokusuojamas dėmesys muziejuje, šiai grupei turi būti siūloma kuo įvairesnių edukacinių užsiėmimų.

Paaugliai taip pat dalyvavo renginiuose, paprastai ateidavo kartu su jaunesniais broliais ir seserimis lydimi tėvų. Jie užsiėmimų pradžioje elgėsi gana vangiai ir nedrąsiai, tačiau, užsiėmimui įpusėjus ir juos suintrigavus, įsijungdavo visu pajėgumu.

Darželinio amžiaus vaikai buvo patys smalsiausi ir aktyviausi. Jie sudarė mažiausiai klausiančiųjų ir klausančiųjų dalį, labiausiai žavėjo savo komentarais ir pastebėjimais, o ypatingai – sukurtais darbais. Paprastai jie susirasdavo grupę bendraminčių ir užsiimdavo kūryba ne savo šeimos rate, į šį procesą tekdavo įsitraukti ir dar vienai vadovei.

Įdomus pastebėjimas yra tas, kad nemažai daliai šeimų, ypač tėvų, pirmųjų užsiėmimų metu gana sunkiai sekėsi kartu su vaikais užsiimti veikla ir kūryba. Kai kurie norėjo palikti vaikus

vadovėms (panašiai kaip žaidimų aikštelėje) ir tik kitų susitikimų metu suvokė, kad visas vyksmas muziejuje yra jų pačių rankose. Kai kurie taip ir neatsiskleidė, gėdinosi piešti ar vaidinti visų akivaizdoje, tiesiog pasyviai stebėjo savo atžalas, mažai bendravo tarpusavyje, norėjo tokio užsiėmimo, kuris būtų labiau panašus į organizuotą pamoką, o ne laisvai pasirenkamą kūrybinį vyksmą.

Galiausiai reikia pastebėti, kad tik 12 iš 54 šeimų, t.y. tik nedidelė dalis, lankėsi muziejuose užsienyje. Tai gali reikšti, kad nedaugelis respondentų turi galimybę lankytis užsienyje su šeima arba apsilankymas užsienio muziejuose nėra prioritetas kelionių metu.

Apibendrinus galima teigti, kad edukaciniuose renginiuose Lietuvos dailės muziejaus Vilniaus filialuose dažniausiai lankosi aukštąjį išsilavinimą turinčios vilnietės mamos su vaikais nuo 6 iki 12 metų. Kuriant programas šeimoms edukatoriai turėtų orientuotis į 6-12 metų vaikų raidos ypatybes, bei žinių lygį, nes būtent jie sudaro didžiąją dalį tokių renginių lankytojų, taip pat išlaikyti atitinkamą aukštąjį išsilavinimą turinčių suaugusių šeimos narių lygį ir būti pasiruošusiems atsakyti į pakankamai įvairiapusių klausimus. Užsiėmimuose dalyvavo ir tokios grupės, kurios deklaravo save kaip šeimas, tačiau nebūtinai buvo susiję kraujo ryšiais tarpusavyje.

Šeimos lankymosi muziejuje tikslai ir dažnumas

Daugelis mano, jog šeimos į Lietuvos muziejus užsuka pakankamai retai. Tačiau pagal 2004 metais atliktą Lietuvos gyventojų kultūrinių poreikių tyrimą išryškėja, kad pagrindinę lankančių muziejus žmonių dalį sudaro pasyvesni lankytojai, t.y. tie, kurie apsilanko muziejuose vieną - du kartus per metus ir – dažniausiai lanko muziejus šeimomis (galbūt, per atostogas, keliaudami), mažesnė jų dalis – su draugais bei su vaikais.¹⁰⁶ Tokiu būdu kilo būtinumas išsiaiškinti realią šeimų lankomumo muziejuose situaciją. Mus taip pat domino ir lankymosi tikslai bei aplinkybės, nes nuo jų turėtų priklausyti ir tam tikri muziejaus darbo organizavimo aspektai, galbūt netgi visa muziejaus infrastruktūra.

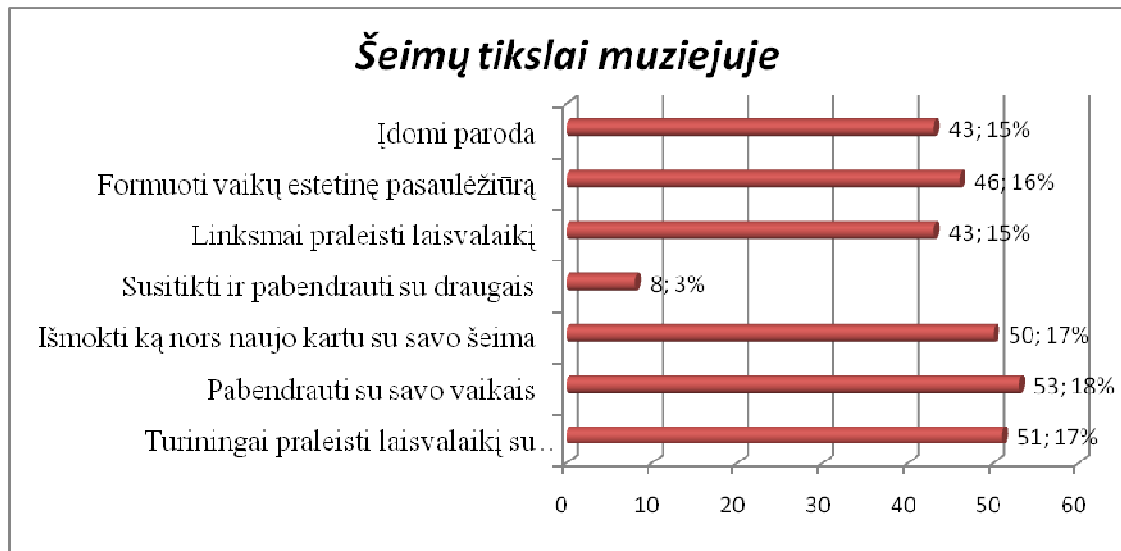
Į užduotą klausimą apie lankymosi muziejuje šeimomis dažnumą 55% respondentų atsakė, kad su šeima į muziejų ateina kartą per pusę metų; 22% – kartą per mėnesį; kartą per metus į muziejų ateina 18% šeimų; 4% šeimų – kartą per savaitę. Atsakymų rezultatai nuteikė optimistiškai, nes išryškėjo, jog reali padėtis yra geresnė už įsivaizduojamąją. Paaiškinimas, kodėl šeimos neateina

---

¹⁰⁶ Lietuvos gyventojų kultūriniai poreikiai. Sociologinio tyrimo ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrkmlt/go.php/lit/LIETUVOS_GYVENTOJU_KULTURINIAI_POREIKIAI/31/103/0/1>

į muziejų dar dažniau, yra glaudžiai susijęs su atsakymais apie atėjimo tikslus pateiktus trečioje diagramoje.

3 diagrama. Šeimų tikslai muziejuje

Vienas iš svarbiausių tikslų yra pabendrauti su savo vaikais. Šis atsakymas leidžia daryti išvadą, jog šeimai svarbiau yra socialinė interakcija muziejinėje aplinkoje, o ne tiesiog pasivaikščiojimas. Tačiau nuo šio tikslo beveik neatsilieka ir noras turiningai praleisti laisvalaikį, taip pat išmokti ką nors naujo su savo šeima. Šie tikslai leidžia mums priskirti respondentų šeimas prie šiuolaikiškų ir progresyviai mąstančių šeimų, kurios siekia tobulėti, įgyti daugiau žinių, taip pat suvokia, jog mokymasis yra viso gyvenimo dalis, jis padeda gyventi nuolat besikeičiančiame pasaulyje.

Formuoti vaikų estetinę pasaulėžiūrą svarbu 46 respondentams, vadinasi edukacinių programų kūrėjai ir įgyvendintojai labiausiai turi orientuotis į specialius leidinukus ar tam tikras užduotis būtent vaikams. Tai padėtų formuoti vaikų pasaulėžiūrą, betarpiškai į visą procesą įtraukiant ir tėvus. Šiuo metu į muziejų užsukusi šeima dažniausiai negauna jokios informacijos ar lankstinuko apie parodą. Todėl suaugusieji negali savarankiškai užsiimti su savo vaiku, nebent kuris nors šeimos narys yra konkrečios meno srities specialistas. Šeima negali praleisti laiko muziejuje turiningai, jei ji negauna elementarios informacijos. Iš to galime daryti dar vieną išvadą, jog pasyviu pasivaikščiojimu po parodą šiuolaikiška šeima jau nebepasitenkina.

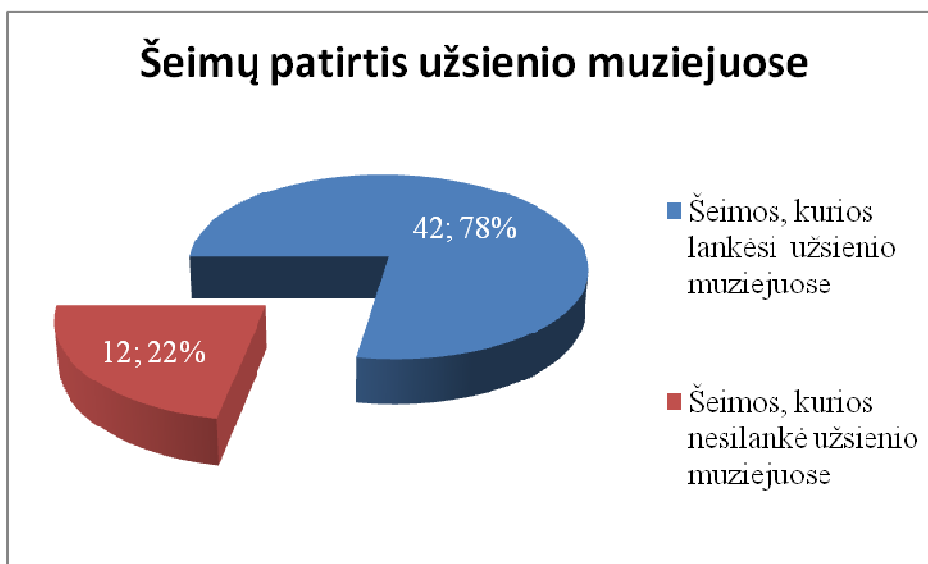

Tikslai linksmai praleisti laiką ir parodos įdomumas taip pat yra pakankamai svarbūs faktoriai, kurie tiesiogiai įtakoja ir lankomumą. Šių šeimos tikslų įgyvendinimas didžiausia dalimi priklauso nuo parodų kuratorių, o jie ne visada galvoja apie tai, kad kiekviena paroda privalo turėti tam tikrą viziją, idėją, dizainą, keletą pradžios ir pabaigos taškų, originalų edukacinį atspalvį, taip pat būti pritaikyta pačioms įvairiausioms lankytojų grupėms, įskaitant ir šeimas. Dirbdama muziejuose autorė pastebėjo, kad edukatoriai ir parodų kuratoriai neretai dirba visiškai atskirai ir neieško bendrų problemos sprendimų būdų. Lietuvoje nerengiamos interaktyvios parodos, kuriose kiekvienas lankytojas gali aktyviai dalyvauti, nėra ir specialių kambarių pritaikytų šeimų poreikiams.

Reikia atkreipti dėmesį į tai, jog tikslas susitikti ir pabendrauti su draugais šeimoms yra mažiausiai aktualus. Kalbinto eksperto teigimu, tikriausiai viena iš priežasčių, kodėl pas mus taip vangiai formuojasi vakaruose itin populiarūs susitikimų su draugais muziejuje tradicija yra ta, kad dauguma parodų yra vienodos ir neoriginalios savo sprendimais, nekomunikuojančios su lankytojais, jose nėra apie ką kalbėtis, nėra ką veikti kartu su artimu žmogumi.

Šeimų patirtis užsienio muziejuose

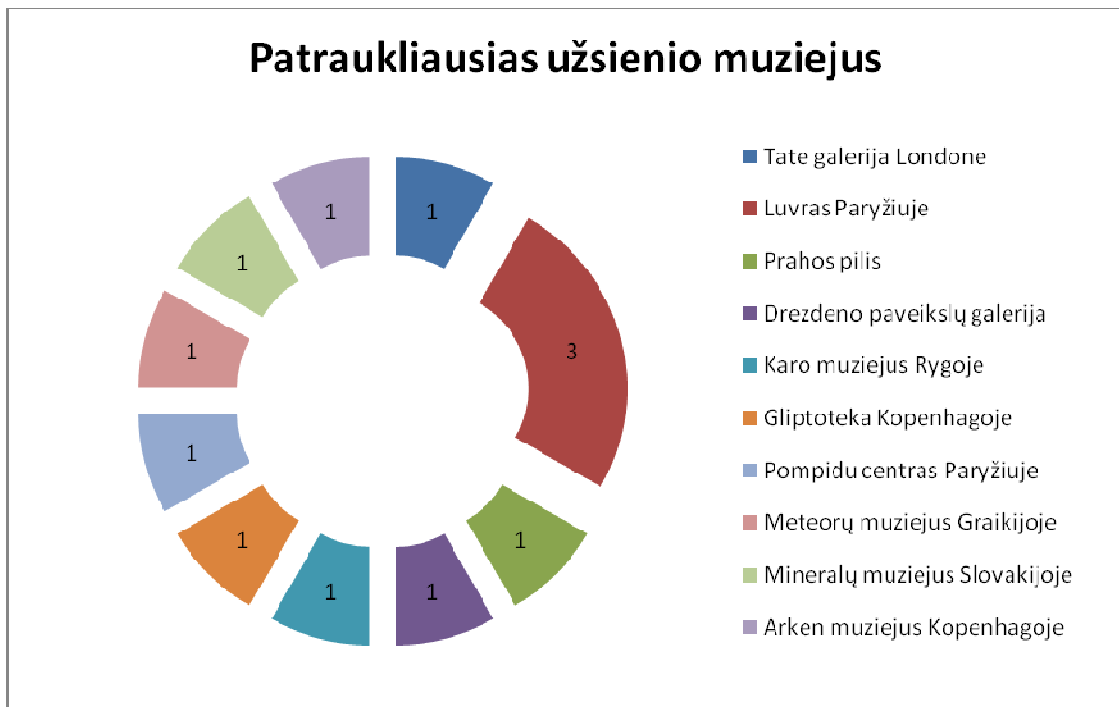
4 diagrama. Šeimų patirtis užsienio muziejuose

Ketvirtoje diagramoje pavaizduota, kad 22% apklaustų šeimų dalyvavo specialiuose edukaciniuose renginiuose skirtuose šeimoms užsienyje. Šių respondentų komentarai yra ypač

vertingi, nes jie turėjo patirties ir galėjo palyginti Lietuvos dailės muziejaus Vilniaus filialų ir užsienio muziejų siūlomas paslaugas. Įdomu tai, kad komentuodami atsakymus į anketų klausimus jie akcentavo šiltą, jaukią, „namų“ atmosferą muziejaus dirbtuvėje, betarpišką bendravimą ir labai aukštą darbuotojų pasiruošimo lygį. Užsienio muziejuose apklaustų šeimų vaikai susidūrė su kalbos barjeru, trūko betarpiško bendravimo, smalsumo patenkinimo ir platesnių žinių suteikimo galimybių. Pabrėžė, kad užsienio muziejų programos yra veiksmingesnės ten nuolat gyvenančioms šeimoms. Minėjo ir tai, kad užsienio muziejuose tokios paslaugos yra mokamos ir, respondentų manymu, gana brangios. Tuo tarpu Lietuvos dailės muziejaus programos nemokamos arba kainuoja visai nedaug.

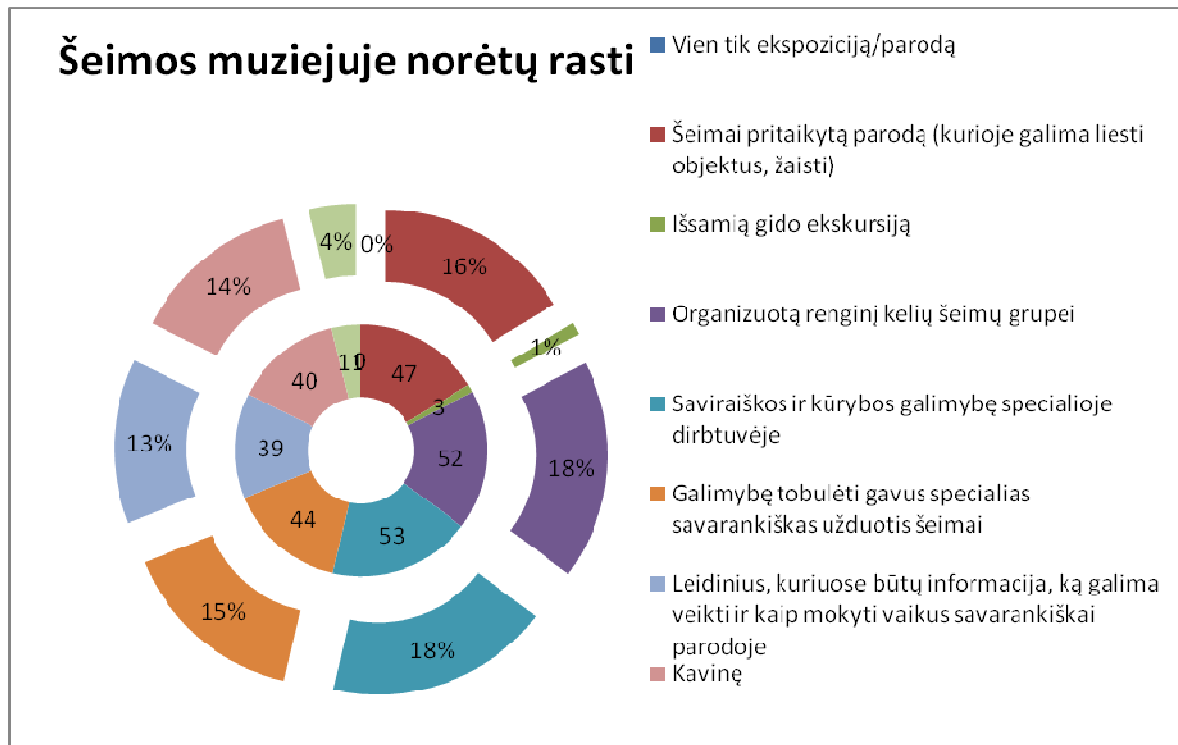
5 diagrama. Patraukliausias užsienio muziejus

Vienas iš patraukliausių užsienio muziejų apklaustoms šeimoms yra Luvras, Paryžiuje (žr. 5 diagramą). Visi kiti diagramoje parodyti muziejai buvo įvardinti skirtingų respondentų ir nei vienas nebuvo paminėtas kelis kartus. Galime daryti prielaidą, kad šeimos pabuvojo skirtingose šalyse ir jų patirtys labai skiriasi tarpusavyje. Šeimos nurodė ir priežastis, dėl kurių vienas ar kitas muziejus jiems pasirodė patrauklus. Akcentuojamas originaliai pateiktas ekspozicijos turinys, paminėtos

specialios parodos skirtos vaikams. Net keli respondentai iškėlė tą pačią mintį, kad beveik kiekvienas muziejus tampa patraukliu, kai visą šeimą užvaldo noras sužinoti ir patirti ką nors naujo.

6 diagrama. Šeimų lūkesčiai muziejinėje erdvėje

Kaip matome iš šeštos diagramos, šeimos tikisi ir nori iš muziejų žymiai daugiau, negu mums gali atrodyti. Nepaisant to, jog tik nedidelė dalis šeimų turi lankymosi įvairiuose pasaulio muziejuose patirties, jos puikiai žino, kaip galėtų atrodyti šeimai draugiškas muziejus.

Atsakymuose į klausimą, ką šeima norėtų rasti atėjusi į muziejų, išryškėjo pagrindiniai mažai tarpusavyje besiskiriantys atsakymų variantai:

- saviraiškos ir kūrybos galimybę specialioje dirbtuvėje paminėjo 53 respondentai;
- organizuotą renginį kelių šeimų grupei pažymėjo 52 respondentai.

Pagal šiuos atsakymus galima daryti išvadą, kad specialios patalpos ir priemonės yra būtinos muziejuje, kad šeima galėtų užsiimti kūryba ir saviraiška, nes ekspozicijų salėse galimi tik sausi ir eksponatams negalintys pakenkti užsiėmimai. Tai reiškia, kad muziejus turėtų mąstyti apie tam tikrą renovaciją ir tokias dirbtuves įrengti arba tobulinti pritaikant jas šeimų poreikiams.

Šeimos pageidauja organizuotų renginių, nes, kaip jau buvo minėta anksčiau, jos dar neturi patirties ir įgūdžių leisti laiką muziejuje savarankiškai. O ir visa muziejaus aplinka kol kas labiau yra pritaikyta organizuotiems užsiėmimams.

Šeimai pritaikytų parodų, kuriose galima liesti objektus ir žaisti, pageidautų 47 respondentai. Tokio interaktyvaus tipo parodos Lietuvos dailės muziejuje niekada nebuvo organizuojamos (buvo surengtos tik specializuotos taktilinės parodos regos negalią turintiems žmonėms), nors įvairiuose pasaulio muziejuose tai įprasta praktika. Pagal respondentų atsakymus galima daryti išvadą, jog interaktyvaus tipo parodos yra pageidautinos ir panašu, kad būtų aktyviai lankomos. Parodų kuratoriai kartu su edukatoriais neišvengiamai turėtų suvienyti savo pajėgas ir, sukūrę bendrus projektus, tokias parodas rengti. Reikia pastebėti, kad interaktyvios parodos pasaulinėje muziejų praktikoje yra populiarios ne tik šeimų tarpe, bet ir kitų lankytojų grupių: moksleivių, studentų, pensininkų, netgi ir pavienių lankytojų. Manome, kad tokios parodos Lietuvos muziejuose skatintų šeimas savarankiškai lankytis muziejuje.

Tai, kad šeimos norėtų gauti specialias užduotis ir savarankiškai dirbti su savo vaikais parodo, kad muziejuje reikia įvairių formų užsiėmimų. Kol kas savarankiškai į muziejų atėjusios šeimos negauna jokių užduočių, nes jų tiesiog nėra sukurta. Didžiausia atsakomybė už tokių paslaugų kūrimą ir aplamai už darbą su šeimomis tenka muziejuje dirbantiems edukatoriams. Būtent šie specialistai paprastai turi užduočių kūrimo patirtį, neretai ir pedagoginį išsilavinimą. Kalbintas ekspertas interviu metu pažymėjo, kad edukatoriai yra idealūs pretendentai darbui su šeimomis, tačiau jiems trūksta specifinių žinių ir patirties, kadangi šiandien jie dirba tik su moksleiviais. Lietuvoje visa muziejinė edukacija yra suvokiama siaurąja prasme, kaip darbas išimtinai su moksleiviais. Tačiau toks požiūris nebeatitinka šiandienos realijų. Todėl eksperto nuomone, su šeimomis turi dirbti edukatoriai, ir tai jie gali padaryti geriausiai bei profesionaliausiai.

Kavinės muziejuje pageidauja gana didelė dalis respondentų ir tai yra suprantama, ypač turint galvoje vaikus, kurie paprastai visada nori atsigerti ar suvalgyti kokį skanėstą. Įvairiose užsienio šalyse kavinė yra tam tikra muziejaus dalis, jos dėka atsiranda galimybė būti su šeima muziejuje beveik visą dieną, nereikia galvoti, kur eiti pietauti ar vakarienauti, tačiau mūsų muziejuose kavinių paprastai nėra. Kavinė muziejuje nebūtinai turi būti standartinė, ji gali turėti idėją, kuri būtų stipriai susijusi su muziejuje esančia ekspozicija. Pavyzdžiui, kavinės interjeras gali būti sukurtas pagal tam tikrą muziejuje eksponuojamą laikotarpį, gali būti ir patiekalai ar gėrimai, kurie buvo mėgiami kokioje nors epochoje ir pan.. Dažnai įsijautimas į epochą tiek vaikams, tiek ir suaugusiems

žmonėms padeda geriau suvokti girdėtus faktus ar matytą vizualinę medžiagą. Kavinėje taip pat galėtų būti ir kokios nors šiuolaikinės technologijos (pavyzdžiui, galimybė pasižiūrėti kokią nors su muziejumi susijusią video medžiagą ir pan.), kuriomis galima būtų naudotis siekiant praplėsti žinias arba pamatyti tai, ko nespėta apsilankymo metu. Tokiu atveju kavinė tarnautų ir tiesioginės paskirties, ir edukaciniams tikslams.

39 šeimos pageidautų muziejuje gauti leidinius, kuriuose būtų informacija, ką galima veikti ir kaip mokyti savo vaikus savarankiškai. Toks noras yra gerai suprantamas, nes paprastai muziejuose būna tik gana brangūs katalogai, kuriuos reikia pirkti, bet nėra elementarios, trumpos, esminės informacijos apie vieną ar kitą parodą. Lankytojas yra priverstas nežinioje klaidžioti po sales ieškodamas anotacijų. Savarankiškai atėjusiai į muziejų šeimai su nedideliais vaikais tai jau tampa problema, nes jie negali savo vaikui iškart pasakyti ką jie matys, kur eis ir ko gali tikėtis, susiklosčiusi situacija sudaro išankstinę nuostatą, kad nieko įdomaus jie gal ir neras. Trumpi leidinukai šeimai padėtų susiorientuoti parodoje, pasufleruotų, kokius klausimus užduoti savo vaikui, į ką atkreipti dėmesį ir kaip valdyti visą laisvalaikio muziejuje procesą.

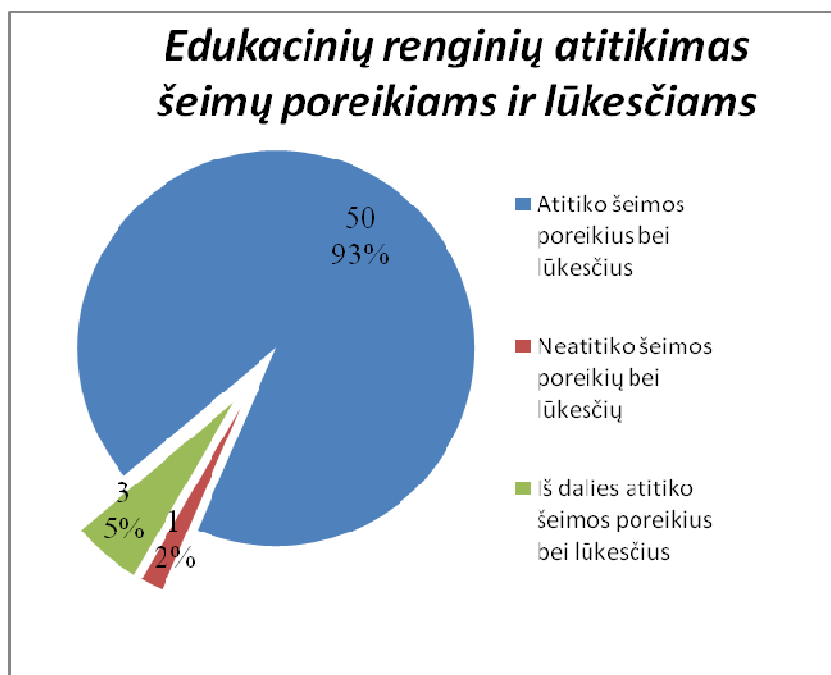
Specializuota muziejaus parduotuvė apklaustiems respondentams nepasirodė labai svarbus muziejaus aspektas, nors kai kurie iš patirties pakomentavo, jog išvykę į užsienį subtiliausias ir įdomiausias lauktuves savo artimiesiems buvo įsigiję būtent tokio tipo parduotuvėse. Mūsų muziejuose tokių parduotuvių trūkumas yra akivaizdus. Galimybė įsigyti kokių nors atviručių, pašto ženklų ar kokių nors kitokių smulkmenų, gali paskatinti šeimą turiningiau praleisti laiką pačiame muziejuje su vaikais (pavyzdžiui, žaidžiant šnipų žaidimą, kai reikia surasti ir identifikuoti tam tikrus vaizdus ir pan.) Taip pat gali prisidėti ir prie tolimesnio domėjimosi tam tikra tema ar sritimi grįžus į namus.

Tik trys respondentai pageidautų išsamios gido ekskursijos. Tai reiškia, kad ekskursija nėra šeimoms pritaikytas būdas informacijai gauti. Kita vertus, žmonės nevysi vienodi – daliai jų praktinė ir aktyvi veikla nėra labai maloni ir įdomi. Galima daryti prielaidą, kad jiems labiau priimtinas pasyvus laiko leidimas muziejuje. Todėl neteisinga būtų manyti, kad ekskursija yra visiems neįdomi informacijos gavimo forma. Tačiau respondentų atsakymai akivaizdžiai parodė, kad tai neturėtų būti vienintelis galimas būdas, kaip šiuo metu yra daugelyje Lietuvos muziejų.

Edukacinių renginių vertinimas

Į klausimą, ar organizuoti edukaciniai renginiai skatina šeimas lankytis muziejuje, visi respondentai atsakė teigiamai. Šį atsakymą lydėjo papildomi respondentų komentarai: „programos yra labai šaunios ir jose yra malonu lankytis; aukšta renginių kokybė; įdomios programos, šeima galėtų ateiti kiekvieną šeštadienį; puikios darbuotojos, jauki atmosfera, šeima jaučiasi kaip namie; šeima norėjo daug sužinoti, išbandyti save kūryboje. Tikrai pavyko.“

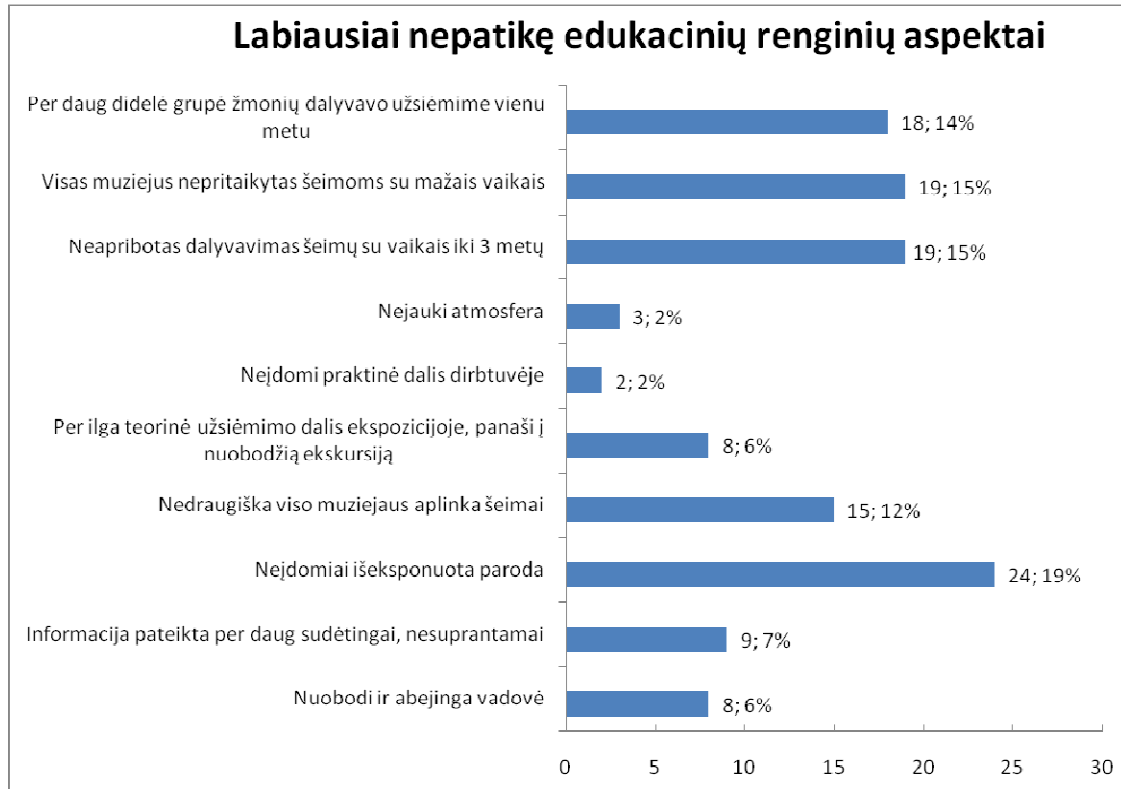
7 diagrama. Edukacinių renginių atitikimas šeimų poreikiams ir lūkesčiams

Kaip matome iš septintos diagramos, tik trys respondentai mano, kad renginiai nepilnai atitiko jų poreikius, ir tik vienas respondentas liko visiškai nepatenkintas. Šiuos atsakymus paaiškina tai, jog šeimos buvo labai skirtingos kiekvieno savo nario psichologinėmis charakteristikomis, pomėgiais, atėjimo į muziejų tikslais. Jei vieniems labiau patiko aktyvi veikla, tai kiti mieliau klausėsi pasakojimų. Vieni norėjo būti tarsi nepastebimi užsiėmimų metu, kitiems norėjosi daugiau bendrauti su vadove, užduoti klausimus ir reikštis viešai.

Kas šeimoms labiausiai nepatiko edukacinių renginių metu pavaizduota aštuntoje diagramoje.

8 diagrama. Labiausiai nepatikę edukacinių renginių aspektai

24 respondentai pažymėjo, kad paroda išeksponuota neįdomiai. Nors pagrindinis šių užsiėmimų akcentas nebuvo pati paroda ir nuoseklus bei detalus jos apžiūrėjimas, labiau buvo orientuojamasi į tam tikros temos atskleidimą bei praktinę veiklą, tačiau beveik pusė šeimų atkreipė dėmesį būtent į parodos idėją. Galime daryti išvadą, jog muziejų lankančios šeimos yra pakankamai išrankios ir nebeįsitenkina tradiciniais parodų pateikimo būdais.

Vieni respondentai piktinosi, kad neapribotas šeimų su vaikais iki 3 metų dalyvavimas, nes jie trukdo ir blaško savo pernelyg aktyviu elgesiu. Tuo tarpu mažųjų vaikų tėveliai pažymėjo, kad visas muziejus yra nepritaikytas šeimoms su mažais vaikais. Stebint užsiėmimus tapo akivaizdu, kad reikia diferencijuoti šeimas pagal vaikų amžių, atsižvelgiant į jų raidos bei suvokimo ypatybes, skirstyti į atskiras grupes. Tokiu būdu mokymasis taptų efektyvesnis, būtų išvengta bereikalingos įtampos tarp tėvų. Tėvų, turinčių mažuosius vaikus, pastebėjimas apie nepritaikytą vaikams muziejinę aplinką taip pat yra pakankamai pagrįstas. Nėra muziejuje specialių vežimėlių, visur reikia lipti laiptais, mamos pavargsta laikyti vaikus ant rankų, bet paleisti jų taip pat negali, nes eksponatai

jiems yra per daug lengvai pasiekiami ir tai tampa nesaugu. Nekalbant apie tai, kad muziejuje nėra net vandens aparatų ir kokio nors poilsio kampelio mažam vaikui. Taip pat reikia pastebėti, kad kai kurios šeimos neįvertino savo mažųjų vaikų potencialios elgsenos muziejuje, todėl ir kilo tam tikra įtampa. Nepažįstamoje aplinkoje pasitaikė vaikų, kurie zirzė ir jautėsi nejaukiai, patys tėvai nekreipė į tai dėmesio, nepadėjo savo vaikams.

18 respondentų nepatiko, kad užsiėmimų metu dalyvavo per didelės žmonių grupės. Dalyvaujant šiuose užsiėmimuose iš tikro matėsi, kad atėjus per daug žmonių šeimos sunkiai sutilpdavo dirbtuvėje, krito užsiėmimų kokybė, vadovėms sunku buvo suvaldyti procesą ir visiems įtikti. Todėl manome, kad optimaliausias dalyvių skaičius vieno užsiėmimo metu gali būti iki dvidešimties įskaitant ir tėvus ir vaikus.

Per ilgą teorinę dalį, per sudėtingai pateiktą informaciją, nuobodžią ir abejingą vadovę paminėjo irgi 18-19 respondentų. Tokius pastebėjimus galima paaiškinti tuo, jog muziejuje dirbančios vadovės neturi pakankamai patirties dirbant su šeimomis, neretai jų darbas apsiriboja edukaciniais užsiėmimais moksleiviams arba ekskursijomis. Todėl vadovės būtina specialiai apmokyti, nes teorinių žinių ir praktinių įgūdžių trūkumas buvo akivaizdus.

Neįdomią praktinę dalį ir nejaukią atmosferą pažymėjo labai nedidelė respondentų dalis – atitinkamai tik 2 ir 3. Tai galėjo būti susiję su per didele žmonių grupe užsiėmimo metu, nes susigrūdus net ir įdomiausia veikla gali tapti neįdomia. Reikia pastebėti, kad ir visa muziejaus atmosfera kai kuriems galėjo pasirodyti nejauki dėl senokai neremontuotų erdvių arba darbuotojų, kurie galbūt pasirodė nemalonūs, nes neturi darbo su šeimomis patirties. Pavyzdžiui, vieno stebėto užsiėmimo metu salės prižiūrėtoja pradėjo barti eksponatą palietusį vaiką ir priekaištauti dėl to užsiėmimą vedusiai edukatorei. Nepasitenkinimas galėjo būti susijęs ir su šeimų narių pomėgiais bei polinkiais: tikriausiai ne visiems patiko lipdyti ar piešti, galbūt norėjosi spręsti kokias nors užduotis, arba tiesiog nieko neveikti.

Tai, kas svarbu šeimai muziejuje matoma iš edukacinių renginių atskirų aspektų vertinimo (žr. 3 lentelę).

3 Lentelė. Edukacinių renginių įvairių aspektų įvertinimas balais

(Maksimalus galimų surinktų balų skaičius – 270.)

1.	Galėjome mokytis kartu su savo šeima	268
2.	Jaukiai jautėmės dirbtuvėje, lengvai užsiėmėme kūryba	268
3.	Išbandėme įdomią dailės techniką	266
4.	Maloni vadovė	258
5.	Galėjome laisvai bendrauti su savo šeimos nariais ir su vadove, užduoti klausimus	232
6.	Vadovė įdomiai ir informatyviai atskleidė parodą	231
7.	Vadovė atsižvelgė į skirtingą vaikų amžių	198
8.	Linksmas ir dinamiškas visas renginys	188
9.	Renginys įtakojo šeimos domėjimąsi menu ir grįžus į namus	135
10.	Susidraugavome su kitomis šeimomis	98

Akivaizdu, kad šeimos labiausiai vertino tai, kad jos galėjo kartu mokytis, jaukiai jaustis ir išbandyti įdomią dailės techniką. Užsiėmimų metu galima buvo pastebėti, kad tos šeimos, kurios jau buvo ką nors girdėję muziejuje gvildinama tema, ar bandę dirbti su kokia nors technika anksčiau (pavyzdžiui, mokykloje), žymiai greičiau ir lengviau užsiimdavo kūryba, tėvai, o kartais ir vaikai tapdavo savotiškais mokytojais ir patarėjais. Tokios šeimos žymiai geriau įsimindavo pateikiamą informaciją, primindavo kitoms šeimoms ir vadovėms savo patirtis kitų užsiėmimų metu. Bendravimas mokantis vyko nuolat, tėvai su vaikais kūrė bendrus darbus, kartais netgi ginčydavosi ir tai tik dar labiau skatino veikti. Todėl organizuojant renginius labai svarbu yra prisitaikyti prie šeimų bendravimo ypatybių, noro jaustis svarbiais. Jeigu siekiame apčiuopiamų mokymosi rezultatų būtina susieti šeimų jau turimas žinias ir įgūdžius su muziejuje gaunamomis. Šeimos turėtų muziejuje jausti tam tikrą iššūkį, bet tuo pačiu būti saugioje ir draugiškoje aplinkoje.

Vadovės šeimoms pasirodė malonios, tačiau pagal surinktų balų skaičių matyti, kad informatyviai atskleistas parodos turinys, ar suteikta galimybė laisvai bendrauti buvo nepakankami. Tai tikriausiai susiję su edukacinio renginio vedimo specifika, nes kiekviena vadovė turi savitą stilių, kuris gali ne visiems patikti. Taip pat reikia įvertinti faktą, kad šeimų buvimas muziejuje iš esmės pasižymi neformalumu ir laisvu pasirinkimu, todėl bet koks sutrukdytas laisvai veikti ir jaustis nėra labai vertinamas, netgi tuomet, kai renginys yra organizuotas.

Ne visi renginiai buvo vienodai dinamiški ir žaismingi. Tai priklausė nuo renginių užmanymo, pavyzdžiui, dinamiškesni buvo teatralizuoti užsiėmimai. Renginius įtakojo ir pačios susirinkusios šeimos, jų temperamentas, nuotaikos bei požiūriai. Dauguma užsiėmimų buvo pakankamai ramūs ir kameriniai. Praktinėje dalyje šeimos koncentruotai užsiėmė kūryba, gilinosi į pakankamai sudėtingas dailės technikas ir norėdamos kokybiškai sukurti darbelį turėjo susikaupti.

Tik kai kurios šeimos nurodė, kad edukaciniai renginiai įtakoja jų domėjimąsi menu grįžus į namus. Tai reiškia, kad ryšiai tarp to, ką šeimos išmoksta ar veikia muziejuje ir veikla namuose yra ganėtinai silpni. Situaciją galėtų pakeisti specialūs muziejaus leidinukai, suvenyrai, kuriais galima būtų naudotis grįžus į namus.

4 lentelė. Edukacinių renginių skirtinguose filialuose vertinimas

(Maksimalus galimų surinktų balų skaičius – 216.)

	Lietuvos dailės muziejaus filialas Vilniuje	Įvertinimas balais
1.	Radvilų rūmai	210
2.	Vilniaus paveikslų galerija	202
3.	Taikomosios dailės muziejus	197

Ketvirtoje lentelėje pavaizduoti skirtinguose filialuose vykusių edukacinių renginių vertinimai. Respondentai pirmenybę suteikė Radvilų rūmams – 210 balų (iš 216 galimų), Vilniaus paveikslų galerijai skyrė 202 balus, o Taikomosios dailės muziejui – 197 balus.

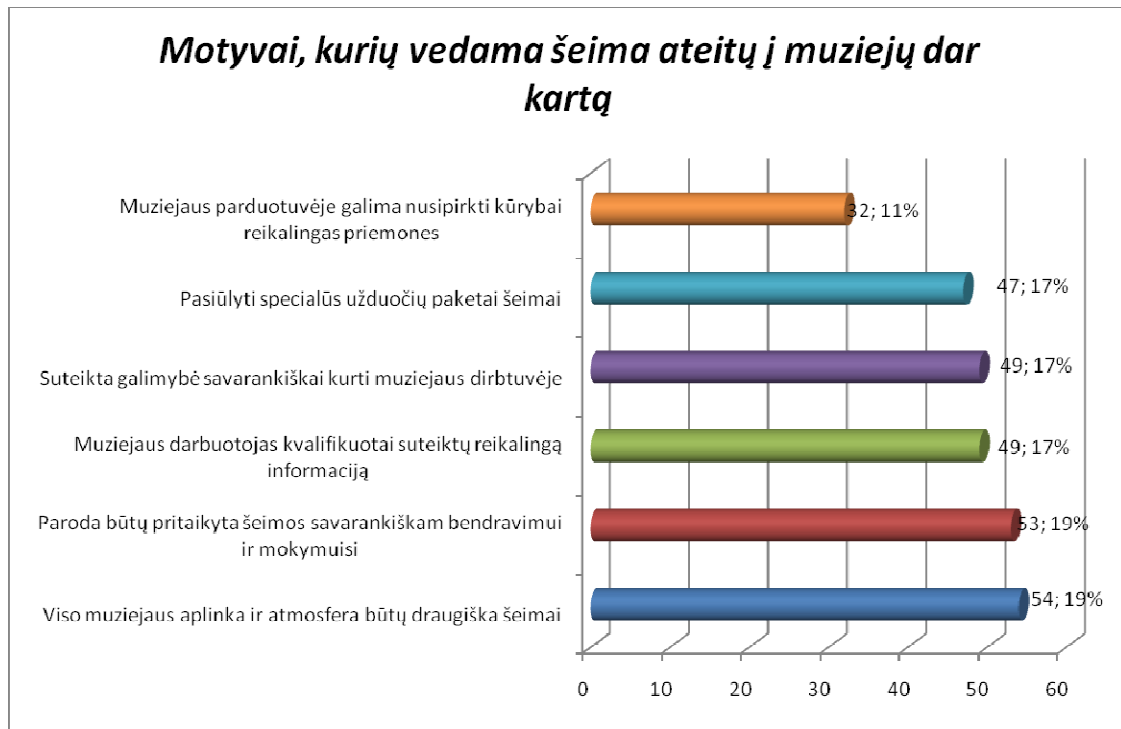
Radvilų rūmai surinko daugiausiai balų tikriausiai dėl to, jog juose yra speciali dirbtuvė, kurioje šeimos gali nevaržomai kurti, bandyti įvairias dailės technikas. Užsiėmimuose kartais dalyvauja ir patys menininkai, kurių parodos tuo metu būna eksponuojamos rūmuose.

Vilniaus paveikslų galerijoje dažniausiai vyksta teatralizuoti užsiėmimai, o norint užsiimti kūryba, tenka susėsti ant pagalvėlių pačioje ekspozicijų salėje, tuo apribojamos galimybės išbandyti įvairias šlapias dailės technikas.

Taikomosios dailės muziejuje siūlomos temos yra kiek sudėtingesnės, orientuojamasi į istorinę tematiką, užsiėmimuose mažiau kūrybinės veiklos ir saviraiškos galimybių. Šiuos renginius labiau vertina ir mėgsta tos šeimos, kurios turi paauglius vaikus, arba iš esmės nemėgsta kūrybinės veiklos.

Atliktą tyrimą apibendrina devintoji diagrama iš kurios galime matyti, kaip respondentai įsivaizduoja šeimai draugišką muziejų į kurį ateitų dar kartą.

9 diagrama. Motyvai, kurių vedama šeima ateitų į muziejų dar kartą

Šie šeimų pasirinkimai akivaizdžiai parodo, jog muziejui yra būtina keistis ir rinktis modernėjimo kelią, keisti požiūrį į šeimas, išradingiau rengti parodas, gerinti infrastruktūrą ir tokiu būdu siekti, kad šiuolaikiška šeima taptų skaitlingiausia lankytojų grupe.

Išvados ir rekomendacijos

Tyrimo metu pasitvirtino hipotezė, kad Lietuvos muziejai turi būti orientuoti į šeimų poreikių tenkinimą, bei siekti, kad šeima taptų skaitlingiausia lankytojų grupe. Magistriniame darbe daromos išvados, kad:

1. Šiuolaikiškos šeimos ir modernūs muziejai turi bendrus poreikius, kurie plačiausiai pasireiškia muziejinės edukacijos srityje: šeimai aktualu prasmingai praleisti laisvalaikį, o muziejui atsiveria galimybės pritraukti itin skaitlingą lankytojų grupę. Šių abipusių poreikių patenkinimas sukuria naują tiek šeimos, tiek muziejaus kokybę.
2. Tyrimas patvirtino teorines prielaidas, kad šiuolaikiškos šeimos poreikiai muziejuje yra socialinė interakcija tarp šeimos narių, edukacinė patirtis ir aktyviai bei smagiai praleistas laikas.

Atsižvelgiant į šias išvadas, pateikiamos rekomendacijos muziejams darbo su šeimomis srityje:

1. Siekiant patenkinti šeimų socialinės interakcijos poreikį būtina sukurti šeimai draugišką ir palankią aplinką, t.y.:
  - apmokyti aptarnaujantį muziejaus personalą darbui su šeimomis, keisti jų požiūrį į šeimas ir į šeimos galimybes muziejuje,
  - sudaryti saugią aplinką laisvam vaikų judėjimui ekspozicijų salėse,
  - sukurti šeimoms palankią infrastruktūrą, pavyzdžiui, įrengti šeimos kambarį (pagal muziejuje eksponuojamą epochą ar tematiką), muziejinę kavinę arba pastatyti gėrimų ir maisto aparatus, įrengti specializuotą muziejaus parduotuvę arba plėsti siūlomų prekių asortimentą jau esamoje, įsigyti vaikiškų vežimėlių ir pan.,
  - svarstyti tėvų pritraukimo į muziejų būdus (specialiomis akcijomis ar parodomis), nes pagal tyrimo rezultatus muziejų lanko vien mamos su vaikais.
2. Tenkinant edukacinius poreikius muziejus turėtų:
  - plėsti edukacijos skyrius didinant darbuotojų skaičių,
  - apmokyti tikslingai su šeimomis dirbančius edukatorius ir ekskursijų vadovus; apmokymuose orientotis į šeimos ir muziejaus galimos sąveikos aspektus, pedagogikos bei psichologijos žinias, specifinių muziejuose taikomų mokymosi teorijų pritaikomumo galimybes,

- pateikti šeimai išankstinę informaciją apie muziejų, jo ekspoziciją, parodas ir apie tai, ką ir su kokio amžiaus vaiku galima jose veikti,
  - vienyti parodų kuratorių ir edukatorių pajėgas šeimoms draugiškų ir komunikuoti skatinančių ekspozicijų ir parodų rengime,
  - kurti lengvai suprantamas anotacijas (pageidautinos atskiros anotacijos vaikams), jose rekomenduotina užduoti klausimus, kurie skatintų visą šeimą veikti,
  - pradėti veiklą su šeimomis nuo organizuotų renginių, nes šeimos neturi patirties ir įgūdžių savarankiškai naudotis muziejine erdve,
  - diferencijuoti organizuotus renginius atsižvelgiant į vaikų amžių.
3. Aktyviam ir smagiam šeimos laiko praleidimui muziejuje būtina:
- pateikti informacinius leidinius, kuriuose būtų visa šeimai reikalinga informacija apie muziejų, ekspoziciją, parodą,
  - kurti metodinius leidinius, kurie atskleistų tėvams savarankiškos veiklos su savo vaikais galimybes muziejinėje erdvėje,
  - organizuojant edukacinius užsiėmimus naudotis meno dirbtuvėmis ar kitokiomis specializuotomis patalpomis,
  - sudaryti užduočių paketus, kuriuos tiek muziejinėje erdvėje, tiek grįžusi į namus spręsti galėtų visa šeima,
  - rengti interaktyvias parodas,
  - įrengti „pasiruošusių rankų“ erdves, t.y. objektus, su kuriais šeima galėtų laisvai eksperimentuoti, savarankiškai pasirinkdama vietą bei laiką.

Bibliografijos sąrašas

Literatūra

1. Bajoriūnas, Z.. Familistikos pagrindai (edukologinis aspektas): Monografija. Vilnius, VPU leidykla, 1994
2. Coleman, L. V.. Museum Buildings. Washington, American Association of Museums, 1950
3. Dictionary of Sociology. New York, 1965
4. Dierking, D.L.; Falk, J. H.. The Museum Experience, Whalesback Books, 1992
5. Dierking, D.L.; Falk, J. H.. Collaboration: Critical Criteria for Success, Association of Science-Technology Centers, 1997
6. Dierking, D.L.; Falk, J. H.. Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning, AltaMira, 2000
7. Dierking, D.L.; Falk, J. H.. Lessons without Limit: How Free-Choice Learning is Transforming Education, AltaMira, 2002
8. Grigas, R.. Šeima ir dabarties pasaulis. Vilnius, Mokslas, 1988
9. Hein, G. E.. Learning in the Museum. London: Routledge, 1998
10. Hein, G. E.; Alexander, M.. Museums: Places of learning. Washington, DC: American Association of Museums, 1998
11. Lévi-Strauss, C .. Textes de et sur Lévi-Strauss, coll. Idées. Paris : Gallimard, 1979
12. Litvinienė, J.. Šeima - vaiko ugdymo institucija. Klaipėda, Klaipėdos univ. 1-kl., 2002
13. Matulienė, G.. Šeimos psichologija : vadovėlis. Kaunas. Technologija, 1997
14. Miškinis, K.. Šeima žmogaus gyvenime : knyga kiekvienam, norinčiam šeimoje siekti darnos ir išvengti nesklaidumų, užauginti gerus vaikus ir būti laimingam. Kaunas, Aušra, 2003
15. Popiežiaus Pauliaus VI enciklika Humanae vitae. Priedas Nr. 2. Šeimos teisių chartija. Vilnius, Katalikų pasaulio leidykla, 1993
16. Taylor, F. H.. Babel's Tower: The Dilemma of the Modern Museum. New York, 1945
17. Tarptautinių žodžių žodynas. Vyriausioji enciklopedijų redakcija, Vilnius, 1985
18. Uzdila, J.. Etninė šeimotyra – naujas mokslas. Lietuvos mokslas, 3t. kn.7, 1995
19. Žukauskienė, R.. Raidos psichologija. Margi raštai, 2004

Straipsniai

20. Crowley, K. & Callanan, M.. Describing and supporting collaborative scientific thinking in parent-child interactions. Journal of Museum Education, 23, 1998

21. Dierking, L. & Falk, J.. Family behavior and learning in informal science settings: A review of the research. *Science Education*, 1994, No.78
22. Dierking, D. L.. Historical survey of Theories of Learning. In *Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*. Museums and Galleries Commission, London, 1996
23. Dierking, D. L.. Contemporary Theories of Learning. In *Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*. Museums and Galleries Commission, London 1996
24. Gardner, H.. Multiple Intelligences. In *Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*. Museum and Galleries Commission, London, 1996
25. Gelman, R.; Massey, C.; McManus, P. M.. Characterizing supporting environments for cognitive development: Lessons from children in a museum. In L. B. Resnick, J. M. Levine, & S. D. Teasley (Eds.), *Perspectives on socially shared cognition*. Washington, DC: American Psychology Society, 1991
26. Hein, G. E.. Constructivist Learning Theory. In *Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*, Museums and Galleries Commission, London, 1996
27. Hein, G. E.. Evaluating teaching and learning in museums. In *Museum, Media, Message*, ed. Eileen Hooper-Greenhill. London: Routledge, 2004
28. Kelly, J. R.. Leisure socialization: replication and extension. *Journal of Leisure Research*, 1997, No. 9
29. Litwak, J.. Enhancing museum learning by facilitating the visitor social agenda. *Visitor Studies: Theory, Research and Practice*, 5
30. Paris, S. G.. Situated motivation and informal learning. *Journal of Museum Education*, 1997
31. Wood, R.. Families. In *Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*. Museums and Galleries Commission, London, 1996

Interaktyvūs šaltiniai

32. Adams, M.; Luke, J.. From Heart to Head to Hand: A Synthesis of Issues and Strategies Raised at the Forum Content to Play Symposium [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://getty.edu/education/symposium/Adams_luke.pdf>
33. American Association of Museums [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aam-us.org/aboutmuseums/whatis.cfm>>
34. Adams, M.; Falk, H.J.; Dierking, L.D.. Museums learning and research. In *Researching Visual Arts Education in Museums and Galleries* [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio

- 29 d.]. Prieiga per internetą: < <http://books.google.com/books?id=fKZ-IRDc9vwC&printsec=frontcover&hl=lt&sig=nNgn5bCn2Ox-D1iuX4shr4wcPt8#PPA17,M1>>
35. Anderson, D.; Piscitelli, B.; Weier, K.; Everett, M.; Tayler, C. Children's Museum Experiences: Identifying Powerful Mediators of Learning, 2001 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://eab.ed.qut.edu.au/activities/projects/museum/papers/Curator_Andersonetal.doc>
36. Anderson, M.; Sullivan, P.. Making a Family Museum Visit Fun for Toddlers, Teens, and In-Betweens [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pta.org/archive_article_details_1117563669531.html>
37. Black, G.. The Engaging Museum – Developing Museums for Visitor Involvement [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://books.google.com/books?id=qqbHvoeDupMC&printsec=frontcover&hl=lt&sig=8eHukIVvMMKxsmnh3AD46OnIEcs#PPP1,M1>>
38. Cameron, D.. The Museum a Temple, or the Forum. In Reinventing the Museum – Historical and Contemporary Perspectives on the Paradigm Shift, 2004 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.] Prieiga per internetą: <http://books.google.com/books?hl=lt&lr=&id=dA89fhQ1DuwC&oi=fnd&pg=PA61&dq=tradditional+museum+&ots=Jd8O9sjPPK&sig=_Yj-aFP4ELsr7OCB5b4Cz3UpBY0#PPA3,M1>
39. Canadian museums association. Museum definition [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.ca/en/info_resources/reports_guidelines/museum_definition//index.php>
40. Code of Ethics for Museums [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aam-us.org/museumresources/ethics/coe.cfm>>
41. Contextual Model of Learning [interaktyvus]. Institute for learning innovation, 2006 [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ilinet.org/contextualmodel.htm>>
42. Froyland, M.. Daugkartinis patyrimas įvairiose aplinkose – MEMUS muziejų pedagogikos teorinis pagrindimas [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bms.edu.lv/bms2005_lat/images/stories/BMS_images/Merethe_lit.pdf>

43. Green, W. P.. Museums+learning. A guide for family learning, 1998 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.ed.gov/pubs/Museum/index.html> >
44. Haas, C.. Families and Children Challenging Museums. In The Manual of Museum learning, 2007 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://books.google.com/books?id=fSF4PPkA8wwC&printsec=frontcover&hl=lt&sig=WVBQT8Wqebtg4yjjDo2iUo5k3FY#PPA49,M1>>
45. Hein, G. E.. Museum Education In A Companion to Museum Studies, Oxford: Blackwell Pub., 2006, Chapter 20 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lesley.edu/faculty/ghein/downloads/MuseumEdBlackwellHein.pdf>>
46. ICOM Statutes, 2007 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: < <http://icom.museum/statutes.html#2> >
47. Kelly, L.. Developing a Model of Museum Visiting [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aronline.net.au/amarc/>>
48. Klarke, P.. Museums and Learning [interaktyvus]. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mlasouthwest.org.uk/mli/pdf/pc_models.PDF>
49. Kropf. M.; Wolins. I.. How families learn: Considerations for program development. Marriage & Family Review, 1989 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.informalscience.org/knowledge/citation_view.php?refID=1145>
50. Lietuvos demografinė situacija ir šeimos politika. In Šeimos revoliucija? Iššūkiai šeimos politikai. Socialinių tyrimų institutas, 2003 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sti.lt/leid_pristat/Tekstai/revoliuc/CH1-2.pdf>
51. Lietuvos gyventojų kultūriniai poreikiai. Sociologinio tyrimo ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrkm.lt/go.php/lit/LIETUVOS_GYVENTOJU_KULTURINIAI_POREIKIAI/31/103/0/1>
52. Lietuvos Respublikos Konstitucija, 38 str. [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. vasario 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=274999>
53. Lietuvos Respublikos muziejų įstatymas, 2003 [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. gegužės 11 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.muziejai.lt/Informacija/Muz_ist_pakeistas.htm >
54. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl valstybinės šeimos koncepcijos patvirtinimo“ projektas [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą:

- < http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=301354&p_query=&p_tr2>
55. Mensch, P.. Muziejininkystė ir vadyba: priešai ar draugai? [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.bms.edu.lv/resources/Muziejininkyste-angl-LT.pdf>>
56. Paris, G.. Perspectives on Object-centered Learning in Museums, 2002 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: < <http://books.google.com/books?id=fuURPstypefUC&dq=%22family+behavior+and+learning+&lr=&hl=lt>>
57. Piscitelli, B.; Everett, M.; Weier, K. and the QUT Museums Collaborative. Enhancing Young Children's Museum Experiences: A Manual for Museum Staff, 2003 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: < http://eab.ed.qut.edu.au/activities/projects/museum/manual/QUTMC_Manual_for_Museum_Staff.pdf>
58. Soren, J. B.. Meeting the Needs of Museum Visitors. In The Manual of Museum Planning, 1999 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: < <http://books.google.com/books?id=uFsev1L6PM4C&printsec=frontcover&lr=&hl=lt&sig=FfgzIB4cbAE-3u890cwwqETbr90#PPA57,M1p.57>>
59. Tom, M.; Barough, Q.. Queens Family Museum Project. New York City Department of Education, 2007 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: < <http://qhss.org/LinkClick.aspx?fileticket=hPMJTb3d8Q4%3D&tabid=228&mid=816>>
60. Visockas, G.. Apginkime lietuvišką šeimą. In Žvigsniai, XXI amžiaus priedas [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.xxiamzius.lt/priedai/zvilgsniai/1-1.html>>
61. What is a Museum. In Museums Australia Constitution, 2002 [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.museumsaustralia.org.au/site/page13.php>>

Modern Museum for Needs and Possibilities of a Contemporary Family

Lina Paukštienė

Summary

Actuality of the Theme. The main function of museums for a long time was to preserve the memory of humanity and to transmit it to future generations. However, today there are no doubts that museums play a much broader role in the society. Visitors in museum spend their leisure time in a meaningful way, meet their friends and communicate with them. They not only examine the exhibits, admire and enjoy them, but also acquire knowledge. Museums are starting to segment their visitors and they try to propose various differentiated services for every particular pre-defined segment. Thus, it was clarified that the family is a segment, which gets least attention in our museums. In many Lithuanian museums services for families serve as an empty niche which is like a puzzle, which fiddles around like a new mosaic from solitary projects in various museums of the country.

Scientific problem is the absence of research undertakings related to the issues of family and museum, the potential and reality of their correlation in Lithuania. *So the object of the research* was chosen the relation between family and museum. *The purpose of the project* was to reveal the reciprocity of family and museum and to suggest the scientific recommendations for its development. *The goals of the project* were: to reveal the concepts of the contemporary family and the modern museum; to traverse the problematic of the family and museum reciprocity; to scrutinize the peculiarities and importance of families' learning at museums.

The qualitative as well as the quantitative empirical methods were used during the survey: the questionnaire offered to the families as museum visitors, the interviews with the experts who organize the educational activities in museums in Lithuania; immediate observation; surveys and disengaged conversations with the experts who work in various museums in Poland, Denmark, France, Great Britain, Greece, Sicily, Malta, Latvia, Estonia, USA, Lithuania. The theoretical methods were used as well: the comparative analysis and synthesis, summation, abstraction.

According to the research data, the hypothesis that Lithuanian museums have to be focused on the needs of families and endeavor to make them one of the most numerous groups of all visitors was proved. The main conclusions of the project were:

- Contemporary families and modern museums have common needs which evidence in the field of education. For family is important to spend leisure time purposeful and this unclose

the opportunity for museums to attract very numerous group of visitors. The satisfaction of these needs create a new quality of both family and museum as such.

- The research has proved the theoretical premises as well that the needs of the contemporary family in the museum space to be as follows: mutual social interaction, educational experiences, spending time in an active way and having fun.

Hereby the recommendations for the Lithuanian museums were offered with regards to family visits.

This project could be used for the museum employees upgrading of qualification and competences. This might also serve the theoretical development of the museum theory and its advancement as well.

Interviu klausimynas

1. Kokia yra Lietuvos muziejų situacija šiandien, ar pastebite kokius nors modernėjimo ženklus?
2. Į kokį lankytoją orientuojasi muziejai šiandien? Kaip šita situacija turėtų keistis?
3. Ar šeima yra dažnas muziejaus lankytojas?
4. Ar muziejai šiandien yra draugiški šeimoms?
5. Kaip vertinate tokią šeimų muziejuose situaciją ir kokią matote perspektyvą?
6. Kaip manote, ko labiausiai trūksta į muziejų atėjusiai šeimai?
7. Koku būdu muziejai turėtų organizuoti savo veiklą siekdami pritraukti šeimas?
8. Kaip padėti šeimai turiningai praleisti laiką muziejuje? Kokias priemones ir būdus muziejus galėtų pasiūlyti?
9. Koks darbuotojas turėtų dirbti su šeimomis muziejuje: ekskursijų vadovas, edukatorius, parodos kuratorius, o gal būtent į šeimas orientuotas muziejaus specialistas? Kokios žinios ir įgūdžiai labiausiai reikalingi dirbant su šeimomis?
10. Kaip manote, ar šeimų pritraukimas į muziejus yra tik konkretaus muziejaus problema, ar ir kitų institucijų reikalas?

ANKETA
„Edukacija šeimoms“

**Gerbiamieji,
Maloniai prašytume užpildyti Jums pateiktą anketą**

Anketos tikslas – išsiaiškinti šeimų dalyvavusių Lietuvos dailės muziejaus edukaciniuose renginiuose poreikius, lūkesčius, vertinimus susijusius su muziejine erdve bei siūlomomis paslaugomis.

Anketavimo rezultatų panaudojimas:

- Duomenys bus panaudoti šeimų edukacijos moksliniam tyrimui.
- Tyrimo rezultatai pasitarnaus Lietuvos dailės muziejaus Vilniaus filialų edukacinio darbo tobulinimui, taip pat muziejaus paslaugų plėtros įgyvendinimui.

Anketa yra anoniminė

Pasirinktą/us atsakymą/us pažymėkite X

Visi pamąstymai bei komentarai mums taip pat labai vertingi

1. Kaip dažnai su šeima lankotės muziejuje (ne specialiuose organizuotuose renginiuose šeimai)?	
Kartą per savaitę	
Kartą per mėnesį	
Kartą per pusę metų	
Kartą per metus	
Kita	

3. Kokiu tikslu su šeima ateinate į muziejų?	
Turiningai praleisti laisvalaikį su vaikais/šeima	
Pabendrauti su savo vaikais	
Išmokti ką nors naujo kartu su savo šeima	
Susitikti ir pabendrauti su draugais	
Linksmi praleisti laisvalaikį	
Formuoti vaikų estetinę pasaulėžiūrą	
Įdomi paroda	
Daugiau nėra kur su šeima praleisti laisvalaikio	
Neturiu nuomonės	
Kita	

4. Ką Jūsų šeima norėtų rasti muziejuje?	
Vien tik ekspoziciją/parodą	
Šeimai pritaikytą parodą (kurioje galima liesti objektus, žaisti)	
Išsamią gido ekskursiją	
Organizuotą renginį kelių šeimų grupei	
Saviraiškos ir kūrybos galimybę specialioje dirbtuvėje	
Galimybę tobulėti gavus specialias savarankiškas užduotis šeimai	
Leidinius, kuriuose būtų informacija, ką galima veikti ir kaip mokyti vaikus savarankiškai parodoje	
Kavinę	
Specializuotą muziejaus parduotuvę	
Kita	

- Jei jūsų šeima nėra buvusi užsienio muziejuose, toliau atsakinėkite į 7 klausimą.

5. Ar Jūsų šeima yra dalyvavusi kokiuose nors specialiuose renginiuose skirtuose šeimoms užsienio muziejuose?	
Ne	
Taip	
Kita	

6. Kuris užsienio muziejus Jūsų šeimai yra pats patraukliausias?	
Dėl kokių priežasčių?	

7. Kaip sužinojote apie edukacinius renginius Lietuvos dailės muziejuje?	
Internetu	
Iš radijo programų	
Iš draugų	
Spaudoje	
Atsitiktinai	
Kita	

8. Jei sužinojote internete pažymėkite, kuriame tinklapyje:	
www.ldm.lt	
www.muzejai.lt	
www.bernardinai.lt	
www.delfi.lt	
www.vilnius.lt	
www.culture.lt	
Kita	

9. Ar šie renginiai atitinka Jūsų šeimos poreikius bei lūkesčius?	
Taip	
Ne	
Iš dalies	
Jūsų komentarai	

10. Ar organizuoti edukaciniai renginiai skatina Jūsų šeimą ateiti į muziejų?	
Taip	
Ne	
Kita	

11. Kas labiausiai patiko jūsų šeimai edukacinių renginių metu, įvertinkite kiekvieną poziciją nuo 1 iki 5 balų:	
Maloni vadovė	
Vadovė įdomiai ir informatyviai atskleidė parodą	
Galėjome laisvai bendrauti su savo šeimos nariais ir su vadove, užduoti klausimus	
Vadovė atsižvelgė į skirtingą vaikų amžių	
Galėjome mokytis kartu su savo šeima	
Išbandėme įdomią dailės techniką	
Jaukiai jautėmės dirbtuvėje, lengvai užsiėmėme kūryba	
Linksmas ir dinamiškas visas renginys	
Susidraugavome su kitomis šeimomis	
Renginys įtakoją šeimos domėjimąsi menu ir grįžus į namus	

12. Pažymėkite, kas labiausiai nepatiko jūsų šeimai:	
Nuobodži ir abejinga vadovė	
Informacija pateikta per daug sudėtingai, nesuprantamai	
Neįdomiai išeksponuota paroda	
Nedraugiška viso muziejaus aplinka šeimai	
Per ilgą teorinę užsiėmimo dalį ekspozicijoje, panaši į nuobodžią ekskursiją	
Neįdomi praktinė dalis dirbtuvėje	
Neįdomi atmosfera	
Neapribotas dalyvavimas šeimų su vaikais iki 3 metų	
Visas muziejus nepritaikytas šeimoms su mažais vaikais	
Per daug didelė grupė žmonių dalyvavo užsiėmime vienu metu	

13. Įvertinkite edukacinius renginius Vilniaus filialuose balais nuo 0 iki 4 (0 - dar nebuvo šio filialo renginyje 1 - labai prasti 2 - vidutiniški 3 - geri renginiai 4 - labai geri renginiai)	
Vilniaus paveikslų galerijoje	
Taikomosios dailės muziejuje	
Radvilų rūmuose	

14. Kokių laikų Jūsų šeima norėtų ateiti į edukacinius renginius?	
Šeštadieniais nuo 12 val.	
Sekmadieniais nuo 12 val.	
Visomis savaitės dienomis nuo 17 valandos	
Vaikų mokyklinių atostogų metu	
Kita	

15. Kiek kartų per mėnesį Jūsų šeima ateitų į edukacinius renginius?	
Vieną	
Du	
Tris	
Kiekvieną šeštadienį	
Priklausytų nuo siūlomos temos	
Kita	

16. Ar ateitumėte su savo šeima į tą patį muziejų dar kartą, bet ne į organizuotą renginį, jei :	
Viso muziejaus aplinka ir atmosfera būtų draugiška šeimai	
Paroda būtų pritaikyta šeimos savarankiškam bendravimui ir mokymuisi	
Suteikta galimybė savarankiškai kurti muziejaus dirbtuvėje	
Pasiūlyti specialūs užduočių paketai šeimai	
Muziejaus parduotuvėje galima nusipirkti kūrybai reikalingas priemones	
Muziejaus darbuotojas kvalifikuotai suteiktų reikalingą informaciją	
Kita	

17. Jūsų šeima gyvena Vilniuje?	
Taip	
Ne	

18. Duomenys apie respondentą:	
Amžius	
Lytis	
Išsilavinimas	
Šeimyninė padėtis	
Vaikų skaičius šeimoje	

19. Koks jūsų vaikų dalyvavusių edukaciniuose renginiuose amžius?	

*Dėkojame už pagalbą!
Iki malonių susitikimų muziejuje!*